

Guía de BOAS PRÁCTICAS DE APRENDIZAXE E SERVIZO na Universidade da Coruña

UNIVERSIDADE DA CORUÑA

Editan:
Oficina de Cooperación e Voluntariado (OCV)
Centro Universitario de Formación e Innovación (CUFIE)

Guía de boas prácticas de Aprendizaxe e Servizo na Universidade da Coruña

Editan: Oficina de Cooperación e Voluntariado (OCV) e Centro Universitario de Formación e Innovación (CUFIE)

Publica: Universidade da Coruña. Servizo de publicacións.

Colección: Contextos Universitarios Transformadores (CUT). Número 3

URL persistente: <http://hdl.handle.net/2183/23130>

ISSN: 2605-1222

ISBN: 978-84-9749-722-0

CDU: 378.147::37.035(036+078.7)*CUT3

Maquetación: Sara Saludes Modia

Deseño de Portada: Ana M. Peña Cabanas

Cita recomendada: Oficina de Cooperación e Voluntariado (OCV), Centro Universitario de Formación e Innovación (CUFIE) (ed.) (2019). *Guía de boas prácticas de Aprendizaxe e Servizo na Universidade da Coruña*. Col. Contextos Universitarios Transformadores. Número 3. Universidade da Coruña. A Coruña.

Esta obra ten unha licenza Creative Commons [Atribución-Non comercial-Compartir igual 4.0 Internacional](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

PRÓLOGO

Coido que moi oportunamente, o terceiro número de *Contextos Universitarios Transformadores* céntrase na exposición e divulgación de exitosas experiencias de aprendizaxe-servizo. Os proxectos que aquí se detallan son unha boa mostra da eficacia desta ferramenta educativa, así como das amplas posibilidades que ofrece a súa incorporación á docencia en calquera das titulacións (de grao ou de mestrado) que se imparten nos campus da Universidade da Coruña.

O modelo aprendizaxe-servizo é un dos instrumentos dispoñibles para levar á práctica a tan necesaria innovación docente, un compromiso de formación, modernización e actualización no que a nosa universidade traballa arreo, en particular a través do labor, discreto e eficaz, do Centro Universitario de Formación e Innovación Educativa (CUFIE). No curso 2017-2018 presentáronse 21 experiencias e certificáronse 17, para as que se contou coa colaboración, mediante convenios, con 42 entidades receptoras.

A través desta guía preténdese motivar o profesorado para incorporar á metodoloxía das súas materias este modelo, que é un xeito de adquirir coñecementos e competencias ao tempo que se lle presta un servizo á comunidade.

Ademais do seu valor intrínseco como fórmula de traballo curricular innovadora e atractiva, é indubidable que a conversión dun proxecto académico nun servizo práctico concreto, nun servizo á cidadanía que se desenvolve a partir dun proxecto ben integrado, ten unha connotación ética moi en liña cos valores que queremos promover desde os nosos campus universitarios. Sempre debemos ter presente que a sociedade adoita mirar cara á Universidade como referente de progreso e valores cívicos.

Proxectos como os que se recollen nas páxinas que seguen son unha boa mostra do valor académico e cívico de vincular o traballo nas aulas co compromiso social, co compromiso solidario. Aprendizaxe e servizo unidos en proxectos integrados para atender necesidades reais.

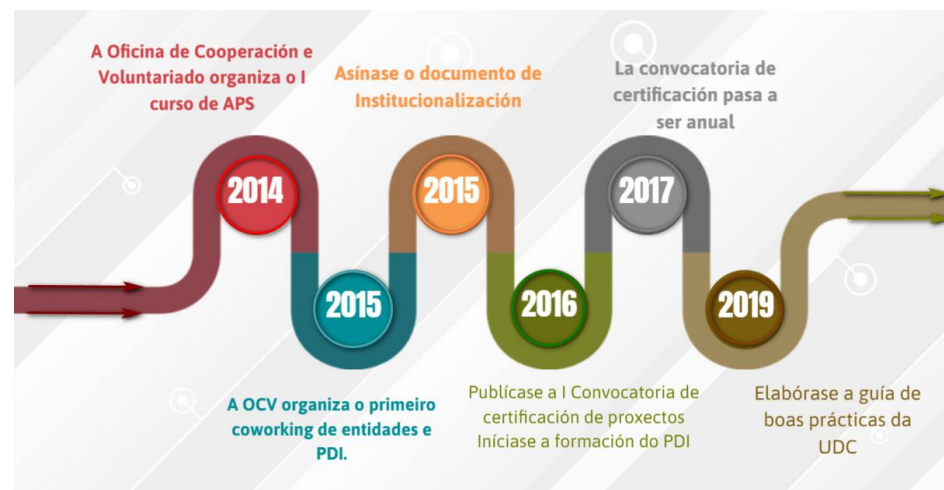
Julio Abalde
Reitor da Universidade da Coruña

INTRODUCCIÓN

Unha das premisas fundamentais do Plan estratéxico da UDC 2013-2020 é “a necesidade e a vontade de facer da UDC unha universidade somerxida, íntegra e activamente na sociedade que a rodea, unha universidade aberta, en diálogo cos axentes sociais e as entidades públicas e privadas para superar con éxito os retos formulados pola sociedade do século XXI” (p.4). Baixo este marco estratéxico cobra pleno sentido o impulso de metodoloxías como a Aprendizaxe e Servizo e por iso, a nosa Universidade está inmersa dende o ano 2015 nun proceso de institucionalización do ApS como motor de cambio para a formación de futuros cidadáns comprometidos socialmente.

A Oficina de Cooperación e Voluntariado (OCV) e o Centro Universitario de Formación e Innovación Docente (CUFIE) asumimos o papel de dinamizadores desta metodoloxía entre o profesorado universitario para que á súa vez traballen como motor de cambio, xerando un pensamento crítico entre o alumnado e tratando así de propoñer as solucións precisas para un cambio de paradigma no desenvolvemento, no que o ser humano e os valores de xustiza, equidade, respecto á diversidade e a sostenibilidade medioambiental sexan os obxectivos irrenunciabes a alcanzar.

Con esta guía de boas prácticas pretendemos dar a coñecer os proxectos que se levaron a cabo nestas tres últimas edicións.

ÍNDICE

01

SOMOS PARTE. ACOES:
O CAMIÑO DUN SOÑO

Pág. 8

02

CARTOGRAFÍA SOCIAL DO
DEREITO AO HÁBITAT NA
CIDADE DA CORUÑA

Pág. 12

03

XOGANDO A PENSAR EN
EDUCACIÓN INFANTIL E
PRIMARIA: FILOSOFÍA PARA
NENOS E NENAS

Pág. 17

04

APRENDIZAXE E SERVIZO NO
ALBERGUE PADRE RUBINOS

Pág. 22

05

ASESORÍA XURÍDICA A
FAMILIAS EN RISCO DE
POBREZA OU EXCLUSIÓN
SOCIAL

Pág. 27

06

CAMPAÑA DE RECOLLIDA
DE MÓBILES

Pág. 31

07

DAS AULAS Á MEMORIA
POPULAR: A LITERATURA DE
TRADICIÓN ESCRITA COMO
EXTRATEXIA DE APS PARA A
FORMACIÓN DO PROFESORADO
DE EDUCACIÓN PRIMARIA

Pág. 35

08

ENCONTRO LÚDICO
DEPORTIVO INTEGRA2

Pág. 40

09

APRENDE FÍSICA E DIVÉRTETE

Pág. 44

10

FISIOTERAPIA NA ABORDAXE
DO PACIENTE CON
PÁRKINSON

Pág. 50

11

QUE LLE PASA Á MIÑA
MASCOTA?

Pág. 54

12

EVALUACIÓN DE TEMAS DE
ECONOMÍA PÚBLICA
POR MEDIO DA
METODOLOXÍA APS

Pág. 60

13

LEVANDO A TRADICIÓN
ORAL Á ESCOLA

Pág. 65

14

TALLER DE RECICLAXE DE
PLÁSTICOS E CONSUMO
RESPONSABLE

Pág. 70

15

LUCIÉRNAGAS

Pág. 76

ÍNDICE

16

CONTROL DE CALIDADE
DO ALBERGUE PADRE
RUBINOS DE CARA Á
CERTIFICACIÓN

Pág. 80

17

APRENDIZAXE E SERVIZO
PARA PROTEXER O MEDIO:
PLÁSTICOS E
MICROPLÁSTICOS

Pág. 84

18

INTEGRACIÓN DAS TIC,
APRENDIZAXE BASEADO EN
PROXECTOS E A EDUCACIÓN
PARA O DESENVOLVEMENTO E A
CIDADANÍA GLOBAL:
CAMBIANDO A MIRADA SOBRE
ÁFRICA

Pág. 89

19

OS CAMPOS DE ACCIÓN DA
EDUCACIÓN PRIMARIA

Pág. 92

20

FOMENTAR A APRENDIZAXE
DA XEOMETRÍA E A
COLABORACIÓN DOCENTE A
CON EXPERIENCIAS DE APS

Pág. 99

21

COÑECER OS NÓSOS RÍOS
PARA CONSERVALOS

Pág. 105

22

TERAPIA OCUPACIONAL E
CALIDADE DE VIDA
MEDIANTE A INTERVENCIÓN
ASISTIDA CON ANIMAIS E
MÚSICA

Pág. 110

23

REEDUCACIÓN
NEUROMUSCULAR DE
MULLERES CON
TRASTORNOS DA CONDUTA
ALIMENTARIA (TCA)

Pág. 115

24

PREVENCIÓN E
TRATAMENTO DOS
TRASTORNOS
MÚSCULOESQUELÉTICOS EN
MARISCADORAS E
MARISCADORES

Pág. 119

25

ESTUDO DA PREVALENCIA DOS
TRASTORNOS
MUSCULOESQUELÉTICOS E A
EFICACIA DUN PROGRAMA DE
FISIOTERAPIA PREVENTIVA
ENTRE AS TRABALLADORAS DO
SECTOR TÉXTIL

Pág. 124

26

EFICACIA DO EXERCICIO
TERAPÉUTICO NA DOR
NEUROMUSCULOESQUELÉTI
CA E NA CALIDADE DE VIDA
DOS MÚSICOS: UN
PROXECTO DE APS

Pág. 129

27

BOAS PRÁCTICAS
AMBIENTAIS NAS VIVENDAS
E XESTIÓN DE RESIDUOS DE
CONSTRUCCIÓN E
DEMOLICIÓN

Pág. 133

28

FISIOTERAPIA PARA NENAS E
NENOS CON DIVERSIDADE
FUNCIONAL A TRAVÉS DE
ACTIVIDADES LÚDICAS EN
AMBIENTE ESCOLAR

Pág. 137

29

CAMIÑO POLA MEMORIA

Pág. 141

30

ENKI: O DEPORTE
INCLUSIVO COMO
EXPERIENCIA DE APS EN
TERAPIA OCUPACIONAL

Pág. 145

ÍNDICE

31

AULA DO CORPO

Pág. 150

32

APRENDIZAXE E SERVIZO:
ORGANIZACIÓN E XESTIÓN
NUN CENTRO DE
INTEGRACIÓN DE PERSOAS
CON DISCAPACIDADE

Pág. 154

33

APRENDIZAXE E SERVIZO:
ORGANIZACIÓN E XESTIÓN
NUNHA COOPERATIVA DE
CONSUMO RESPONSABLE

Pág. 158

34

EXPERIENCIAS DE APS
EN EDUCACIÓN
MATEMÁTICA I

Pág. 163

35

FISIOTERAPIA ESCOLAR NUN
COLEXIO DE EDUCACIÓN
ESPECIAL

Pág. 168

36

SUPERPODERES PARA XENTE
CORRENTE

Pág. 173

37

A TÚA ACCIÓN ÚNENOS

Pág. 177

38

UN TURISMO PARA
TODAS AS PERSOAS

Pág. 182

39

MULLERES COLLEITEIRAS

Pág. 187

40

DA MEMORIA POPULAR ÁS
AULAS: A LITERATURA DE
TRADICIÓN ORAL COMO
FERRAMENTA DE APS PARA A
FORMACIÓN DO PROFESORADO
DE EDUCACIÓN PRIMARIA

Pág. 191

The background of the entire page is a black and white photograph of a group of school children and an adult. The children, wearing uniforms and backpacks, are walking down a set of stairs. An adult man, wearing a light-colored shirt, dark shorts, and a hat, is walking down the stairs with them, appearing to guide or assist them. The image is partially covered by an orange semi-transparent overlay on the left side, which contains the title and responsible person information.

01.

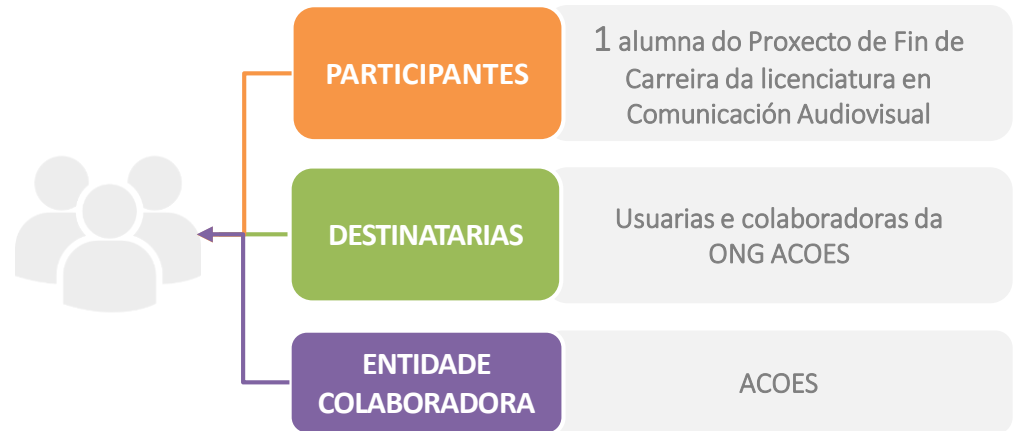
SOMOS PARTE. ACOES: O CAMIÑO DUN SOÑO

Responsable

Sandra Martínez Costa
Convocatoria de 2016

OBXECTIVOS

1. O obxectivo primordial desta iniciativa foi cubrir a necesidade de difusión das actividades da ONG ACOES. As tarefas do voluntariado no tocante á creación de contidos promocionais e audiovisuais axudan as ONG a documentar as súas actividades, e isto beneficiaas á hora de conseguir máis voluntariado; acadar máis recursos económicos ou bens materiais e chegar ao público en xeral; e concienciar a sociedade dunha forma máis eficiente.

APRENDIZAXE

- A finalidade principal da práctica foi que a estudante demostrase os coñecementos que adquiriu durante a carreira sobre comunicación audiovisual.
- Considerouse tamén fundamental que a alumna se vise implicada na realidade social de persoas máis desfavorecidas, co obxecto de promover a súa solidariedade e mellorar a súa visión crítica, a súa capacidade de afrontar a realidade e o seu compromiso. O traballo implicou, así mesmo, unha importante aproximación pola súa parte á realidade social de Honduras.

SERVIZO

- Como resultado presentáronse tanto un documental como unha serie fotográfica. O documental recollía o traballo que a ONG [ACOES](#) está a facer en Honduras, amais de diversos testemuños de nenas e nenos, familias e voluntariado a que a estudante puido acompañar durante a súa estadía en Honduras.
- O servizo trataba, por tanto, de incrementar a visibilidade do traballo da ONG.

DESENVOLVEMENTO

FASE 1

A estudante escolleu o tema do documental e reuniuse coa ONG e coa titora para definir tanto os obxectivos como a orientación do traballo.

FASE 2

Durante a súa estadía en Honduras, a estudante recompilou o material e mantivo titorías en liña coa directora do TFG.

FASE 3

Ao seu regreso a España, a estudante editou os materiais brutos que recollera e reuniuse coa ONG e a titora para definir o TFG. Tamén fixo unha exposición fotográfica.

AVALIACIÓN

- A nota do traballo de APS con ACOES foi o 100% da avaliación do Proxecto de Fin de Carreira da alumna. De igual maneira, fíxose unha enquisa para coñecer o grao de satisfacción da estudante.

RESULTADOS

- Os resultados de satisfacción co proxecto da estudante acadáronse grazas a entrevistas persoais con ela e coa ONG. A resposta foi moi positiva polas dúas partes. De feito, a alumna seguiu colaborando con esta e outras ONG varios anos despois.

EVOLUCIÓN

2013-2015

O tempo de duración do proxecto foi dun ano, desde que a estudante se puxo en contacto coa ONG, solicitou a bolsa PCR, viaxou a Honduras, e defendeu o seu proxecto de fin de carreira.

+ INFORMACIÓN

- Martínez Costa, S., Formoso Barro, F., & Sanjuán Pérez, A. (2017). Efectos y proceso de la metodología de aprendizaje-servicio en comunicación audiovisual. En *IJERI: International Journal of Educational Research and Innovation*, (9), 72-89. Recuperado a partir de <https://upo.es/.previstas/indexhp/IJERI/article/view/2525>
- [Presentación-resumo do proxecto](#) dispoñible para consulta no RUC da UDC.
- [Vídeo-documental do proxecto](#) dispoñible en Youtube.

A close-up, orange-tinted photograph of a hand pointing at a map or document pinned to a wall. The map appears to be a social cartography or a community map.

02.

CARTOGRAFÍA SOCIAL DO DEREITO AO HÁBITAT NA CIDADE DA CORUÑA

Responsables

Laura Cruz López
Roberto Suárez Brandariz
Juan José Bueno Aguilar
Convocatoria de 2018

OBXECTIVOS

1. Visibilizar a exclusión residencial que viven diversos colectivos da cidade da Coruña, sempre desde o punto de vista das persoas protagonistas.
2. Asumir o dereito ao hábitat desde unha perspectiva ampla, así como a dimensión estrutural da exclusión social.
3. Contribuír a mudar o estigma que acompaña os colectivos vulnerables e os responsabiliza da súa situación.
4. Identificar e caracterizar a rede de recursos destinados ás persoas sen fogar, inmigrantes ou de minorías étnicas.

APRENDIZAXE

- Coñecementos sobre o dereito ao hábitat e o senfogarismo, a multiculturalidade e as causas estruturais e as manifestacións da exclusión residencial.
- Competencias en investigación cualitativa: cartografía social, observación sistemática, entrevistas semiestructuradas, historias de vida, cadernos de campo e codificación.
- Competencias transversais: desenvolvemento dunha cidadanía crítica, comprometida e solidaria; adquisición de competencias TIC (manexo de Google Maps, Drive, Excel...), ademais de habilidades comunicativas.

SERVIZO

- Sensibilización sobre a exclusión residencial coa exposición da cartografía social realizada, que se inaugurou na Facultade de Ciencias da Educación. No entanto, foi tamén presentada noutras localizacións, como a Escola Técnica Superior de Arquitectura, Normal e o Cárcere Vello.
- Difusión dos resultados da cartografía e do mapa de recursos elaborados entre as entidades colaboradoras.

DESENVOLVEMENTO

DESEÑO E PREPARACIÓN PREVIA POR PARTE DO PROFESORADO

Definición da proposta, contacto coas entidades colaboradoras, deseño dos materiais (mapa base, protocolo ético e cadernos de campo), división da cidade en sete zonas e organización dos grupos de traballo.

ACTIVIDADES DE APRENDIZAXE DO ALUMNADO

A fase de aprendizaxe do alumnado comezou coa súa formación sobre o dereito ao hábitat e a cartografía social.

Cada grupo de traballo do Grao en Educación Social realizou dúas derivas pola cidade para identificar lugares e escenas de carencia de teito e multiculturalidade, con base nunha ficha de observación elaborada conxuntamente; dúas entrevistas a profesionais e unha a persoas en situación de vulnerabilidade, sobre o dereito ao hábitat; e dúas fichas dos recursos encontrados na Rede.

Unha vez recompilada a devandita información, dedicouse unha sesión a poñela en común e reflexionar sobre os resultados da cartografía.

EXPOSICIÓN DA CARTOGRAFÍA SOCIAL (SERVIZO)

Esta fase implicou a preparación da exposición por parte do profesorado e dun grupo de alumnado voluntario; así mesmo, convidouse as entidades colaboradoras a visitala e difundíuse a súa organización entre a comunidade universitaria e os medios de comunicación; finalmente, o evento inaugurouse cunha visita guiada.

AVALIACIÓN

- Inicial: enquisa ao alumnado sobre coñecementos previos no tocante ao dereito ao hábitat.
- Continua: realizada en sesións de aula para o seguimento e a posta en común da evolución do traballo e dos resultados.
- Final: que abrangueu unha heteroavaliación por parte do equipo docente (dixitalización da cartografía ou materiais elaborados para a exposición, e diarios de campo ou informes individuais); unha heteroavaliación por parte das entidades colaboradoras (entrevista grupal efectuada ao finalizar a inauguración); e unha autoavaliación (enquisa sobre os coñecementos adquiridos e a valoración da experiencia) por parte do alumnado.

RESULTADOS

- Identificáronse máis de 900 lugares e escenas de exclusión residencial; entrevistáronse 44 profesionais e 24 persoas en situación de vulnerabilidade; creáronse seis paneis informativos cos resultados e un habitáculo en que difundir a voz dos axentes chave sobre o dereito ao hábitat; elaborouse un mapa con 42 recursos sociais específicos para persoas sen fogar, inmigrantes ou pertencentes a minorías.
- O alumnado valorou moi positivamente a experiencia, en especial no referido á oportunidade que lle brindou para desenvolver un coñecemento e unha sensibilidade maiores respecto á realidade da carencia de teito e a exclusión residencial. Así mesmo, apreciou as potencialidades da cartografía social como metodoloxía de acción socioeducativa, e a posibilidade de pór en práctica competencias de investigación cualitativa.
- Tanto o alumnado como as entidades colaboradoras valoraron o servizo prestado, nos seguintes termos: axuda a visibilizar a realidade da carencia de teito, dá voz ás persoas protagonistas e permite identificar a rede de recursos (o máis valorado por parte das entidades). Hai discrepancias respecto á súa contribución no cambio de consciencias e estigmas, pois isto require dun traballo continuo e máis próximo ás emocións.
- Canto ás propostas de mellora, o alumnado do Grao en Educación Social coincide na necesidade de lle destinar máis tempo á experiencia e de participar no seu deseño, non só no seu desenvolvemento, con vistas a comprender e poder elaborar nun futuro unha proposta de cartografía social.

+ INFORMACIÓN

- [Vídeo-presentación do proxecto](#) nas III Xornadas de Innovación Docente da UDC.
- [Presentación-resumo do proxecto](#) dispoñible para consulta no RUC da UDC.
- [Mapa de recursos](#) publicado no blogue de Arquitectura sen Fronteiras.
- Repercusión do proxecto nos medios de comunicación: [La Opinión](#), [El Ideal Gallego](#).

03.

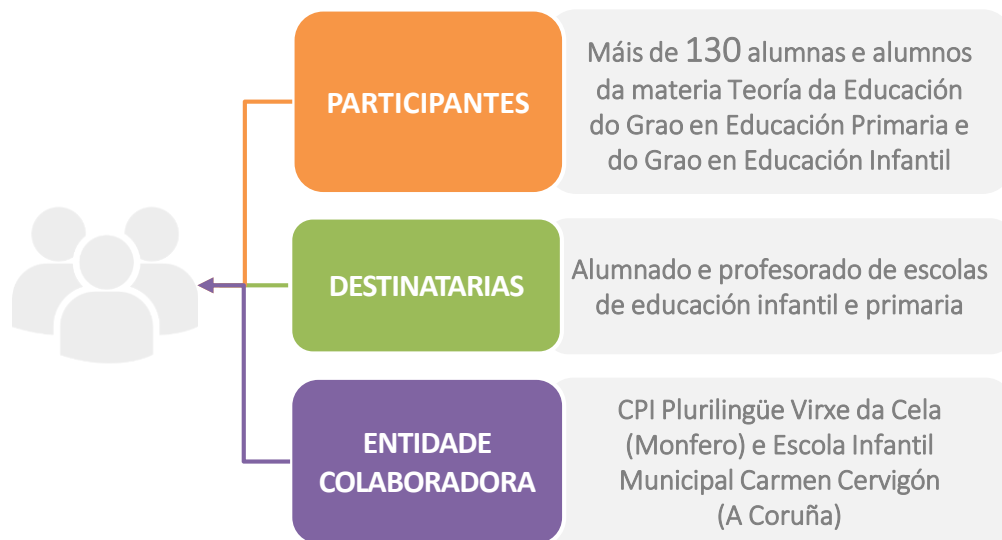
**XOGANDO A PENSAR EN
EDUCACIÓN INFANTIL E
PRIMARIA: FILOSOFÍA
PARA NENAS E NENOS**

Responsable

Helena Zapico Barbeito
Convocatoria de 2017

OBXECTIVOS

1. Mellorar as habilidades relacionadas co pensamento crítico, creativo e orientado ao coidado dos outros de nenos e nenas de educación infantil e primaria por medio de xogos, arte e narrativa, amais de fortalecer os alicerces formativos do noso estudantado.
2. Colaborar con mestras e mestres para se formaren e adquiriren competencias no eido da filosofía para nenos e nenas (FPN).
3. Fomentar a cooperación entre institucións socioeducativas, reforzando as necesarias sinerxías colaborativas entre a escola e a universidade.

APRENDIZAXE

- Adquisición dun coñecemento teórico-práctico sobre a FPN como metodoloxía de acción socioeducativa na escola.
- Coñecemento das habilidades e das estratexias metodolóxicas precisas para estimular un pensamento crítico, creativo e orientado ao coidado dos outros dun xeito práctico e desde unha perspectiva lúdica, crítica e creativa.
- Desenvolvemento das capacidades de deseño, implementación e avaliación de obradoiros de FPN adaptados ás crianzas de primaria e infantil, co obxecto de ser quen de analizar a praxe docente desde o prisma da teoría da educación.

SERVIZO

- Deseño, desenvolvemento e avaliación de obradoiros de FPN en educación primaria e infantil, en que se traballe con xogos, arte e narrativa.
- Colaboración formativa co profesorado do CPI Plurilingüe Virxe da Cela e da Escola Infantil Municipal Carmen Cervigón.
- Emprego da FPN como ferramenta de formación e educación en valores a prol dunha cidadanía aberta, culta, crítica e solidaria, comprometida con principios éticos, democráticos e de corresponsabilidade social.

DESENVOLVEMENTO

FASE 1

Análise e reflexión acerca dos referentes teóricos fundamentais da FPN nos ámbitos internacional, estatal e nacional.

FASE 2

Coordinación coas mestras e os mestres das escolas para formular a planificación.

Deseño e programación das sesións de FPN.

FASE 3

Posta en práctica dos obradoiros de FPN nos centros escolares, incluída a súa avaliación figuro-analóxica, e diferentes estratexias de reflexión colaborativa.

AVALIACIÓN

- En primeiro termo, efectúouse unha avaliación do deseño dos obradoiros e actividades con titorías de seguimento dentro e fóra da aula, para revisar a calidade, precisión e coherencia dos proxectos e dos diferentes obradoiros programados polos equipos de traballo.
- Ademais, as sesións deseñadas puxéronse en práctica en diversas sesións de aula, a modo de ensaios xerais que permitiron valorar a idoneidade das metodoloxías e os recursos escollidos, e, daquela, realizar cambios e melloras antes de botar a andar os obradoiros nas escolas.
- Así mesmo, avalíase o desenvolvemento dos proxectos a través da realización dun diario de grupo ou rexistro de sesións, así como de autoavaliacións individuais de carácter narrativo-reflexivo integradas no cartafol da materia.
- Foi preceptivo incluír no rexistro de sesións cando menos dúas entradas específicas sobre a APS, en que non só se describe o acontecido, senón tamén se cavilase arredor das dificultades atopadas, os dilemas profesionais xurdidos, as posibilidades de optimización futura, as virtualidades das estratexias metodolóxicas elixidas, o grao de idoneidade dos contidos traballados, as conexións teórico-prácticas etc.
- Pola súa parte, as autoavaliacións centráronse na reflexión sobre a aprendizaxe e as competencias desenvolvidas, o grao de implicación, as potencialidades e limitacións atopadas, ou o valor socioeducativo e pedagógico do servizo ofrecido.

RESULTADOS

- Se reparamos nos datos de participación (cento trinta estudantes nunha trintena de equipos de traballo, xunto máis de medio centenar de nenas e nenos, acompañados/as dos/as docentes das respectivas escolas), así como no alto nivel de compromiso xeral de todas as persoas involucradas, os resultados que acadamos nesta experiencia non poden deixar de ser valorados como positivos.
- No tocante ás aprendizaxes e competencias que se desenvolveron, alén de á calidade do servizo ofrecido, todos estes aspectos poden considerarse verdadeiramente notables, en particular tendo en conta que falamos de alumnado do primeiro curso, que na súa meirande parte non posuía ningunha formación específica no campo pedagóxico e afrontou aquí o seu primeiro contacto real coas aulas.
- Malia as eivas detectadas durante o proceso, o certo é que tanto as apreciacións recibidas por parte dos centros (equipos directivos e profesorado involucrados) como as valoracións expresadas polas propias crianzas, amais das avaliacións figuro-analóxicas e dos faladoiros finais de peche das sesións, xunto coas análises do alumnado (nos seus cartafoles, mais tamén oralmente), evidencian un gran nivel de satisfacción xeral.
- Podemos dicir daquela que as iniciativas permitiron responder modestamente a unha necesidade social real ao achegar a FPN ás escolas e cultivar novas canles de frutífera colaboración institucional.

EVOLUCIÓN

2013-2015

Integración conceptual e paulatina consolidación das ferramentas metodolóxicas da APS e a FPN na materia de Teoría da Educación (de primeiro curso dos graos en Educación Infantil e Educación Primaria), a partir da súa abordaxe en diversas sesións e prácticas de aula.

2016

Posta en marcha dun proxecto piloto de APS no Grao en Educación Infantil que tratou algúns dos contidos esenciais da materia de Teoría da Educación. Deseño e organización de obradoiros de FPN dirixidos a alumnado e profesionais da Escola Infantil Municipal Carmen Cervigón (A Coruña).

2017

Realización dun proxecto de APS sobre FPN en educación primaria, impulsado desde a materia de Teoría da Educación. Deseño, desenvolvemento e avaliación de obradoiros de FPN destinados ao alumnado de educación primaria do CPI Plurilingüe Virxe da Cela (Monfero).

+ INFORMACIÓN

- Zapico Barbeito, H., Pereiro González, C. (2017): Aprendizaje-Servicio en la enseñanza universitaria: un proyecto en torno a la Filosofía para niños y niñas. *En La educación ante los retos de una nueva ciudadanía. XIV Congreso Internacional de Teoría de la Educación*, 695-703, Murcia. Recuperado a partir de <https://digitum.um.es/digitum/handle/10201/57819>

04.

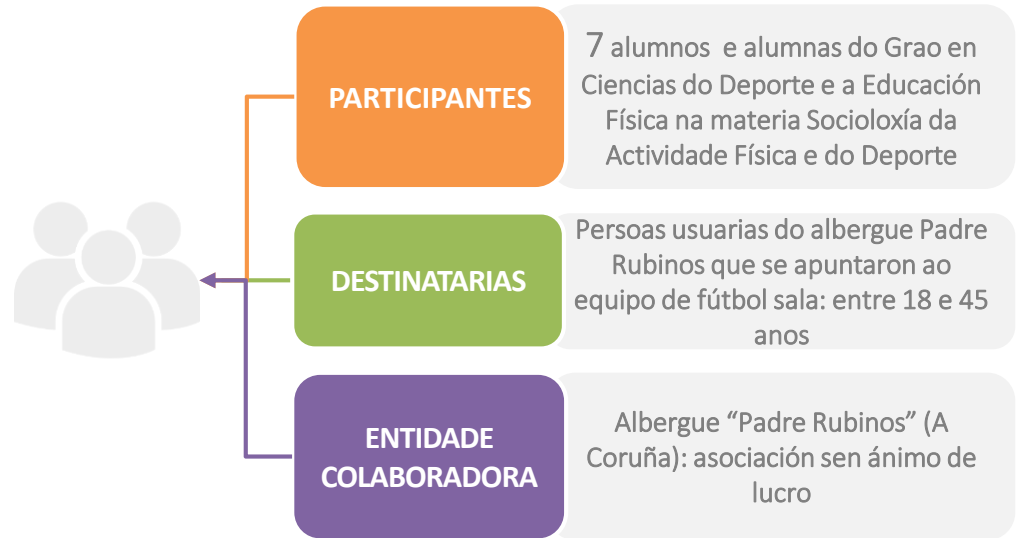
**APRENDIZAXE E SERVIZO
NO ALBERGUE PADRE
RUBINOS**

Responsable

**María José Mosquera González
Convocatoria de 2017**

OBXECTIVOS

1. Achegarse a un colectivo invisible para o alumnado.
2. Constatar que por medio do deporte poden desenvolverse proxectos de integración social que atendan aspectos como a socialización, os hábitos deportivos, os hábitos saudables (deixar de fumar), o respecto das normas (do xogo e da vida), o xogo limpo etc.
3. Comprender que se poden aplicar coñecementos da materia e que se acadan competencias.

APRENDIZAXE

- Ser capaz de aplicar contidos da materia: normas, valores etc.
- Deseñar actividades e exercicios adaptados aos destinatarios.
- Ser capaz de actuar como monitor/a e manexar o grupo.
- Competencias específicas: beneficios do deporte no tempo libre, promoción de hábitos deportivos e análise da cultura deportiva.
- Competencias básicas: exercicio da profesión con ética e compromiso.
- Competencias transversais: exercicio dunha cidadanía crítica e solidaria, capaz de analizar a realidade e buscar solucións orientadas ao ben común.

SERVIZO

Colaborar co educador do albergue na actividade de adestrador do equipo de fútbol sala da liga social da cidade, en tres aspectos:

- Socio-deportivos: respecto das normas, disciplina e compromiso coa actividade, xogo limpo, creación de rutinas e hábitos deportivos, de saúde e de hixiene.
- De xogo: xogos de preparación, cooperativos etc.
- Técnico-tácticos: preparación física, estratexias de xogo e arbitraje.

DESENVOLVEMENTO

FASE 1

Explicar a experiencia e as funcións que vai desenvolver ao alumnado interesado.

FASE 2

Acudir ao pavillón dos Rosais (A Coruña), situado detrás do albergue Padre Rubinos, para exercer de axudantes de adestrador.

FASE 3

Entregar un traballo que relacione a experiencia coa materia.

AVALIACIÓN

O alumnado debe entregar un traballo que consiste en relacionar a experiencia no albergue Padre Rubinos con conceptos de diferentes bloques da materia Socioloxía da Actividade Física e do Deporte :

- Bloque II. Institucións que socializan e transmiten cultura (maneiras de obrar, pensar e sentir), valores, normas e roles de xénero.
- Bloque IV. Sociedade moderna (baseada na produtividade e no rendemento, que favorece a exclusión) e posmoderna (abre o modelo de sociedade e defende a igualdade de oportunidades).
- Bloque V. Posmodernidade de decadencia (rexeitamento dos diferentes e filosofía do todo vale). Violencia e acoso.
- Bloque VI. A socialización de acordo co xénero (as persoas sen teito son maioritariamente homes).
- A cualificación do traballo fai media coa nota final acadada na materia segundo os requisitos estipulados para todo o alumnado.

RESULTADOS

- Aprendizaxe significativa: os/as alumnos/as conseguiron identificar os conceptos explicados e comprender que lles servían para a práctica no albergue.
- Experimentaron emocións afectivas con persoas que para eles/as eran invisibles ata ese momento: un dos usuarios faleceu durante a experiencia.
- As horas de práctica no albergue tamén foron horas investidas na materia. Estas experiencias non quitan horas de clase, engádenas.
- Descubriron a filosofía da APS na universidade: aprenderon e sentíronse útiles.
- No caso de dous alumnos, o traballo serviulles para acadar a cualificación de matrícula de honra. Noutros casos, fíxolles subir a nota.
- Pouco alumnado interesado (só participan dúas ou tres persoas por curso), pero moi implicado na experiencia.

EVOLUCIÓN

2015-2016

Incorpóranse dúas alumnas co cuadrimestre avanzado, pois é cando chega a solicitude de colaboración por parte do albergue. Aínda que dura pouco tempo, a práctica, que consideran moi positiva, cáusalles un grande impacto: fálánlles dela aos/ás demais e animan os seus amigos e as súas amigas a participaren.

2016-2017

Participan tres alumnos, que fan de adestradores, preparadores físicos, árbitros e xogadores cando se precisa completar o equipo. Regularidade na asistencia e moita implicación. Os usuarios do albergue valoraron moi positivamente que os alumnos os adestrasen en cuestións técnicas e tácticas, así como que tamén coidasen a preparación física, pois a esixencia axudou a que algúns pensasen en deixar de fumar. A localización do albergue revélase como un inconveniente: o alumnado precisa ter coche.

2018-2019

Participan un alumno e unha alumna. Realizan as mesmas funcións que os seus compañeiros do curso anterior, e engádenlles xogos de quecemento, de cooperación etc. Altamente implicados e moi traballadores: cada día na clase comentan algunha situación vivida que se relaciona cos conceptos explicados. A presenza de usuarios doutras culturas en que a muller non ten o mesmo rol que na nosa fai que se produzan algúns conflitos cando a alumna é a encargada de dirixir a sesión.

+ INFORMACIÓN

- [Presentación-resumo do proxecto](#) dispoñible para consulta no RUC da UDC.

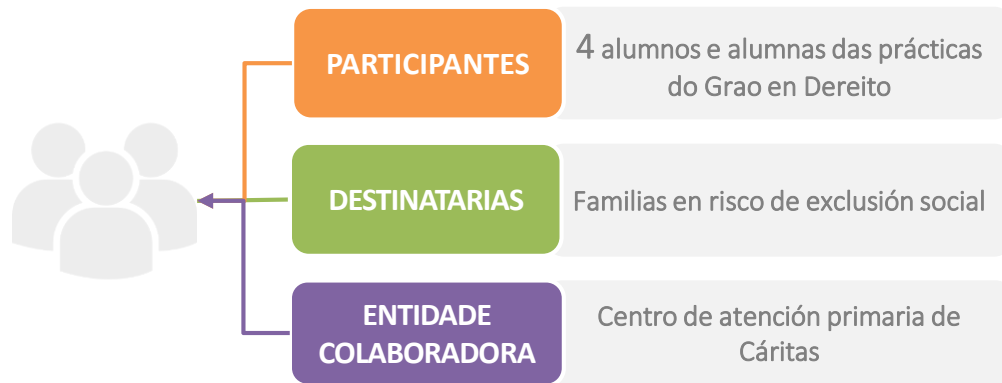
05.

ASESORÍA XURÍDICA A FAMILIAS EN RISCO DE POBREZA OU EXCLUSIÓN SOCIAL

Responsables Mª Carmen Garcimartín Montero
Xosé Manuel Carril Vázquez
Rocío Quintáns Eiras
Convocatoria de 2018

OBXECTIVOS

1. Que o alumnado da Facultade de Dereito preste un servizo á comunidade a través das prácticas curriculares, neste caso dirixido a mitigar, a través do asesoramento xurídico, as situacións de extrema necesidade da poboación máis desfavorecida que acode á organización sen ánimo de lucro Cáritas.
2. Que o devandito estudiantado poña en práctica os coñecementos e habilidades adquiridos nos seus estudos de dereito en casos reais.

APRENDIZAXE

- O estudo e a análise dos diversos problemas das familias que acoden a Cáritas contribuíron á formación xurídica do alumnado, que tivo que aplicar os coñecementos adquiridos ao longo da súa formación universitaria a casos reais.
- A actividade realizada tamén contribuíu á instrución en valores do estudiantado, isto é, a formar os seus membros como persoas sensibles e comprometidas con principios e valores propios dunha convivencia máis xusta, humana, cooperativa e colaborativa. Esta acción puxo de manifesto como o dereito pode ser un instrumento esencial para resolver situacións realmente inxustas.

SERVIZO

- O servizo prestado consistiu en analizar a situación de persoas en risco de exclusión e propoñer aquelas opcións de mellora que puidesen existir desde o marco xurídico vixente.
- O devandito asesoramento abrangueu unha amplísima variedade de problemas: axudas sociais; solicitude de prestacións: alugamentos; sucesións hereditarias; procedementos de incapacidade, estranxeiría ou divorcio e mesmo a constitución de pequenas empresas.

DESENVOLVEMENTO

FASE 1

Asistencia á charla informativa na Facultade de Dereito, co profesorado encargado da súa dirección académica, antes de levar a cabo a actividade no centro de acollida.

FASE 2

Entrevista coas persoas usuarias; recompilación dos datos necesarios; aclaración do persoal do centro se fose preciso.

FASE 3

Estudo do caso; busca de solución ao problema; consulta aos titores académicos.

FASE 4

Elaboración dunha resposta; transmisión ás persoas interesadas e resolución das dúbidas que se lles presenten; se fose necesario, derivación aos servizos que corresponda.

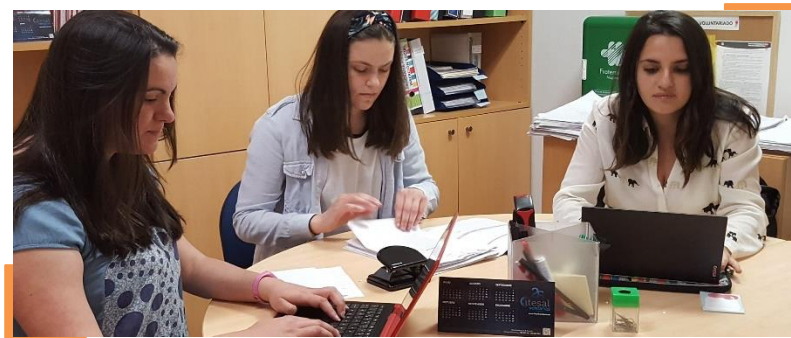
AVALIACIÓN

- Memoria semanal de formato libre enviada aos titores.
- Informe final de cada alumno/a seguindo o modelo oficial da UDC; cualificación dos titores académicos.
- Avaliación dos titores profesionais mediante o cuestionario da UDC.
- Na súa memoria final o alumnado avaliou a experiencia e propuxo melloras de cara a vindeiras edicións da actividade.

EVOLUCIÓN

2017-2018

Todo o alumnado obtivo a cualificación de sobresaliente.

+ INFORMACIÓN

- [Presentación-resumo do proxecto](#) na web da Facultade de Dereito da UDC.

06.

CAMPAÑA DE RECOLLIDA DE MÓBILES

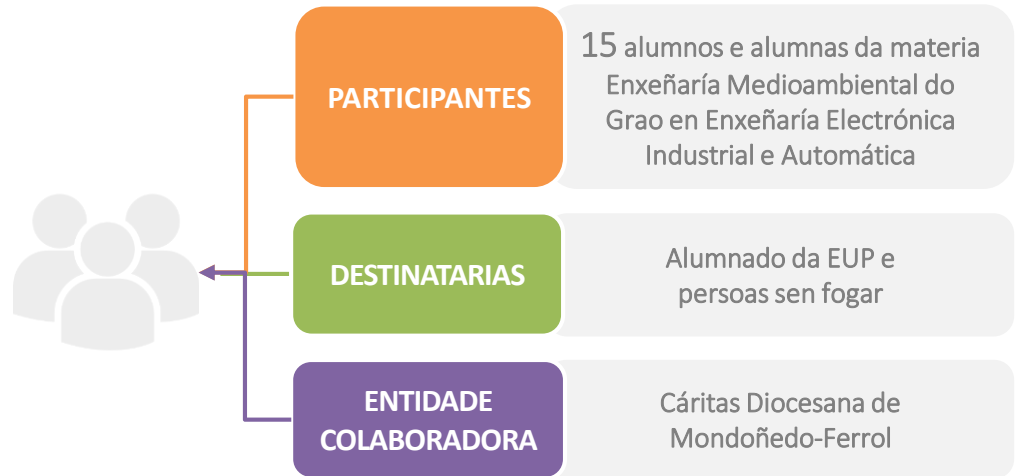
Responsable

Mª Victoria González Rodríguez
Convocatoria de 2018

OBXECTIVOS

1. Sensibilizar os e as estudantes da Escola Universitaria Politécnica sobre a nosa responsabilidade na protección do medio, o uso duns recursos limitados e a sustentabilidade do planeta.
2. Favorecer que as persoas en situación de carencia de fogar adquiran competencias para un seu mellor desenvolvemento nos ámbitos das relacións e da xestión de recursos.

APRENDIZAXE

- Saber analizar unha actividade industrial e identificar os problemas ambientais que pode xerar.
- Saber planificar unha estratexia de prevención e control da contaminación en casos específicos.
- Coñecer a normativa básica vixente en materia medioambiental e as obrigas que dela derivan.

SERVIZO

- Ofrecer a Cáritas Diocesana de Mondoñedo-Ferrol unha actividade relacionada coa protección ambiental para incluír na programación dos obradoiros destinados a persoas en situación de carencia de fogar do Centro de Día de Inclusión Social Gabriel Vázquez Seijas.
- Nesta actividade buscouse usar unha metodoloxía que mantivese o interese das persoas destinatarias en adquirir coñecementos sobre temas novos, e que ao tempo favorecese o diálogo e contribuíse á creación e o fortalecemento dunha rede de relacións humanas.
- Pór en contacto o alumnado coa realidade da exclusión social.

DESENVOLVEMENTO

FASE 1 PREPARACIÓN DE RECURSOS

Preparar o relatorio e deseñar tanto os dípticos de sensibilización como os contedores para a recollida de móbiles.

FASE 2 SENSIBILIZACIÓN

Distribuír os dípticos e realizar conferencias de sensibilización nos centros onde se vai habilitar un contedor para a recollida de móbiles.

FASE 3 TRATAMENTO DE RESIDUOS

Recollida dos contedores, valoración e envío dos móbiles.

AVALIACIÓN

Emprégase un formulario de rúbrica elaborado de modo específico para avaliar o alumnado nas competencias da titulación:

- A5. Capacidade para analizar e valorar o impacto social e medioambiental das solucións técnicas actuando con ética, responsabilidade profesional e compromiso social, e buscando sempre a calidade e a mellora continua.
- B1. Capacidade de resolver problemas con iniciativa, toma de decisións, creatividade e razoamento crítico.
- B4. Capacidade de traballar e aprender de forma autónoma e con iniciativa.
- C6. Valorar criticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas con que deben enfrontarse.

RESULTADOS

Os resultados de satisfacción co proxecto realizado pola estudante obtivéronse grazas a entrevistas persoais con ela e coa ONG. A resposta foi moi positiva polas dúas partes. De feito, a alumna seguiu colaborando con esta e outras ONG varios anos despois.

+ INFORMACIÓN

- [Presentación-resumo do proxecto](#) dispoñible para consulta no RUC da UDC.

07.

DAS AULAS Á MEMORIA POPULAR: A LITERATURA DE TRADICIÓN ESCRITA COMO EXTRATEXIA DE APS PARA A FORMACIÓN DO PROFESORADO DE EDUCACIÓN PRIMARIA

Responsables Estefanía Mosquera Castro
Pablo Cano López
Convocatoria de 2017

07. DAS AULAS Á MEMORIA POPULAR: A LITERATURA DE TRADICIÓN ESCRITA COMO ESTRATEXIA DE APS PARA A FORMACIÓN DO PROFESORADO DE EDUCACIÓN PRIMARIA

OBXECTIVOS

1. Tecer redes entre a sociedade, a escola e a universidade.
2. Fomentar o gusto pola literatura e o hábito lector como fonte de pracer e estímulo entre todas as persoas participantes.
3. Formar o alumnado para realizar propostas de animación á lectura atractivas.
4. Achegar as persoas de maior idade á literatura de tradición escrita, para atinxiren a través dela unha maior interacción e socialización.

PARTICIPANTES

70 alumnos e alumnas das materias Lingua Galega e a súa Didáctica e Lingua castelá e a súa Didáctica do Grao en Educación Primaria

DESTINATARIAS

Persoas usuarias de centros de día e residencias, alumnado do Grao en Educación Primaria e alumnado dos CEIP da Coruña e a súa contorna

ENTIDADE COLABORADORA

Centro de Día Maiores, Centro de Día e Residencia do Complexo Xerontolóxico A Milagrosa, Residencia Meu Lar e Centro de Día da Sagrada Familia, Centro de Día e Residencia Padre Rubinos, Centro de Día San Carlos, Residencia Sarquavitaie, Asociación Parkinson Galicia e Asociación de Familiares de Persoas Enfermas de Alzheimer (AFACO)

CEIP de Prácticas (A Coruña), CEIP San Pedro de Visma (A Coruña), CEIP Sal Lence (A Coruña), CPR Plurilingüe Liceo La Paz (A Coruña), CPR Plurilingüe Calasancias (A Coruña), CPR Calasanz (A Coruña) e CEIP Isaac Díaz Pardo (Culleredo)

APRENDIZAXE

- Valorizar a literatura como recurso didáctico para as aulas e para a formación de persoas adultas.
- Planificar, programar e desenvolver unha práctica educativa real e adaptada ás persoas destinatarias.
- Expresarse correctamente, tanto de forma oral como de forma escrita, nas linguas oficiais da comunidade autónoma.
- Ser capaz de introducir a perspectiva da educación para o desenvolvemento en propostas de dinamización literaria.

SERVIZO

Para as persoas usuarias dos centros de día:

- Valorizar a súa importancia como posibles receptoras do coñecemento académico.
- Contribuír á súa formación literaria e cultural.
- Mellorar a súa autoestima e o seu nivel de afectividade.

Para o alumnado dos centros de educación primaria:

- Obter formación lingüística e literaria a través de propostas alternativas, lúdicas e dinámicas.
- Adquirir o gusto pola literatura e pola escrita creativa.

DESENVOLVEMENTO

FASE 1

Formación do alumnado sobre cuestións didácticas, comunicativas e etnoliterarias desde unha perspectiva teórico-práctica.

FASE 2

Selección dos textos literarios e materiais que servirán de base para as propostas de dinamización literaria.

FASE 3

Realización dos obradoiros nos centros xerontolóxicos da contorna.

FASE 4

Adaptación e programación didáctica con base nos textos seleccionados.

FASE 5

Execución das diferentes propostas de obradoiro nos centros educativos.

FASE 6

Avaliación e reflexión final sobre o proxecto ApS.

AVALIACIÓN

- A fase de avaliación e reflexión final desenvolveuse en dous períodos, un no primeiro cuadrimestre e outro no segundo, debido á estrutura do Grao en Educación Primaria e ao lugar que nela ocupan as materias en que se enmarcou o proxecto.
- Na de Lingua Galega e a súa Didáctica avaliáronse as fases de formación, preparación e posta en prácticastelá e a súa Didáctica, as fases de deseño e execución das propostas nos centros educativos. Tivéronse en conta en ambos os casos as valoracións dos outros axentes implicados, alén das do profesorado.
- Nas visitas aos centros xerontolóxicos ctica das propostas nos centros xerontolóxicos; na de Lingua foron as persoas coordinadoras e usuarias as que avaliaron, a través de enquisas, a actividade de intercambio e a proposta de dinamización. Así mesmo, o alumnado tivo que presentalas na aula para que tanto a profesora de Lingua Galega e a súa Didáctica como os/as compañeiros/as puidesen valorar o traballo.
- Nos centros educativos, docentes, nenas e nenos proporcionaron a súa avaliación ás veces por escrito, mais sobre todo de viva voz. Despois o alumnado compartiu a súa experiencia co profesor de Lingua Castelá e a súa Didáctica, tanto en memorias entregadas ao remate do período lectivo como por medio das discusións orais que tiveron lugar na aula.

RESULTADOS

- O proxecto abriulle ao alumnado do Grao en Educación Primaria unha fiestra ao mundo da senectude, que talvez contemplaba cunha pouca aprehensión. Cando rematou a primeira fase do proxecto, os e as estudantes comprenderan que a palabra literaria, en xeral, e a poética, en particular, non ten data de caducidade. Grazas a ela, xente maior e nova pode (re)vivir experiencias comúns, compartilas e aprender.
- Por outra banda, o noso estudantado tivo tamén a oportunidade de se achegar á realidade das aulas, na cal aspiran a intervir nun futuro máis ou menos próximo. Puido, así mesmo, reflexionar sobre o papel da literatura como instrumento ao servizo da imaxinación, como ferramenta que permite elevarse sobre a realidade de todos os días e coñecer novos mundos, novos xeitos de sentir e pensar.
- Para nós, como docentes, o máis importante é sabermos que, grazas a esta iniciativa, o noso alumnado accedeu a unhas vivencias que tardará moito tempo en esquecer. Sen outras ferramentas que a súa voz e o seu corpo, cos cales deron vida ás palabras de autoras e autores, o estudantado abriu un camiño entre as dúas extremas da vida, e comprobou así que non hai distancia tan longa que non se poida acurtar por medio da linguaxe.

07. DAS AULAS Á MEMORIA POPULAR: A LITERATURA DE TRADICIÓN ESCRITA COMO ESTRATEXIA DE APS PARA A FORMACIÓN DO PROFESORADO DE EDUCACIÓN PRIMARIA

+ INFORMACIÓN

- [Presentación-resumo do proxecto](#) dispoñible para consulta no RUC da UDC.

The background of the page is a collage of wooden mannequins. On the left, there is a vertical orange band. To its right, the mannequins are shown in two colors: a warm orange and a neutral grey. They are posed in various dynamic, athletic-like stances, suggesting movement and play. The lighting is soft, highlighting the smooth, rounded forms of the wood.

08.

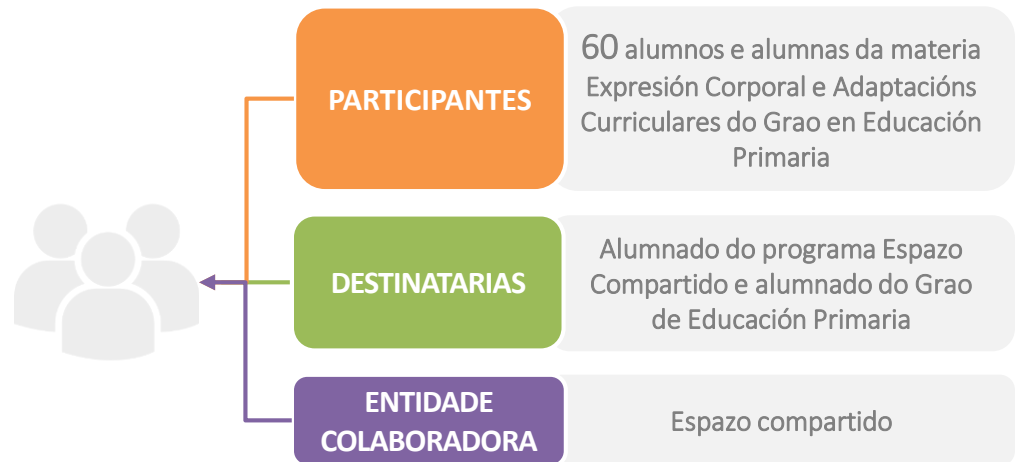
ENCONTRO LÚDICO DEPORTIVO INTEGRA2

Responsable

Víctor Arufe Giráldez
Convocatorias de 2017 e 2018

OBXECTIVOS

1. Favorecer a integración das persoas con discapacidade no eido universitario.
2. Aproveitar os beneficios da práctica deportiva para crear unha sociedade mellor e incidir en particular nos valores da empatía, a tolerancia, o pensamento crítico e a igualdade de oportunidades.
3. Dar a coñecer as posibilidades de acción das persoas con discapacidade a pesar das súas limitacións.
4. Enriquecer a formación do estudantado universitario co seu achegamento á realidade social.

APRENDIZAXE

- O alumnado universitario, de maneira práctica, non só acadou un extenso coñecemento sobre as diversas discapacidades, senón que puido afrontar o medo a interactuar con persoas con discapacidade que tantas veces temos todos/as e superar así as inhibicións ou os prexuízos presentes na sociedade.
- Para as persoas con discapacidade participantes esta iniciativa supuxo a creación dun clima motivador e a toma de contacto con outras persoas descoñecidas inicialmente, mais con que estreitaron lazos afectivos.

SERVIZO

- A través desta actividade de APS o alumnado universitario do terceiro curso do Grao en Educación Primaria tivo a posibilidade de traballar con estudantes non universitarios/as con discapacidade, neste caso, do programa Espazo Compartido, para o cal elaborou xogos e actividades deportivas.
- Tratouse, desta maneira, de coñecer máis de cerca a realidade da discapacidade, amais de interactuar con outras persoas a través da práctica deportiva. Para isto, o alumnado universitario informouse sobre as diversas discapacidades a que debía facer fronte, planificou despois os obxectivos que desexaba acadar, así como os xogos que se realizarían, e desenvolveu a actividade.

DESENVOLVEMENTO

REUNIÓN PRELIMINARES

Ao inicio do curso os coordinadores de Integra2 e do programa Espazo Compartido reuníronse para concretar a posta en marcha desta acción de APS.

COÑECEMENTO DAS DISCAPACIDADES

O coordinador do programa Espazo Compartido explicounos cales eran as principais discapacidades do seu alumnado.

O estudiantado universitario comezou a súa pescuda sobre elas para planificar os xogos e as actividades que levaría a cabo.

SESIÓNS TEÓRICAS, PRÁCTICAS E FEEDBACK

Logo de o alumnado recoller todos os datos pertinentes e deseñar as sesións, o profesorado supervisou as programacións antes de lle dar o visto e prace á súa posta en marcha. Con todo, antes realizouse unha sesión para ambos os grupos, o dos/as estudantes do Grao en Educación e o dos/as estudantes de Espazo Compartido, se coñeceren.

AVALIACIÓN

- Logo de rematar a experiencia práctica, analizáronse os resultados por medio dun debate conxunto, un formulario anónimo que se pasou por Google Docs e fichas para cubrir.

RESULTADOS

- 1. «Para min o mellor da materia foi poder colaborar con alumnos con discapacidade, foi unha experiencia moi gratificante».
- 2. «Encantáronme as xornadas con Espazo Compartido, aprendín moito».
- 3. «O encontro con alumnos con discapacidade fíxome reflexionar sobre a importancia de coñecer máis a fondo as discapacidades, para poder actuar e dar clase a estes alumnos».
- 4. «Paseino moi ben cos xogos para os alumnos con discapacidade».
- 5. «Cando levas á práctica as actividades dáste conta de que non todo serve en educación, e de que debes adaptalas a cada alumno. Grazas por deixarnos vivir esta experiencia».
- 6. «O mellor da materia foi poder compartir vivencias con alumnos con discapacidade. Moitos profes dannos teoría, pero non nos facilitan o acceso ao alumnado».
- 7. «Foi bestial a experiencia con persoas con discapacidade, aprendín moitísimo e gocei da convivencia con elas».

+ INFORMACIÓN

- [Presentación-resumo do proxecto](#) dispoñible para consulta no RUC da UDC.

09.

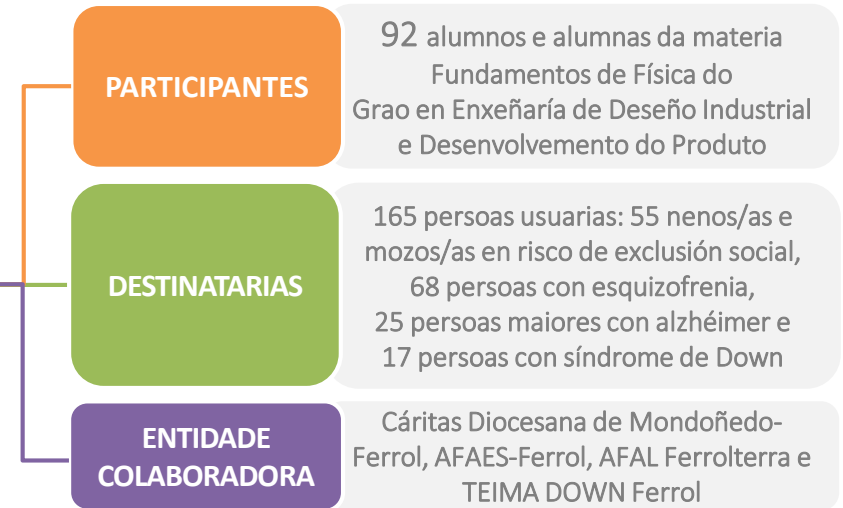
APRENDE FÍSICA E DIVÍRTETE

Responsables

Ana Isabel Ares Pernas
María José Abad López
Convocatorias de 2016, 2017 e 2018

OBXECTIVOS

1. Promover entre o alumnado, alén do interese pola reciclaxe, un sentido de integración, na súa vida diaria, coas persoas diversas a través da formación en física.
2. Deseñar materiais didácticos adaptados a un público diverso.
3. Incentivar o consumo responsable e o respecto polo medio.
4. Fomentar o gusto pola ciencia e o pensamento crítico, en particular entre os nenos e as nenas.
5. Favorecer o traballo en grupo e as relacións interpersoais das persoas con esquizofrenia e síndrome de Down.
6. Incentivar o uso da memoria, favorecer o contacto con xente nova e traballar a psicomotricidade entre as persoas maiores.

APRENDIZAXE

- Aplicar os coñecementos impartidos na materia.
- Traballar de forma efectiva individualmente e en equipo.
- Ser capaz de deseñar, redactar e dirixir proxectos.
- Ser capaz de participar nun traballo colaborativo, dinámicas de grupo e traballo en equipo.
- Comunicarse de xeito efectivo e correcto nun contexto laboral.
- Ter conciencia da realidade social e da posibilidade de cambiala, isto é, converterse en cidadanía responsable.

SERVIZO

- Nenas, nenos e xente moza: dous obradoiros teórico-prácticos de experimentos de física e de reciclaxe e reutilización.
- Enfermidade mental: feira científica con tres postos dedicados a experimentos de física para a vida diaria, e outros tres postos con formación sobre a reciclaxe de plásticos.
- Persoas maiores con alzhéimer: unha sesión do obradoiro teórico-práctico de reciclaxe e reutilización, con materiais adaptados; e dúas sesións de fabricación de obxectos.
- Usuarias con síndrome Down: un obradoiro de física para a vida diaria e outro de consumo responsable, reciclaxe e reutilización.

DESENVOLVEMENTO

REUNIÓN COAS ENTIDADES

Antes de empezar o cuadrimestre houbo unha reunión coas entidades colaboradoras para identificar as necesidades das distintas persoas usuarias.

SELECCIÓN DO ESTUDANTADO

VISITA ÁS ENTIDADES. PROPOSTA DE SERVIZO

Visita ás entidades colaboradoras para coñecer o seu funcionamento e a súa forma de traballar coas persoas usuarias, de forma que se puidese avaliar a necesidade de adaptación de materiais e espazos.

DESEÑO DE MATERIAIS

Deseño de presentacións, prácticas e material audiovisual en xeral, sempre baixo a supervisión do profesorado.

RECOLLIDA DE EVIDENCIAS EN DIARIOS DE CAMPO

Ao longo do cuadrimestre e durante a realización da actividade recolléronse as reflexións de profesorado e alumnado nos respectivos diarios de campo.

REALIZACIÓN DAS ACTIVIDADES

Posta en marcha dos distintos obradoiros nos centros das entidades colaboradoras.

ANÁLISE DA ACTIVIDADE. DETECCIÓN POSIBLES PUNTOS DE MELLORA

Avaliación da actividade e do estudantado (rúbrica, enquisas, reunións, diarios de campo, reflexións etc.).

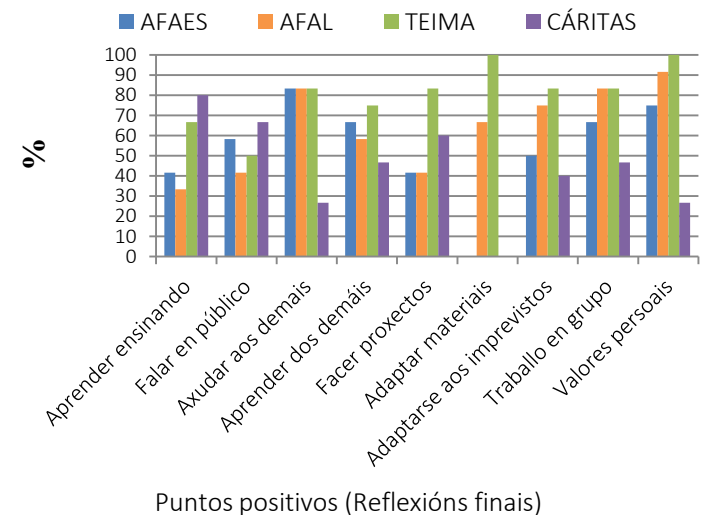

AVALIACIÓN

- Reunións iniciais e visitas programadas ás entidades para avaliar a necesidade do servizo e o cumprimento de obxectivos.
- Diarios de campo para recoller as reflexións de docentes e estudantes en Moodle, con entradas en todos os momentos en que o alumnado interaccionou coas persoas usuarias, coas entidades ou as profesoras (titorías). Análise cualitativa dos datos obtidos.
- Enquisas ao estudantado e as persoas usuarias. Análise cuantitativa dos datos obtidos.
- Reunións finais con estudantes e entidades para valorar os puntos fortes e febles da actividade, co fin de melloralas.
- Rúbrica para avaliar cun máximo de dous puntos o nivel de desempeño de cada resultado de aprendizaxe.

RESULTADOS

- Houbo un alto grao de satisfacción en todos os axentes implicados. As persoas usuarias valoraron de maneira moi positiva o contacto cos alumnos e as alumnas e o seu traballo.
- O estudantado adquiriu con máis facilidade as competencias da materia (capacidade de preparar proxectos, falar en público e adaptar materiais etc.), alén de mellorar a súas habilidades persoais e os seus valores (autoestima, capacidade de reaccionar ante imprevistos, empatía, tolerancia, conciencia social etc.)

EVOLUCIÓN

2015-2016

17 estudantes Fundamentos Física

23 nenos/as e mozos/as de Cáritas

2016-2017

24 estudantes de Fundamentos de Física

18 nenos/as e mozos/as de Cáritas

32 persoas usuarias de AFAES Ferrol

2017-2018

51 estudantes de Fundamentos de Física

14 nenos/as e mozos/as de Cáritas

36 persoas usuarias de AFAES Ferrol

25 maiores de AFAL Ferrolterra

17 persoas usuarias de TEIMA DOWN Ferrol

+ INFORMACIÓN

- Ares Pernas, A., Abad M.J (2018): “Difundiendo la Física en la comunidad a través de experiencias aprendizaje-servicio”. En actas del IX Congreso Nacional e I Europeo de Aprendizaje-Servicio Universitario. Universidade Autónoma de Madrid. 2018, p. 83. Recuperado a partir de <https://eventos.uam.es/20800/files/ix-congreso-nacional-y-i-europeo-de-aprendizaje-servicio-en-educacion-superior.html>
- Ares Pernas, A., Abad M.J, Montero, B., Rico, M. e Bouza, R. (2017): “Developing social responsibility on engineering student s: Assessing the different impact according to the engaged community”. En actas de The 17th International Association for Research on Service-Learning and Community Engagement Annual Conference. Galway, Ireland, 2017, p.37. Recuperado a partir de <http://www.researchslce.org/wpcontent/uploads/2017/09/FINAL-Schedule-1.pdf>
- Presentacións-resumo do proxecto nos anos [2016](#), [2017](#) e [2018](#) dispoñibles para consulta no RUC da UDC.

10.

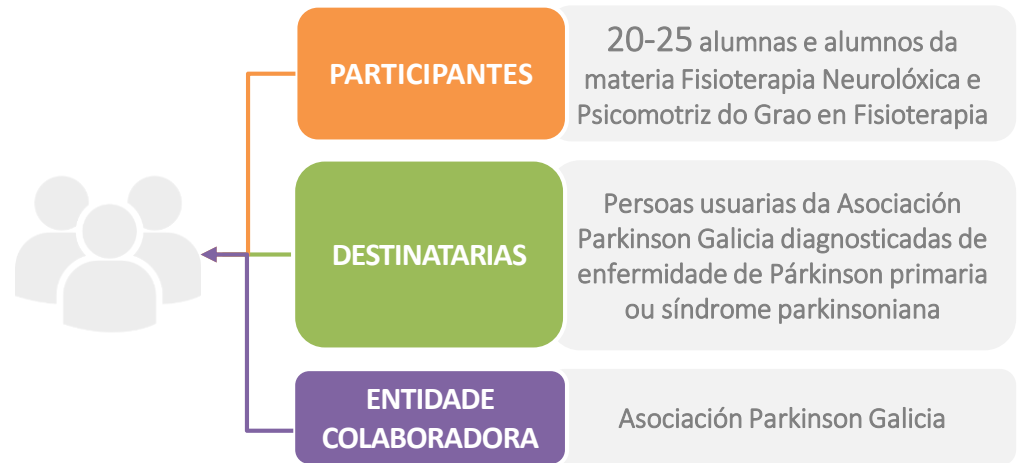
FISIOTERAPIA NA ABORDAXE DE PACIENTES CON PÁRKINSON

Responsable

Susana Viñas Diz
Convocatorias de 2016 e 2018

OBXECTIVOS

1. Ofrecer ao alumnado do segundo curso do Grao en Fisioterapia unha primeira experiencia clínica con casos de patoloxía neurolóxica.
2. En concreto neste caso, para que sexa capaz de valorar o/a paciente parkinsoniano/a e deseñar e levar a cabo un plan terapéutico: planificación do traballo individual, traballo grupal e/ou traballo en piscina.
3. Garantir que as persoas enfermas de párkinson reciban semanalmente tratamento de fisioterapia (tratamento individual, grupal e en piscina) co obxecto de mellorar a súa sintomatoloxía e a súa calidade de vida.
4. Achegar o traballo que se fai na UDC á comunidade.

APRENDIZAXE

- Aplicación de coñecementos impartidos na materia (deseño e aplicación da valoración e do plan terapéutico).
- Traballo colaborativo (aproximación da universidade á comunidade)
- Fomento da autoaprendizaxe baseada na experiencia directa, que neste caso consiste no manexo de pacientes con párkinson.
- Promover a mellora da sintomatoloxía, así como da calidade de vida, deste colectivo.

SERVIZO

- A Facultade de Fisioterapia, mediante este proxecto de APS, ofrece 25 h/semana de servizo á Asociación Parkinson Galicia, coa finalidade de apoiar á hora de atender a necesidade que teñen as súas persoas usuarias de tratamentos de fisioterapia individuais, grupais e en piscina.

DESENVOLVEMENTO

FASE 1

Captación de alumnado. Durante as primeiras dúas semanas de setembro ofreceuse ao alumnado de segundo curso, co cal se realizou un seminario específico, participar neste proxecto.

FASE 2

Organización dos horarios do alumnado que acudirá á Asociación Parkinson Galicia durante o primeiro cuadrimestre (1 h/semana).

Formación deste alumnado no traballo que debe realizar (tratamentos individuais, grupais e en piscina).

FASE 3

Organización dos horarios do alumnado que acudirá á Asociación Parkinson Galicia durante o segundo cuadrimestre (1 h/semana).

Formación deste alumnado no traballo que debe realizar, que será con modalidades terapéuticas diferentes.

AVALIACIÓN

O traballo de APS realizado polo alumnado avalíouse das seguintes formas:

- Cunha rúbrica deseñada especificamente, que repercutiu nun 5% na nota final da materia.
- Tendo en conta a capacidade e independencia do alumnado no tocante a manexar probas de valoración física, funcional e da calidade de vida específicas para o párkinson, susceptibles de ser utilizadas en fisioterapia.
- Valorando a capacidade do alumnado de deseñar un plan terapéutico para cada paciente e poñelo en práctica: planificación do traballo individual, grupal e en piscina.
- Cunha enquisa para medir o grao de satisfacción do alumnado coas actividades desenvolvidas.

RESULTADOS

- Os coñecementos sobre o manexo de pacientes con párkinson que adquire o alumnado que participa nesta actividade (avaliado a través da rúbrica) non só son óptimos, senón que resultan superiores aos do restante estudiantado da materia.
- A Facultade de Fisioterapia e a Asociación Parkinson Galicia valoran positivamente este proxecto de APS, xa que, por un lado, o alumnado do Grao en Fisioterapia mellora os seus coñecementos teórico-prácticos sobre a enfermidade de Parkinson, e, polo outro, os e as pacientes que participan no programa se benefician do tratamento de fisioterapia que reciben, ao mellorar a súa sintomatoloxía.
- As enquisas de satisfacción tanto das persoas usuarias como do alumnado son moi positivas. Mentres sexa así, é a nosa intención seguir realizando esta actividade.
- Malia se tratar dunha actividade voluntaria e que ten lugar fóra do horario académico, os datos de participación do alumnado son moi bos. De feito, nos últimos anos o interese dos/as estudantes foi aumentando tanto que foi necesario limitar o número de voluntarios/as a 20-25 persoas por curso, xa que a Asociación Parkinson Galicia non pode acollelos/as a todos/as.

EVOLUCIÓN

- Esta acción de APS vén desenvolvéndose desde hai 11 anos, e isto indícanos que esperta moitísimo interese, tanto no alumnado (pola aprendizaxe que acada) como por parte da Asociación Parkinson Galicia (polo servizo que recibe).

+ INFORMACIÓN

- Presentacións-resumo do proxecto nos anos [2016](#) e 2018 dispoñibles para consulta no RUC da UDC.

11.

QUE LLE PASA Á MIÑA MASCOTA?

Responsable

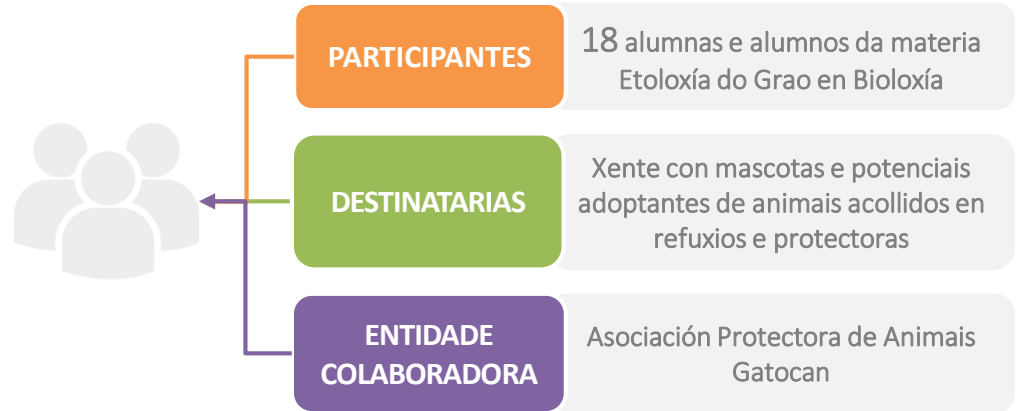
María José Servia García
Convocatorias de 2017 e 2018

11. QUE LLE PASA Á MIÑA MASCOTA?

OBXECTIVOS

1. Promover un mellor coñecemento dos problemas de comportamento das mascotas para evitar que sexan tratadas como un ben de consumo defectuoso e reducir o número de abandonos; e facilitar a adopción de animais recollidos en protectoras.
2. Promover a produción e o consumo responsables, de acordo co obxectivo de desenvolvemento sustentable 12 da ONU (meta 12.8).

APRENDIZAXE

- Formación en contidos curriculares da materia.
- Adquisición e desenvolvemento de habilidades e competencias específicas e transversais, como as relacionadas coa síntese de información, a comunicación e o traballo en grupo.
- Reflexión sobre problemas sociais e ambientais.
- Aprendizaxe cívica.

SERVIZO

- Elaboración de artigos sobre os problemas de comportamento das mascotas para o boletín electrónico Gatocan en casa.
- Deseño e participación en actividades (charlas, obradoiros) para difundir o labor da protectora Gatocan e promover un trato ético e respectuoso dos animais.

DESENVOLVEMENTO

FASE 1

Selección de participantes e formación inicial sobre os problemas de comportamento das mascotas e a relación que ten co seu abandono.

FASE 2

Visita á protectora Gatocan e definición conxunta de obxectivos e actividades a realizar. Elaboración de artigos e materiais de divulgación.

FASE 3

Revisión final dos materiais.

Posta en marcha das actividades.

Presentación da actividade de APS na Facultade de Ciencias.

Publicación dos artigos.

Avaliación.

AVALIACIÓN

A aprendizaxe de contidos e a adquisición de competencias avalíase mediante unha rúbrica que é común a todos os traballos da materia, sexan de APS ou non. Os indicadores explícanse na presentación do curso e revísanse ao inicio da acción de APS. Nesta rúbrica avalíanse as seguintes competencias:

- Ser capaz de elaborar un traballo de investigación. Valórase tanto a calidade dos materiais producidos como a súa orixinalidade (grao de novidade), primando o rigor científico do traballo feito.
- Ser capaz de presentar un traballo eficazmente. Valórase a capacidade de presentar traballos en público, en particular no relativo a dous aspectos: a calidade da exposición e o dominio do contido.
- Ser capaz de traballar en grupo. Valóranse o funcionamento do equipo e as contribucións individuais dos seus membros.
- Aprendizaxe cívica, interpersoal e intrapersoal. Avalíase nas titorías, presenciais ou virtuais, onde se comenta a marcha dos traballos.

A avaliación final e completa da actividade faise mediante unha análise DAFO ao final da actividade. A devandita análise permite recoller testemuños das persoas participantes que son empregados no proceso de mellora.

RESULTADOS

Exemplos de testemuños recollidos sobre esta acción de APS:

- Fortalezas: «Colaborar con persoas alleas á universidade, o que obriga a ser autónoma»; «Dá a oportunidade de poder realizar un traballo útil e gratificante, máis alá do estritamente académico».
- Debilidades: «Descompensación do traballo respecto aos alumnos que non teñen APS»; «Sería importante planear mellor as visitas á protectora, para poder sacarlles máis proveito».
- Oportunidades: «Posibilidade de organizar unha charla na Facultade co persoal da protectora»; «Mellorar a difusión mediante o uso de redes sociais».
- Ameazas: «Horarios»; «O formato do boletín en que se publican os artigos podería estar obsoleto».

11. QUE LLE PASA Á MIÑA MASCOTA?

EVOLUCIÓN

2016

Participación de tres estudantes de xeito individual.
Publicación de seis artigos.
Grao de satisfacción medio.
Identificada como requisito para que o alumnado participe unha alta motivación.
Avaliación simple da actividade.

2017

Participación dun grupo de sete estudantes.
Publicación de seis artigos. Participación de tres estudantes nunha charla nun colexio. Presentación da actividade a compañeiras e compañeiros de clase.
Grao de satisfacción moi alto pola implicación e calidade do traballo realizado polo grupo.
Realizada unha análise DAFO grupal da actividade.

2018

Participación de dous grupos de catro estudantes.
Publicación de seis artigos. Participación de tres estudantes nunha charla nun colexio. Presentación da actividade a estudantes de varios cursos do Grao en Bioloxía.
Grao de satisfacción moi alto.
Avaliación máis pormenorizada da actividade.

+ INFORMACIÓN

- Presentacións-resumo do proxecto nos anos [2017](#) e [2018](#) dispoñibles para consulta no RUC da UDC.
- Servia, M.J. (2019): Da utopía á realidade: A implementación de varias actividades de Aprendizaxe- Servizo nunha mesma materia. En De la Torre Fernández, E. (ed.) (2019). *Contextos universitarios transformadores: construíndo espazos de aprendizaxe. III Xornadas de Innovación Docente*. Cufie. Universidade da Coruña. A Coruña (pág. 415-424). DOI: <https://doi.org/10.17979/spudc.9788497497121.415>

12.

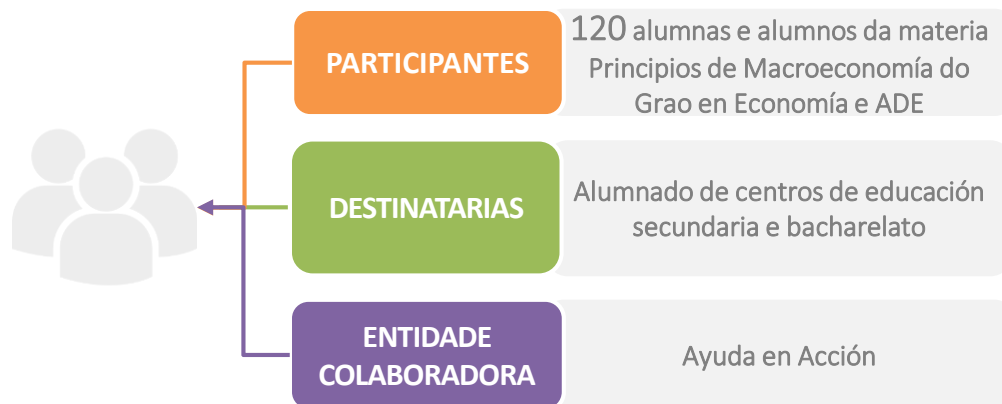
EVALUACIÓN DE TEMAS DE ECONOMÍA PÚBLICA POR MEDIO DA METODOLOXÍA DE APS

Responsable

Laura Varela Candamio
Convocatoria de 2016

OBXECTIVOS

1. Elaboración e presentación pública de análises económicas e sociais sobre a intervención do sector público na actividade económica por parte do alumnado do Grao en Economía e ADE. Deben tratar sobre problemas da contorna máis próxima (inmigración, mercado laboral, política fiscal etc.) e dirixirse principalmente a estudantes de secundaria e bacharelato.
2. Este xeito de traballar permite que o estudantado universitario multiplique o seu coñecemento e lle dea un significado persoal e social (voluntariado) á experiencia de aprendizaxe.

APRENDIZAXE

- A comprensión e mellora dos procesos de autoaprendizaxe do estudantado universitario e a conexión entre teoría e experiencia práctica.
- A conveniencia de axudar outro alumnado a afondar na súa experiencia de aprendizaxe, neste caso, analizando as posibilidades de actuación do Estado na economía.
- O desenvolvemento persoal en situacións reais, con vistas á mellora de habilidades como a capacidade de traballo en equipo, a realización de exposicións públicas ou a visión crítica, aspectos esenciais para o futuro profesional do estudantado universitario.

SERVIZO

- Dar a coñecer a páxina web do INE e algúns dos seus contidos.
- Ensinar a xestión das bases de datos estatísticos do INE e a elaboración de gráficos a partir desta información.
- Exposición pública do papel do Estado na economía a través da evolución das magnitudes macroeconómicas.
- Xerar asuntos de debate político e fomentar a participación no devandito debate.
- Dar resposta ás preguntas formuladas durante o debate.

DESENVOLVEMENTO

PRESENTACIÓN DA ACTIVIDADE

Sesión informativa de carácter expositivo co obxectivo de describir a metodoloxía de APS, orientada á realización da actividade proposta.

PREPARACIÓN DO SEMINARIO E ASIGNACIÓN DE TAREFAS

Sesión maxistral de carácter teórico-práctico para familiarizar o alumnado coa busca de datos macroeconómicos e fiscais na web do INE.

REALIZACIÓN DO SEMINARIO NOS IES

Realización das sesións en dúas fases: busca de información tributaria na web do INE con elaboración de gráficos e debate posterior.

AVALIACIÓN E POSTA EN COMÚN DA EXPERIENCIA

Sesión de valoración dos coñecementos adquiridos sobre intervención pública e valoración da experiencia mediante unha enquisa.

AVALIACIÓN

A avaliación realizouse a través dunha enquisa de satisfacción cunha escala de Likert entre 1 (mínimo) e 10 (máximo), co obxectivo de asegurar que a actividade respondera ás expectativas do estudiantado en relación con cinco bloques:

- obxectivos e contidos;
- metodoloxía;
- condicións e ambiente;
- utilidade
- e resumo global.

A última parte da enquisa incorporou unha avaliación cualitativa, incluída a posibilidade de comentar o curso e avaliar o grao de interese da actividade de acordo coa súa utilidade para a formación persoal, académica e mesmo laboral do estudiantado.

RESULTADOS

Os resultados medios da enquisa inclúen as valoracións tanto do estudiantado dos IES como do estudiantado universitario. Son os seguintes:

- Obxectivos e contidos : os obxectivos do curso alcanzáronse, 8,2; o contido cubriu as miñas necesidades formativas, 8,8; a profundidade dos temas foi a axeitada, 7,8; a actividade da coordinadora foi positiva, 8,5; a duración do curso foi axeitada, 7,1.
- Metodoloxía: a APS foi axeitada, 9,2; a APS permitiu unha participación activa, 9,4; os materiais foron útiles e suficientes, 8,9; a calidade da documentación foi idónea, 9,2.
- Condicións e ambiente: a aula foi axeitada, 5,6; o ambiente formativo foi bo, 7,1; o horario foi axeitado 6, 7.
- Canto á utilidade da formación recibida para a súa formación persoal, académica e laboral, foi notablemente positiva, con medias, respectivamente, de 6,7; 8,2 e 8,5.
- En resumo, a valoración global media da experiencia de APS foi dun notable (8). Xa que logo, consideramos axeitado continuar nesta liña formativa e de servizo á comunidade.

Obxectivos e Contidos		Metodoloxía		Condicións e Ambiente	
Rúbricas	Media	Rúbricas	Media	Rúbricas	Media
Os obxectivos do curso alcanzáronse	8.2	A Aps foi axeitada	9.2	A aula foi axeitada	5.6
O contido cubriu as miñas necesidades formativas	8.8	A Aps permitiu unha participación activa	9.4	O ambiente formativo foi bo	7.1
A profundidade dos temas foi axeitada	7.8	Os materiais foron útiles e suficientes	8.9	O horario foi axeitado	6.7
A actividade da coordinadora foi positiva	8.5	A calidade da documentación foi idónea	9.2		
A duración do curso foi axeitada	7.1				

EVOLUCIÓN

2016

O proxecto plasmouse en 5 experiencias docentes ApS, desenvolvidos de forma homoxénea en todos os centros IES e bacharelato. A distribución do alumnado foi por grupos de 12 alumnas e alumnos (agás na última, con 10):

1º Experiencia ApS: Facultade de Socioloxía (A Coruña). Data: 09 de febreiro de 2015. Duración: 95 minutos.

2º Experiencia ApS: IES As Telleiras (Ferrol). Data: 08 de abril de 2015. Duración: 100 minutos.

3º Experiencia ApS: IES Elviña (A Coruña). Data: 15 de abril de 2015. Duración: 100 minutos.

4º Experiencia ApS: Colexio “Sagrado Corazón”, Franciscanas (A Coruña). Data: 20 de abril de 2015. Duración: 100 minutos.

+ INFORMACIÓN

- Presentación-resumo do proxecto no ano [2016](#) dispoñible para consulta no RUC da UDC.
- Varela Candamio, L., López-Rodríguez, J., Faíña, A. (2015) Evaluación de temas de Economía Pública por medio de la metodología ApS en E-Pública. Revista electrónica sobre la enseñanza de la economía pública. Universidad de Zaragoza. ISSN: 1885-5628. Recuperado a partir de <http://epublica.unizar.es/es/articulo/evaluacion-temas-economia-publica-medio-la-metodologia-aps>

13.

LEVANDO A TRADIÇÃO ORAL À ESCOLA

Responsables

Iria Sobrino Freire

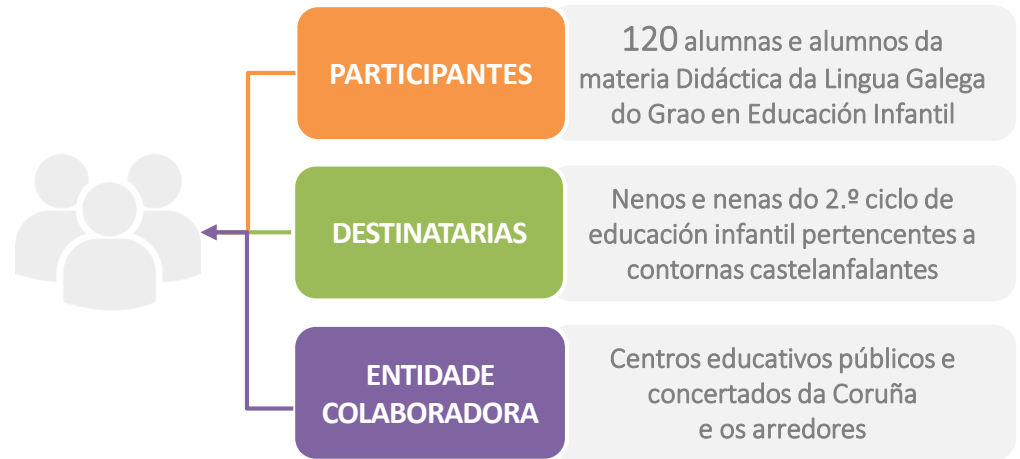
Mª Montserrat Muriano Rodríguez

Convocatorias de 2016, 2017 e 2018

OBXECTIVOS

1. Contribuír á normalización da lingua galega en contextos castelanfalantes.
2. Introducir a literatura de tradición oral na escola.
3. Deseñar unha proposta didáctica e aplicala na aula.

APRENDIZAXE

- Desenvolver habilidades de expresión oral en lingua galega.
- pór en práctica diferentes técnicas de narración de contos.
- Coñecer a literatura de tradición oral.
- Reflexionar sobre a propia práctica.
- Tomar conciencia da situación sociolingüística actual e das necesidades de intervención en contornas castelanfalantes.

SERVIZO

- Achegar o alumnado do 2.º ciclo de educación infantil á literatura de tradición oral galega: contos, cantigas, adiviñas e outros xogos de lingua.
- Familiarizar coa lingua galega os nenos e as nenas de contornas castelanfalantes por medio de actividades lúdicas.

DESENVOLVEMENTO

DETECCIÓN DE NECESIDADES

Visita de prospección aos centros para seleccionalos.

FORMACIÓN E PREPARACIÓN

Sesións teóricas e obradoiros. Escolla dos materiais literarios e ensaio das propostas.

IMPLEMENTACIÓN

Posta en práctica da actividade nas escolas.

AVALIACIÓN

Autoavaliación, avaliación por pares e avaliación polas docentes.

AVALIACIÓN

- O profesorado de Didáctica da Lingua Galega elaborou un instrumento que serve para valorar o deseño e a posta en práctica desta actividade, que avalía os aspectos didácticos e lingüísticos das tres partes de que debe constar obrigatoriamente: conto, asemblea e xogos de lingua.
- O alumnado, pola súa vez, autoavalíase nunha memoria sobre o traballo realizado, e tamén avalía os outros grupos cando presentan os vídeos da súa experiencia na aula. Así mesmo, o profesorado dos centros colaboradores tamén avalía, de xeito oral, a práctica do estudantado.

RESULTADOS

O alumnado adoita ser unánime na valoración positiva desta experiencia, tanto na súa dimensión de aprendizaxe de competencias da titulación como na de servizo á comunidade. Nos seus comentarios denótase un proceso emerxente de concienciación sobre a realidade sociolingüística e as necesidades das crianzas neste sentido.

Desde a perspectiva das docentes, este proxecto contribúe á adquisición das competencias e os obxectivos de aprendizaxe da materia dun xeito lúdico e motivador. O alumnado mostra un grande interese por coñecer o patrimonio oral, experimentar con algunhas das técnicas aprendidas nos obradoiros e explorar a maneira máis adecuada de introducir estas pezas literarias nunha proposta didáctica para as aulas de educación infantil.

En relación coa prestación do servizo, consideramos que este proxecto ten unha potencialidade transformadora:

- por unha parte, implica a posta en valor e a revitalización da cultura oral tradicional dentro da escola, nun exercicio de compensación do proceso actual de ruptura da transmisión interxeracional deste patrimonio;
- e, pola outra, potencia o emprego da lingua galega en actividades asociadas ao goce estético e ao xogo, aspectos imprescindibles para que o galego reciba asociacións positivas por parte dos nenos e as nenas.

EVOLUCIÓN

2012-2013 A 2015-2016

O proxecto céntrase na transmisión da literatura de tradición oral nas aulas de educación infantil en todo tipo de contextos sociolingüísticos.

2016-2017

Decídese orientar o proxecto ás contornas maioritariamente castelanfalantes. Incorpórase a fase de detección de necesidades nos centros educativos.

2017-2018 E 2018-2019

Perfecciónanse os instrumentos de avaliación para promover unha maior reflexión por parte do alumnado sobre a realidade sociolingüística e as súas propias necesidades de formación en lingua galega.

+ INFORMACIÓN

- Presentacións-resumo do proxecto nos anos [2016](#), [2017](#) e [2018](#) dispoñibles para consulta no RUC da UDC.
- Mosquera Castro, E., Sobrino Freire, I., Carballal Miñán, P. e Muriano Rodríguez, M. (2018): De la memoria popular a las aulas: una propuesta para la formación lingüística y literaria del profesorado de educación infantil y primaria en *Revista Innovación Educativa*, número 28, Universidade de Santiago de Compostela. DOI: <http://dx.doi.org/10.15304/ie.28.4984>

14.

OBRADOIRO DE RECICLAXE DE PLÁSTICOS E CONSUMO RESPONSABLE

Responsables Ana Isabel Ares Pernas
María José Abad López
Convocatorias de 2016, 2017 e 2018

OBXECTIVOS

En relación coas persoas adultas en risco de exclusión social que son as destinatarias desta actividade, os obxectivos que nos marcamos son os seguintes:

1. Mellorar a súa formación e a súa empregabilidade no sector da reciclaxe de materiais plásticos.
2. Mellorar a súa educación ambiental.
3. Mellorar a súa autoestima e a súa confianza en si mesmas.
4. Mellorar a súa integración social.

APRENDIZAXE

Canto ao alumnado implicado, perséguese que obteña as seguintes aprendizaxes:

- Capacidade de deseño, dirección e redacción de proxectos.
- Habilidades de xestión do tempo e resolución de imprevistos.
- Capacidade para traballar en grupo e xestionar conflitos.
- Mellora na expresión oral e xestión do estrés ao falar en público.
- Aumento da súa conciencia social.
- Mellora na súa educación ambiental.

SERVIZO

- O alumnado prepara un obradoiro sobre a reciclaxe de plásticos e promove entre o auditorio a redución do uso e a reutilización de produtos plásticos como a mellor maneira de minimizar o seu impacto medioambiental. Como parte do obradoiro, fábricanse diferentes obxectos funcionais e de deseño con envases plásticos.

DESENVOLVEMENTO

REUNIÓN INICIAL COA ENTIDADE

Semana 1: definición da necesidade das persoas usuarias e posta en común da idea de proxecto.

DESCRIPCIÓN DA ACTIVIDADE NA AULA

Semana 2: a titora explica o proxecto de APS na aula e pide voluntariado para a actividade.

PRESENTACIÓN DE VOLUNTARIADO E ORGANIZACIÓN DOS GRUPOS

Semanas 2-3: selecciónanse as e os participantes e organízanse os grupos de traballo. O estudiantado participante cobre a primeira enquisa sobre as expectativas que ten a respecto da actividade.

DESENVOLVEMENTO E REVISIÓN DOS MATERIAIS

Semanas 4-10: o estudiantado é titorizado mentres prepara os diversos materiais que empregará no obradoiro (PowerPoint, prácticas, xogos, obxectos para fabricar...). Na última semana faise un ensaio xeral do obradoiro.

TALLER APS

Semana 11: execución da actividade. Despois da xornada as persoas usuarias cobren unha enquisa que permitirá avaliar o resultado do obradoiro.

AVALIACIÓN DOS RESULTADOS

Semana 12: as titoras avalían a evolución da actividade e dan a súa valoración aos e ás estudantes. Pola súa vez, o alumnado cobre unha enquisa sobre o desenvolvemento da actividade de APS. As titoras reúnen-se para comentar os resultados desta enquisa. Finalmente, a avaliación ponse en común tamén coas persoas responsables da entidade para detectar posibles melloras.

AVALIACIÓN

- O procedemento de avaliación tivo lugar a través dunha rúbrica, centrada nas competencias que o alumnado debía adquirir. Esta rúbrica foi publicada no Moodle da materia, xunto coas instrucións iniciais da actividade.
- O seguimento dos avances do alumnado fíxose mediante a observación durante as titorías e durante o obradoiro. Ademais, ao inicio e ao final, pediuse ao estudantado que recollese por escrito as súas reflexións acerca da actividade, o que permitiu levar a cabo unha análise cualitativa da evolución da percepción do estudantado sobre a xente sen fogar e das súas competencias persoais.

RESULTADOS

- Por parte de Cáritas a valoración foi moi positiva. De feito, a entidade salientou a empatía e o cariño do alumnado da UDC cara ás persoas destinatarias da actividade.
- A actividade resultou tamén moi satisfactoria para o profesorado da UDC. Unha vez que xa se adquiriu experiencia durante os cursos anteriores e se encaixou dentro da guía docente da materia sen dificultades, o noso seguinte reto é manernos e propor melloras e novidades que fagan o obradoiro máis atractivo se cabe.
- A maioría das persoas usuarias quedou satisfeita co curso recibido, cuxos contidos considera útiles tanto para a vida diaria como para mellorar a súa empregabilidade. Ademais, cre que o curso estivo ben organizado e que o estudantado da UDC fixo un bo traballo, polo que recomendaría o obradoiro.
- Respecto ao estudantado da UDC, este expresou no seu conxunto a súa satisfacción por participar nunha actividade distinta e enriquecedora. En xeral, valorou o feito de ter que falar para un público non profesional, o que lle permitiu mellorar a súa formación.

EVOLUCIÓN

2015-2016

Colaboran 12 alumnos e alumnas. Destínase a persoas sen emprego, en risco de exclusión social, usuarias do programa En familia. Realízase nas instalacións de Cáritas.

2016-2017

Participan 16 alumnas e alumnos. Como novidade, bótase a andar o obradoiro de fabricación de obxectos con envases reciclados. Lévese a cabo nas instalacións da UDC.

2017-2018

Participan 15 alumnas e alumnos. O perfil da persoa usuaria cambia ao de persoa sen fogar.

+ INFORMACIÓN

- Presentacións-resumo do proxecto nos anos [2016](#), [2017](#) e [2018](#) dispoñibles para consulta no RUC da UDC.
- Abad, M. J., Ares-Pernas, A. (2018). Fomentando o respecto polo medioambiente e a reciclaxe en dous colectivos en risco de exclusión social a través do aprendizaxe-servizo. En E. de la Torre Fernández (ed.) (2018). *Contextos universitarios transformadores: retos e ideas innovadoras. II Xornadas de Innovación Docente*. Cufie. Universidade da Coruña (páx. 125-138).
DOI: <https://doi.org/10.17979/spudc.9788497496780.125>
- Abad M.J.; Ares-Pernas, A. (2019): Aprendendo e recordando xuntos experiencias ApS con persoas con enfermidade mental e Síndrome de Down. En De la Torre Fernández, E. (ed.) (2019). *Contextos universitarios transformadores: construíndo espazos de aprendizaxe. III Xornadas de Innovación Docente*. Cufie. Universidade da Coruña. A Coruña (pág. 303-318).
DOI: <https://doi.org/10.17979/spudc.9788497497121.303>

The background of the page is a collage of various people. On the left, there is a large orange-tinted area containing a portrait of a man in a white shirt. To the right of this, and extending across the top and right side, is a black and white collage of several other individuals, including a man in a light-colored polo shirt, a woman in a patterned top, and a man in a white shirt with his arms crossed.

15.

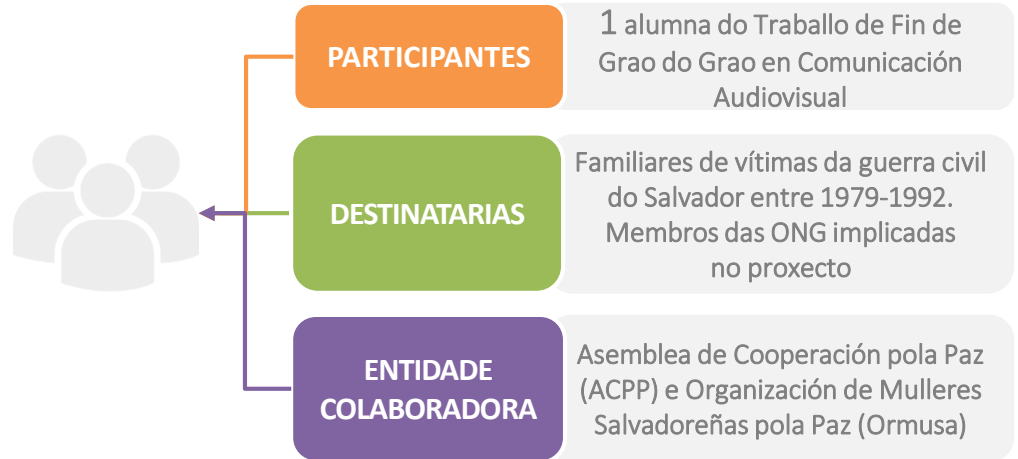
LUCIÉRNAGAS

Responsable

Sandra Martínez Costa
Convocatoria de 2016

OBXECTIVOS

1. O obxectivo primordial foi divulgar as accións da ONG Ormusa. No seu cumprimento, xurdiu a oportunidade, e viuse a necesidade, de atinxir un segundo obxectivo: dar a coñecer a realidade das familias e amizades das vítimas da guerra civil do Salvador entre os anos 1979-1992. Os contidos creados pola estudante serven para concienciar a sociedade das desigualdades e os problemas derivados das guerras.

APRENDIZAXE

- Buscouse que a estudante demostrase os coñecementos adquiridos ao longo da carreira nun contexto real, cun «cliente», neste caso a ONG Ormusa, que debía quedar satisfeito.
- Considerouse fundamental que a estudante se vise implicada na realidade social do Salvador e que mellorase así a súa visión crítica, a súa capacidade de afrontar a realidade e tanto o seu compromiso como a súa solidariedade. Tamén se buscou potenciar a súa capacidade de traballo en equipo e de resolución de conflitos.

SERVIZO

- *Luciérnagas* é un documental interactivo que ve a luz a raíz dunha viaxe de cooperación ao Salvador e a obtención dunha bolsa para un proxecto de coñecemento da realidade (PCR) coa ONG ACPP, para responder á necesidade de lles dar voz ás testemuñas e superviventes da guerra civil que tivo lugar no Salvador entre 1979-1992.
- Abrangue, amais de entrevistas, vídeos e fotografías da guerra, unha serie de accións en redes sociais para facilitar que tanto familiares como persoas coñecidas das vítimas se poñan en contacto e poñan voz á memoria das falecidas, ou, caso de ser posible, atopen xente desaparecida.

DESENVOLVEMENTO

FASE 1

A estudante propón o tema do documental e solicita unha bolsa para PCR coa ONG Asemblea de Cooperación pola Paz xunto coa titora asignada.

FASE 2

Durante a súa estadía no Salvador, recompila o material necesario e mantén titorías en liña coa directora do TFG.

FASE 3

Á volta a España, organiza o material audiovisual en forma de documental interactivo, que estivo exposto na [web](#).

AVALIACIÓN

- A estudante respondeu unha enquisa final, que se realizou co fin de poder identificar os problemas e dificultades que sufrira no proceso, así como o seu grao de satisfacción coa experiencia.
- Cabe notar que a estudante tiña moitas ganas de facer o TFG sobre algunha das iniciativas da ONG con que colaborou no Salvador, pero en principio a experiencia non foi do todo produtiva para ela. Dado que alí se atopou con que o país estaba a sufrir aínda as consecuencias derivadas da guerra civil rematada en 1992, decidiu traballar sobre este asunto. Ao ser un tema máis social e xornalístico, acabou pedindo axuda á ONG Asociación Galega de Reporteiros Solidarios (Agareso), unha vez que chegou a España.

RESULTADOS

- A enquisa cuberta pola estudante reflicte a súa completa satisfacción co servizo realizado, así como co proceso de aprendizaxe, que considerou notablemente mellor que se fixese o seu TFG sen que este fose destinado a un cliente real. Tamén xulgou que o traballo a axudou a reformularse a súa implicación en temas sociais e a súa responsabilidade cidadá.
- O cuestionario finalizou coa recomendación de animar outros e outras estudantes a levar a cabo prácticas similares.

+ INFORMACIÓN

- Presentacións-resumo do proxecto no ano [2016](#) dispoñible para consulta no RUC da UDC.
- Repercusión do proxecto nos medios de comunicación: [El Correo Gallego](#)

EVOLUCIÓN

2015-2016

O tempo de duración do proxecto foi dun ano, desde que a estudante se puxo en contacto coa ONG, solicitou a bolsa PCR, viaxou ao Salvador, e defendeu o seu TFG en febreiro de 2019.

16.

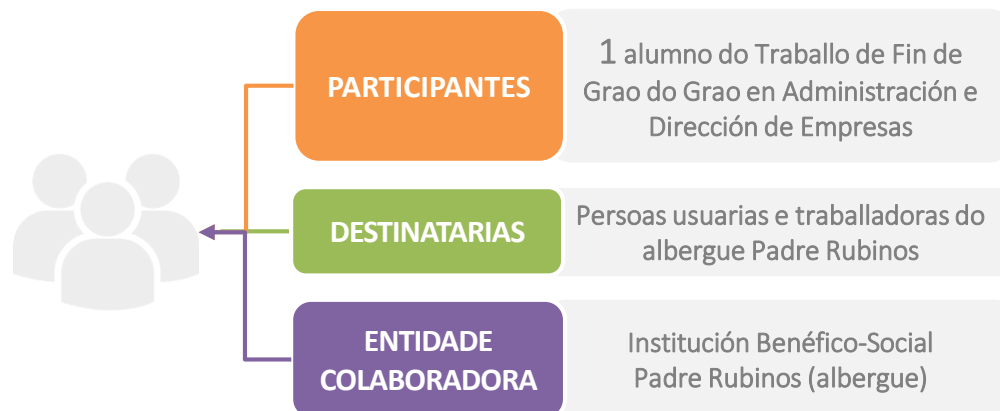
CONTROL DE CALIDADE DO ALBERGUE PADRE RUBINOS DE CARA Á CERTIFICACIÓN

Responsable

María Dolores Sánchez Fernández
Convocatorias de 2016 e 2017

OBXECTIVOS

1. Analizar a situación actual desde do punto de vista da área de organización da entidade.
2. Realizar propostas de mellora orientadas á calidade.
3. Relacionar os contidos da materia coas aplicacións prácticas.
4. Proporcionarlle ao alumnado casos de aplicación de novas metodoloxías de traballo que o motiven.

APRENDIZAXE

- Demostrar dominio á hora de realizar informes no ámbito da calidade.
- Interpretar a información dispoñible e avaliar a súa relevancia desde unha óptica profesional.
- Adquirir destrezas relacionadas coa identificación, interpretación e resolución de problemas.
- Integrar as ideas aprendidas no grao na aplicación práctica.

SERVIZO

- A OCV detectou a necesidade de que o albergue Padre Rubinos botase a andar prácticas de calidade. A docente responsable da acción verificou a existencia desta necesidade logo de se reunir coa persoa asignada pola entidade para o desenvolvemento do proxecto de APS.
- Ademais, na devandita reunión evidéncianse outras necesidades básicas da área de organización do albergue a que cumpría dar unha resposta para levar a cabo o proxecto. Xa que logo, deséñase o correspondente programa de traballo.

DESENVOLVEMENTO

FASE 1

Detéctase a necesidade de implementar prácticas de calidade por parte do albergue Padre Rubinos. Na visita de toma de contacto evidéncianse ademais outras necesidades básicas organizativas da entidade.

FASE 2

Deséñase conxuntamente co alumno o programa de traballo no albergue, que designa unha persoa de contacto como colaboradora.

FASE 3

A acción desenvólvese segundo o plan establecido: análise da situación actual, desenvolvemento do traballo e propostas de mellora.

AVALIACIÓN

- Método directo: cualificación do TFG.
- Método indirecto: seguimento e avaliación do traballo efectuado polo alumno mediante reunións (titorías) ao longo de todo o proceso.

RESULTADOS

O alumno obtivo unha nota final de 5,3 no Traballo de Fin de Grao. Por outra banda, ao longo da actividade, puido adquirir e/ou mellorar as súas habilidades nos seguintes aspectos:

- Dominio á hora de realizar informes no ámbito da calidade.
- Interpretar a información dispoñible e recoñecer a que é relevante desde o punto de vista profesional.
- Capacidade de identificar, interpretar e resolver problemáticas.
- Integración dos coñecementos aprendidos durante os seus estudos na súa aplicación práctica ao servizo da comunidade.
- Recoñecemento do impacto social das entidades do terceiro sector.
- Establecemento de relacións entre as actividades e a aprendizaxe feitas nos seus estudos e as actividades organizativas en entidades sociais.

EVOLUCIÓN

2016

Análise da situación do albergue Padre Rubinos desde o punto de vista organizativo.

2017

Presentación da diagnose á entidade e desenvolvemento do procedemento de xestión documental. Realización de melloras ante as problemáticas atopadas.

+ INFORMACIÓN

- Presentacións-resumo do proxecto no ano [2017](#) dispoñible para consulta no RUC da UDC.

17.

APRENDIZAXE E SERVIZO PARA PROTEXER O MEDIO: PLÁSTICOS E MICROPLÁSTICOS

Responsables María Carmen Prieto Blanco
 Alatzne Carlosena Zubieta
 Convocatoria de 2018

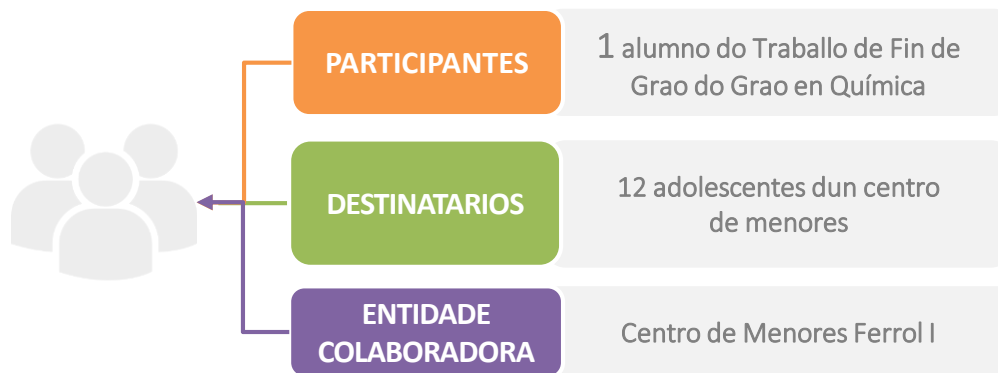

OBXECTIVOS

No tocante aos destinatarios, adolescentes en risco de exclusión social, perseguiuse formalos: por un lado, conciencialos sobre o papel que poden xogar na protección do medio; e, polo outro, achegalos á ciencia de forma lúdica.

Canto ao alumno participante, velaquí os obxectivos para acadar:

1. Deseñar material didáctico a partir de documentación científica.
2. Analizar as solucións que a ciencia, e particularmente a química, achega ao problema da protección ambiental.
3. Valorar a responsabilidade social como profesional a través da actividade de APS.

APRENDIZAXE

- Conectar e aplicar coñecementos impartidos na titulación.
- Manexar fontes de información e valorar esta de forma crítica.
- Deseñar proxectos e experiencias prácticas.
- Comunicar coñecementos e procedementos da química relacionados cos plásticos a un público non especializado.
- Exercer unha cidadanía responsable e solidaria.
- Valorar a vertente da profesión orientada ao ben común.

SERVIZO

Un alumno do último curso do Grao en Química ofreceu unha charla divulgativa, deseñou xogos interactivos e realizou un obradoiro de experimentos para promover nos mozos destinatarios unha actitude favorable cara ao coñecemento e a ciencia. Así mesmo:

- serviu de referente para os/as adolescentes en risco de exclusión social;
- e fomentou hábitos de consumo responsable e de reciclaxe dirixidos a minimizar o impacto ambiental do uso de plásticos.

DESENVOLVEMENTO

FASE INICIAL

Contacto coa dirección do centro de menores. Recoñecemento das necesidades formativas e proposta da temática para tratar.

FASE DE PREPARACIÓN

Análise da información sobre a temática nos medios de comunicación e na bibliografía científica.

Deseño das actividades (charla, xogos, experimentos).

FASE DE DESENVOLVEMENTO

Posta en marcha das actividades na aula da OCV no campus de Ferrol.

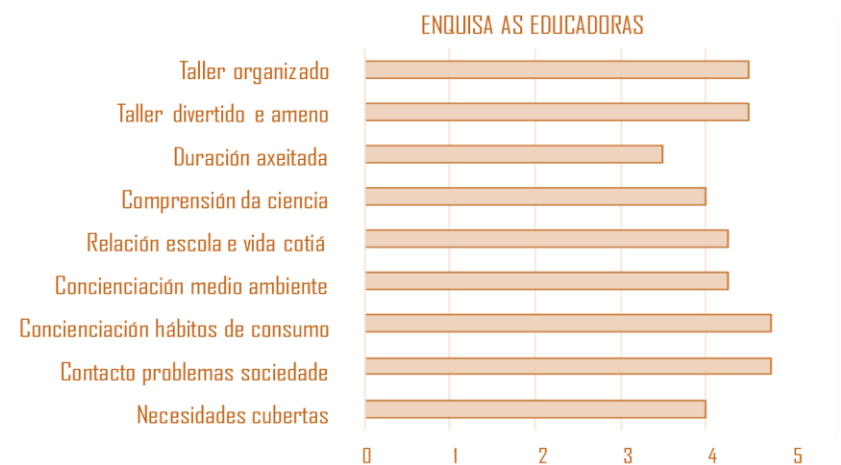
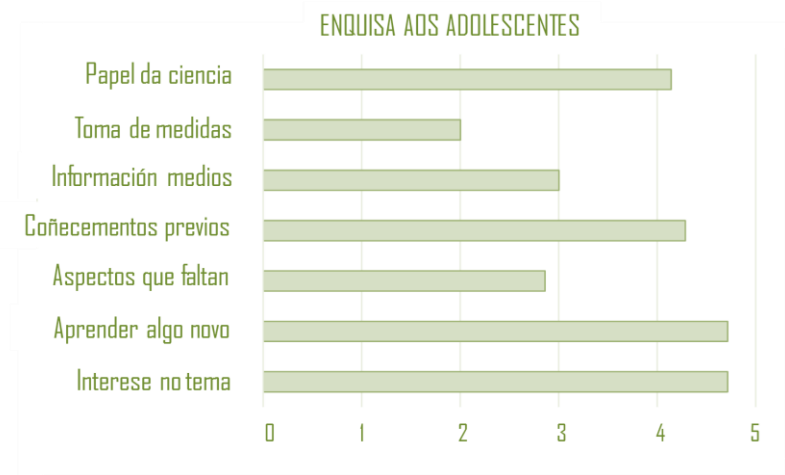
Realización de enquisas aos/ás adolescentes e ao persoal do centro.

AVALIACIÓN

- Titorías de seguimento por parte das profesoras, en que se avaliaron os progresos do estudante na busca bibliográfica, o deseño e a impartición da actividade, alén de na elaboración da memoria e da presentación para a defensa do TFG.
- Os destinatarios da actividade, os e as adolescentes do centro de menores, avaliaron as actividades mediante unha enquisa. Pola súa parte, as monitoras e a directora do centro tamén avaliaron o servizo mediante outra enquisa específica.
- Finalmente, a aprendizaxe foi avaliada na defensa do TFG, para o cal se empregaron rúbricas, tal como recolle o Regulamento dos traballos de fin de grao da Facultade de Ciencias.

RESULTADOS

- Nas rúbricas as directoras do TFG avaliaron positivamente todos os aspectos relacionados coa preparación da actividade de APS: capacidade de planificación, busca, análise e uso da información.
- A capacidade de aplicar os coñecementos da titulación á práctica e de comunicalos de maneira efectiva por escrito e oralmente foron tamén moi ben valorados polas directoras, amais de polo tribunal.
- O estudante acadou a cualificación de notable no seu TFG.
- Nos resultados das enquisas que cubriron os/as adolescentes e as educadoras do centro rexistráronse índices de satisfacción altos.
- En particular, as educadoras valoran o estudante como un bo referente para os menores con que traballan e fan algunhas suxestións de mellora.
- O estudante acadou o 1º posto nos premios Sustentabilidade da Universidade da Coruña para Traballos Fin de Grao e Fin de Mestrado 2019.

EVOLUCIÓN

2017

No curso 2016/17 ofrécese por primeira vez a posibilidade de realizar un TFG baseado na metodoloxía APS, pero os/as estudantes do grao en Química non o seleccionan.

2018

No curso 2017/18 ofrécese dúas prazas para facer este tipo de TFG. Cóbrese unha delas. A OCV propón o centro con que desenvolver a actividade.

2019

1º premio para o alumno nos Premios Sustentabilidade da UDC para TFG e TFM.

+ INFORMACIÓN

- Presentacións-resumo do proxecto no ano [2018](#) dispoñible para consulta no RUC da UDC.
- Prieto Blanco, M.C.; Carlosena Zubieta, A.; Marcos Pacheco, M.e Soto Ferreiro, R.M. (2019): Adquisición de competencias vinculadas a la responsabilidad social a través del aprendizaje y servicio en el Trabajo Fin de Grado en Química. En En De la Torre Fernández, E. (ed.) (2019). *Contextos universitarios transformadores: construíndo espazos de aprendizaxe. III Xornadas de Innovación Docente*. Cufie. Universidade da Coruña. A Coruña (pág. 533-536). DOI: <https://doi.org/10.17979/spudc.9788497497121>
- Repercusión en prensa, RRSS e web: [UDC](#), [Facebook](#), [Twitter](#), [Instagram](#), [La Voz de Galicia](#), [La Opinión](#)

18.

INTEGRACIÓN DAS TIC, A APRENDIZAXE BASEADA EN PROXECTOS E A EDUCACIÓN PARA O DESENVOLVEMENTO E A CIDADANÍA GLOBAL: CAMBIANDO A MIRADA SOBRE ÁFRICA

Responsables

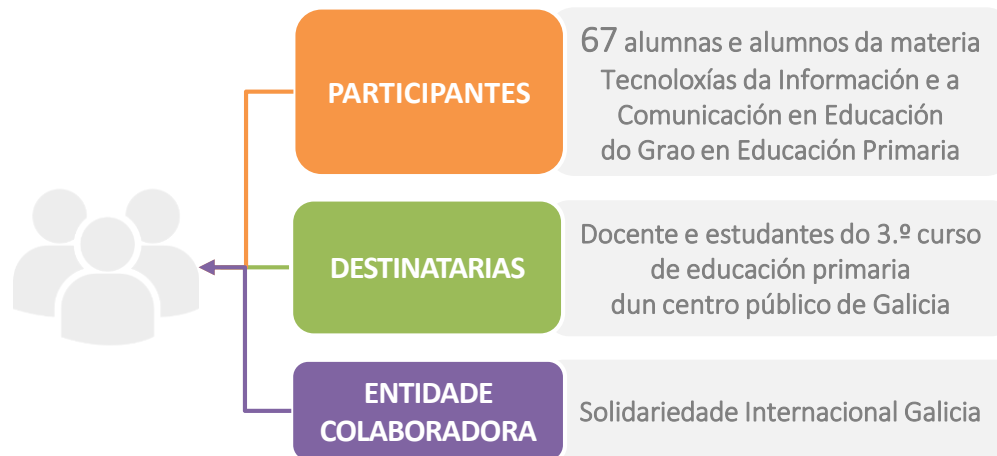
Patricia Digón Regueiro
Rosa María Méndez García
Renée de Palma Húngaro
Convocatoria de 2016

18. INTEGRACIÓN DAS TIC, APRENDIZAXE BASEADO EN PROXECTOS E EDUCACIÓN PARA O DESENVOLVEMENTO E A CIDADANÍA GLOBAL: CAMBIANDO A MIRADA SOBRE ÁFRICA

OBXECTIVOS

1. Colaborar no proceso de introdución do uso de tabletas nunha clase de 3.º curso de educación primaria.
2. Integrar a devandita introdución nun proxecto de APS cuxo principal obxectivo é cambiar a nosa mirada sobre África.

APRENDIZAXE

- Comprender de forma crítica as perspectivas de integración das TIC no ámbito educativo, tendo en conta os enfoques curriculares, as metodoloxías e o papel de docentes e estudantes.
- Coñecer e saber utilizar distintos recursos tecnolóxicos multimedia, hipermedia ou na Rede.
- Saber buscar, seleccionar, analizar, avaliar e crear recursos tecnolóxicos apropiados para un proxecto educativo, traballando de forma colaborativa.
- Desenvolver competencias dixitais e cidadás.

SERVIZO

- Crear titoriais en vídeo, manuais e diversas ferramentas para que a docente e o estudiantado de 3.º de primaria leven a cabo un proxecto sobre África que, dunha banda, axudará a mellorar a alfabetización dixital de todas as persoas participantes; e, da outra, comportará que traballen en materia de educación para o desenvolvemento e a cidadanía global.

18. INTEGRACIÓN DAS TIC, APRENDIZAXE BASEADO EN PROXECTOS E EDUCACIÓN PARA O DESENVOLVEMENTO E A CIDADANÍA GLOBAL: CAMBIANDO A MIRADA SOBRE ÁFRICA

DESENVOLVEMENTO

FASE INICIAL

Contacto coa docente e planificación do proxecto.

FASE DE DESENVOLVEMENTO

Busca, selección e elaboración de materiais a medida que os e as estudantes de primaria van levando a cabo o proxecto sobre África.

Visita da UDC á clase de primaria.

Visita da docente e o alumnado de primaria á UDC.

Creación colaborativa dun produto final.

FASE DE AVALIACIÓN

Avaliación da materia e o proxecto de APS.

AVALIACIÓN

- Avaliación e autoavaliación tanto do proceso, globalmente considerado, como dos materiais e as presentacións que se fixeron (vídeos tutoriais, manuais e exemplos de uso de diversas ferramentas para buscar información, organizala e comunicala, amais de crear actividades e xogos educativos)
- Avaliación do produto final.

RESULTADOS

- Todo o alumnado efectuou de forma satisfactoria as tarefas da experiencia de APS, cunhas cualificacións que foron do aprobado (6) ao sobresaliente (9).

+ INFORMACIÓN

- Presentación-resumo do proxecto no ano [2016](#) dispoñible para consulta no RUC da UDC.
- [Vídeo-documental](#) do proxecto.

19.

OS CAMPOS DE ACCIÓN DA EDUCACIÓN PRIMARIA

Responsables

Cristina Naya Riveiro
Carlos Soneira Calvo
Mª Elena Segade Pampín
Convocatoria de 2018

OBXECTIVOS

1. Coñecer o currículo escolar de matemáticas e aprender a deseñar, desenvolver e avaliar actividades para traballalo.
2. Fomentar a cooperación entre a UDC e entidades sociais e educativas.
3. Colaborar na formación docente e na adquisición de competencias matemáticas.
4. Desenvolver a capacidade de se adaptar a situacións novas.
5. Complementar a formación teórica coa práctica en contextos reais.
6. Formular e resolver problemas da vida cotiá.

PARTICIPANTES

484 alumnas e alumnos da materia Educación Matemática I do Grao en Educación Primaria

DESTINATARIAS

Nenas e nenos de entre 6-12 anos de idade en risco ou non de exclusión social

ENTIDADE COLABORADORA

Asociación Down Coruña, Fundación Educativa Santo Domingo, ONG Equus Zebra, ONG Mestura, ONG Músicos por la Paz, ONG Viraventos, Real Institución Benéfico-Social Padre Rubinos e Ural Club de Fútbol

CEIP Emilia Pardo Bazán, CEIP Eusebio da Guarda, CEIP Plurilingüe Karbo, CEIP Raquel Camacho, CEIP Rosalía de Castro, CEIP Santo Domingo e Colexio Calasanz-Padres Escolapios

APRENDIZAXE

- Esta experiencia APS complementa o traballo académico desenvolvido nas clases universitarias, máis centrado en aspectos teóricos, coa posta en práctica do aprendido nun contexto real.
- Conséguese, así, dar sentido aos coñecementos adquiridos e fomentar a capacidade de se adaptar a situacións novas, cambiantes e imprevistas, o que prepara o estudantado para a súa actividade profesional.
- Preténdese tamén ampliar o raio de acción das persoas graduadas en Educación Primaria, para facilitar a súa inserción laboral, e manter a titulación adaptada ás demandas da sociedade.

SERVIZO

- O servizo atende ás necesidades de determinados colectivos sociais, cuxa situación é contraria á igualdade de oportunidades. As entidades que os atenden dispoñen duns recursos económicos moi limitados, así que este proxecto busca axudalas colaborando con elas en actividades que consideren de utilidade. Deste xeito, ademais, amplíase a rede de relacións da UDC na comunidade en que se insire, o que mellora a súa visibilidade e a percepción que se ten dela como dinamizadora social.

DESENVOLVEMENTO

FASE 1

Iníciáanse os contactos coas entidades colaboradoras. Búscase coñecer as súas necesidades e a súa capacidade para acoller o noso estudiantado. Establécense as liñas básicas do proxecto de APS.

FASE 2

Presentación do proxecto ao estudiantado universitario.

FASE 3

Titorías con cada grupo de traballo de estudantes para realizar unha primeira exploración das súas ideas, intencións etc.

FASE 4

O estudiantado universitario entra en contacto coas entidades sociais: fanse xuntanzas para coñecer as necesidades específicas de cada entidade.

FASE 5

Os e as estudantes deseñan as actividades matemáticas con que traballarán baixo a supervisión tanto do profesorado como das persoas responsables da entidade correspondente.

FASE 6

Póñense en práctica as actividades.

FASE 7

As entidades destinatarias do proxecto avalían as actividades realizadas polo estudiantado, que, pola súa vez, debe elaborar unha memoria escrita.

FASE 8

Cada grupo presenta de forma oral na aula a súa proposta de APS.

FASE 9

O profesorado avalía as prácticas de APS.

AVALIACIÓN

A avaliación foi continua ao longo do desenvolvemento do proxecto. Efectuouse polos seguintes medios:

- Xuntanzas da dirección académica coas persoas responsables das entidades para detectar as necesidades destas.
- Xuntanzas do estudantado universitario cos interlocutores de cada entidade para adecuar o máximo posible as actividades ás características concretas dos rapaces e as rapazas a quen se dirixía o servizo e para valorar a súa posta en práctica.
- Titorías académicas periódicas cos devanditos fins.
- Realización de enquisas de satisfacción ás persoas destinatarias do servizo despois de se efectuaren as actividades.
- Valoración do desenvolvemento da experiencia xunto coas persoas responsables dos centros.
- Titorías académicas cos mesmos fins.
- Avaliación mediante rúbricas tanto da memoria escrita da experiencia como da exposición oral da proposta.

RESULTADOS

- En xeral, o estudantado valorou positivamente a experiencia. Salienta a satisfacción que lle produciu a reacción das persoas destinatarias do proxecto, que foi moi boa. De feito, en varios casos, ao rematar, pedíronlle que volvea.
- Tamén destaca o sentimento de utilidade que experimentaron os e as estudantes, e a percepción que tiveron das posibilidades de influír positivamente na sociedade que lles ofrece a titulación que están a cursar.
- Todos os grupos manifestaron que esta foi unha experiencia moi boa, en particular por lles dar a oportunidade de estar en contacto con diferentes colectivos e pór en práctica o aprendido.

EVOLUCIÓN

2014-2015

Póñense en marcha experiencias de APS na materia de Educación Matemática I.

Colaborouse con entidades como Aspronaga, Amigos de los Perros, o Hogar Santa Teresa Jornet de Eirís e o Centro Laboral Lamastelle, entre outras.

Obtense a certificación de innovación docente no ámbito da responsabilidade social universitaria pola experiencia de APS «Experiencias de aprendizaxe e servizo en Educación Matemática I».

2015-2016

Certificación de innovación docente no ámbito da responsabilidade social universitaria pola experiencia de APS «Actividades relacionadas coas matemáticas en colectivos diversos».

2016-2017

Certificación de innovación docente no ámbito da responsabilidade social universitaria pola experiencia de APS «Competencias profesionais dos docentes de educación primaria máis aló das aulas».

Presentación da comunicación «Cara unha maior versatilidade dos graduados en Educación Primaria» nas II Xornadas de Innovación Docente.

Publicación do capítulo titulado «Cara unha maior versatilidade dos graduados en Educación Primaria» no libro *Contextos universitarios transformadores: retos e ideas innovadoras. II Xornadas de Innovación Docente*.

2017-2018

Certificación de innovación docente no ámbito de responsabilidade social universitaria pola experiencia de APS «Os campos de acción da Educación Primaria».

Presentación da comunicación «A educación matemática a prol da responsabilidade social universitaria» nas III Xornadas de Innovación Docente.

+ INFORMACIÓN

- Presentacións-resumo do proxecto nos anos [2017](#), [2017b](#) e [2018](#) dispoñibles para consulta no RUC da UDC.
- Naya Riveiro, M.C.; Segade Pamín, M.E.; Soneira Calvo, C. (2019): A Educación Matemática a prol da responsabilidade social universitaria. En De la Torre Fernández, E. (ed.) (2019). *Contextos universitarios transformadores: construíndo espazos de aprendizaxe. III Xornadas de Innovación Docente*. Cufie. Universidade da Coruña. A Coruña (páx. 375-390). DOI: <https://doi.org/10.17979/spudc.9788497497121.375>

20.

FOMENTAR A APRENDIZAXE DA XEOMETRÍA E A COLABORACIÓN DOCENTE CON EXPERIENCIAS DE APS

Responsables

Cristina Naya Riveiro
Mª Elena Segade Pampín
Carlos Soneira Calvo
Enrique de la Torre
Convocatorias de 2017 e 2018

OBXECTIVOS

1. Aprender a deseñar, desenvolver e avaliar obradoiros educativos.
2. Fomentar a cooperación entre institucións socioeducativas.
3. Coñecer o uso de materiais manipulativos no ensino das matemáticas.
4. Colaborar e axudar na formación docente.
5. Fomentar e valorar a cooperación e o traballo colaborativo entre iguais.
6. Aplicar un pensamento crítico, lóxico e creativo.
7. Desenvolver e mellorar habilidades comunicativas e de razoamento matemático.

APRENDIZAXE

- Coa realización desta experiencia poténciase o desenvolvemento de coñecementos de conceptos matemáticos básicos, en particular da estatística e da xeometría. Tamén se favorece o achegamento ao currículo escolar da materia de Matemáticas na educación primaria e a súa análise. Búscase, de por parte, que o alumnado deseñe propostas didácticas e aprenda a resolver problemas matemáticos nun contexto real de aula. Así mesmo, preténdese que atinxa a capacidade de avaliar e analizar o ensino e a aprendizaxe das matemáticas nesta etapa educativa, con recursos e materiais didácticos moitas veces descoñecidos para o persoal docente en activo.

SERVIZO

- Extensión do uso de materiais manipulativos no ensino das matemáticas en educación primaria por medio do establecemento de redes de cooperación entre o profesorado en exercicio e o profesorado en formación. Deste xeito, ademais de contribuír á formación docente a través da aprendizaxe colaborativa entre iguais en contextos reais, promóvense as relacións entre entidades educativas e a valoración da importancia da colaboración entre docentes.

DESENVOLVEMENTO

FASE 1

Determinación das demandas do profesorado do CEIP mediante entrevistas non estruturadas.

FASE 2

Reunións do equipo docente da UDC para estudar as opcións de resposta ás necesidades detectadas.

FASE 3

Planificación da proposta. Decídese realizar obradoiros. Deséñanse as actividades e as accións de seguimento e avaliación da proposta.

FASE 4

Envío da proposta ao profesorado do CEIP para coñecer as súas suxestións e prever as dificultades que poderían xurdir na aula.

FASE 5

Formación do alumnado da UDC nos contidos que se traballarán nas sesións interactivas da materia.

FASE 6

Execución dos obradoiros no CEIP.

FASE 7

O estudiantado da UDC presenta na aula de forma oral a súa análise e avaliación da experiencia de APS.

FASE 8

Avaliación da proposta por parte do profesorado da UDC.

FASE 9

Reunión final do persoal docente da UDC co equipo directivo do CEIP. Análise DAFO da experiencia de APS.

AVALIACIÓN

- A proposta foi avaliada polo profesorado da UDC en varias fases para favorecer o seu seguimento. Á valoración inicial das demandas das entidades destinatarias e dos coñecementos previos do alumnado seguírona a avaliación das actividades propostas antes da realización dos obradoiros; a análise das dificultades tras a execución dos obradoiros e a avaliación final de toda a experiencia.
- Por outra banda, a experiencia de APS formou parte das actividades obxecto de avaliación das materias Educación Matemática II e Educación Matemática III do Grao en Educación Primaria
- O alumnado tivo que realizar en grupo un informe escrito que recollese a súa análise e avaliación da experiencia, as dificultades que enfrontara e as propostas de mellora da experiencia que considerase oportunas.
- Igualmente, os e as estudantes tiveron que facer unha exposición oral do traballo, o que xerou un espazo de debate e reflexión conxuntos sobre a actividade de APS.

RESULTADOS

- Os e as estudantes sinalaron que a experiencia lles serviu para ver a conexión entre os contidos académicos da materia e a práctica educativa real. Grazas a ela puideron analizar tanto as dificultades de aprendizaxe dos contidos como aquelas derivadas da organización e a xestión dunha aula, e aprender a xestionar todo tipo de imprevistos.
- Igualmente, esta experiencia de APS deu-lles a oportunidade de ser conscientes dos procesos que se deben seguir para deseñar un obradoiro, desde a análise das necesidades didácticas á procura de materiais manipulativos, pasando pola planificación detallada de todas as actividades e a avaliación final da súa idoneidade.
- Manifestan tamén a importancia que tivo para eles e elas comprobar as vantaxes de colaborar con outros docentes, compartindo experiencias e diferentes perspectivas para abordar as cuestións pedagóxicas que se presentan nos procesos de ensino e aprendizaxe.
- No relativo á valoración das docentes do CEIP, consideraron esta experiencia de APS moi positiva, pois permitiulles mellorar a súa formación e coñecer novas propostas didácticas para a área de estatística e xeometría. Expresaron, así mesmo, a súa vontade de proseguir coa colaboración entre ambas as institucións educativas.

EVOLUCIÓN

2016-2017

Certificación de innovación docente pola experiencia de APS «Deseño, desenvolvemento e avaliación de obradoiros sobre o coñecemento e o manexo de materiais manipulativos para traballar contidos de estatística para nenos e nenas de educación primaria».

Presentación do póster «Obradoiros para fomentar o uso de materiais manipulativos a través da estatística en educación primaria» nas II Xornadas de Innovación Docente.

2017-2018

Certificación de innovación docente pola experiencia de APS «Unha experiencia de aprendizaxe e servizo para fomentar a aprendizaxe da xeometría e a colaboración docente».

Presentación da comunicación «Unha experiencia de aprendizaxe e servizo para fomentar a aprendizaxe da xeometría e a colaboración docente» nas III Xornadas de Innovación Docente.

+ INFORMACIÓN

- Presentación-resumo do proxecto no ano [2018](#) dispoñibles para consulta no RUC da UDC.
- Naya Riveiro, M.C.; Segade Pamín, M.E.; Soneira Calvo, C. (2019): Unha experiencia de Aprendizaxe e Servizo para fomentar a aprendizaxe da Xeometría e a colaboración docente. En De la Torre Fernández, E. (ed.) (2019). *Contextos universitarios transformadores: construíndo espazos de aprendizaxe. III Xornadas de Innovación Docente*. Cufie. Universidade da Coruña. A Coruña (páx. 391-400).

DOI: <https://doi.org/10.17979/spudc.9788497497121.391>

21.

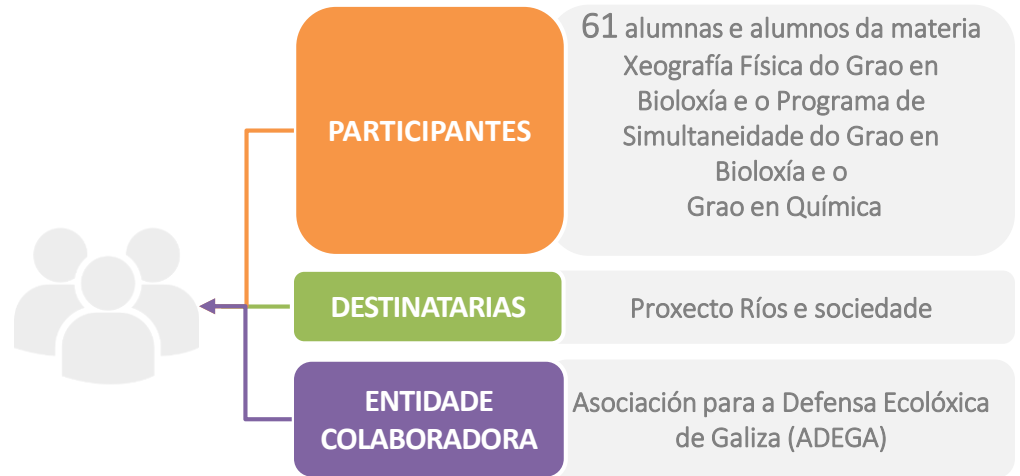
COÑECER OS NOSOS RÍOS PARA CONSERVALOS

Responsable

Luísa Santos Fidalgo
Convocatoria de 2018

OBXECTIVOS

1. Dotar o alumnado dun maior coñecemento dos sistemas fluviais e sensibilizalos sobre a súa necesaria conservación e protección.
2. Conectar os coñecementos adquiridos na materia coa súa realidade máis próxima e obter datos reais para inspeccionar os nosos ríos.
3. Fomentar a educación, o voluntariado ambiental e a participación cidadá.
4. Conseguir que o alumnado se comprometa a facerse responsable da vixilancia dun río (adopción) e velar polo seu estado de conservación.

APRENDIZAXE

- Adquisición dun desenvolvemento adecuado das capacidades de aplicación, análise e valoración dos coñecementos adquiridos no contexto práctico que o futuro exercicio profesional esixe.
- Adquisición de competencias xerais, transversais e específicas da materia tales como: traballar en colaboración; comportarse con ética e responsabilidade social como membro da cidadanía e como profesional; describir, analizar, avaliar e planificar o medio físico; avaliar o impacto ambiental ou desenvolverse con seguridade no traballo de campo.

SERVIZO

- Colaboración con ADEGA para inspeccionar ríos e obter datos co fin de elaborar informes anuais de avaliación do seu estado, a súa vixilancia e o seu coidado.
- O Proxecto Ríos artéllase como unha ferramenta encamiñada á formación dunha sociedade máis sensibilizada cos problemas ambientais e decidida a emprender accións de protección e mellora dos ecosistemas. Así, busca que a sociedade, mais en particular aqueles colectivos máis ligados coa conservación do medio, como o das/os futuras/os biólogas/os, leven a cabo accións de estudo e conservación dos nosos recursos.

DESENVOLVEMENTO

FASE 1

Experiencia piloto con 10 alumnas e alumnos da materia Xeografía Física do Programa de Simultaneidade do Grao en Bioloxía e o Grao en Química no primeiro cuadrimestre do curso 2017/18. Asíñase un convenio de colaboración con ADEGA.

FASE 2

Logo do éxito acadado, planifícase a actividade como de realización voluntaria para 51 estudantes do Grao en Bioloxía no segundo cuadrimestre do curso 2017/18.

FASE 3

Inclusión da actividade na guía docente da materia para o curso 2018/19 e realización de accións de mellora. O CUFIE certifica o proxecto en novembro de 2018.

AVALIACIÓN

- Ficha de campo para a inspección do río: deseño dunha ficha estándar que se facilitou ao alumnado, coa que conta o propio Proxecto Ríos, en que se valora a calidade hidromorfolóxica, físico-química e biolóxica do tramo de río inspeccionado.
- Modelo de traballo: facilítaselle ao alumnado, a través de Moodle, un modelo en que debe incluír unha descrición da xornada de inspección e a súa opinión persoal, tanto sobre o Proxecto Ríos como sobre a súa propia experiencia na inspección.
- Instagram (voluntario): participación con fotos e vídeos nun grupo de Instagram que o alumnado creou como pechado para a materia, co obxectivo de difundir entre o grupo a biodiversidade do medio e así poder valorar a súa calidade biolóxica.
- Como novidade e como unha acción de mellora, no curso académico 2018/19 antes da inspección pasouse unha enquisa para obter información sobre os coñecementos previos do alumnado, que se repetiu e se completou ao finalizar a actividade.

RESULTADOS

- Malia que a actividade foi voluntaria, todo o alumnado participou. Ademais, o seu grao de satisfacción co desenvolvemento da experiencia, en todos os aspectos, foi moi alto en xeral.
- As opinións do estudiantado revelan a súa reflexión sobre a necesidade dun compromiso social para promover comportamentos que redunden na preservación dos recursos e os ecosistemas. Así mesmo, reflicten un cambio nos seus coñecementos, actitudes e habilidades.
- A idea é continuar coa actividade e melloralas nalgúns aspectos en que se puideron detectar carencias. No futuro introduciremos formación específica, realizaremos enquisas antes e despois de que a actividade se realice e organizaremos unha charla introdutoria a cargo de persoal do Proxecto Ríos
- De igual maneira, trataremos de proxectar perspectivas de futuro para que esta experiencia non se reduza a un episodio efémero, senón que teña continuidade cun compromiso sólido de continuación do proxecto ou a colaboración con outras entidades.

EVOLUCIÓN

2017

Presentación dunha proposta de APS (30/10/17) logo dunha experiencia piloto co alumnado de 1.º do Programa de Simultaneidade do Grao en Bioloxía e o Grao en Química da Facultade de Ciencias (25/10/17).

Asínase un convenio con ADEGA (03/11/17).

2018

Ampliación da experiencia ao alumnado de 1º do Grao en Bioloxía, de forma voluntaria. Participación de todo o alumnado.

Presentación á convocatoria de certificación de actividades de APS polo CUFIE (maio de 2018) con resolución favorable (setembro de 2018) e certificación para todo o alumnado participante da OCV.

Desenvolvemento da experiencia mellorada con alumnado de 1.º do Programa de Simultaneidade do Grao en Bioloxía e o Grao en Química da Facultade de Ciencias (24/10/18).

2019

Continuación do proxecto co alumnado de 1.º do Grao en Bioloxía. Inclusión de melloras. Data prevista: abril de 2019.

+ INFORMACIÓN

- Presentación-resumo do proxecto no ano [2018](#) dispoñibles para consulta no RUC da UDC.
- Santos Fidalgo, L. (2019): Inspección de ríos para su conservación: un proyecto de aprendizaje-servicio (ApS). En En De la Torre Fernández, E. (ed.) (2019). En De la Torre Fernández, E. (ed.) (2019). *Contextos universitarios transformadores: construíndo espazos de aprendizaxe. III Xornadas de Innovación Docente*. Cufie. Universidade da Coruña. A Coruña (páx. 541-543).

DOI: <https://doi.org/10.17979/spudc.9788497497121>

22.

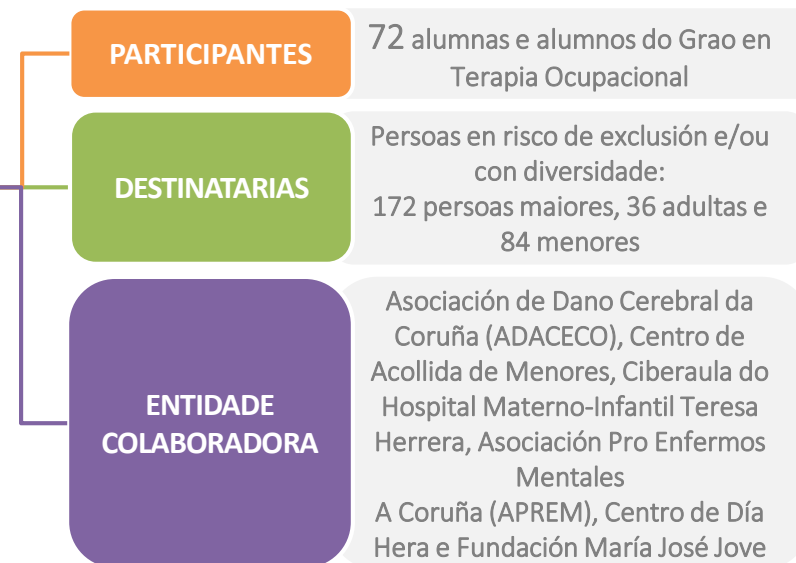
TERAPIA OCUPACIONAL E CALIDADE DE VIDA MEDIANTE A INTERVENCIÓN ASISTIDA CON ANIMAIS E MÚSICA

Responsable

Adriana Ávila Álvarez
Convocatoria de 2016

OBXECTIVOS

1. Contribuír ao desenvolvemento das actitudes persoais e as habilidades funcionais e psicosociais das persoas participantes para o seu benestar diario.
2. Potenciar as habilidades cognitivas básicas e as funcións executivas para as actividades cotiás.
3. Favorecer a expresión, a comunicación e as habilidades creativas e rítmicas das persoas usuarias.
4. Coñecer e describir os gustos e intereses das persoas usuarias.
5. Promover situacións educativas mediante o adestramento e o xogo con cans, e utilízalo para potenciar o desenvolvemento funcional, intelectual e social de menores e persoas adultas.

APRENDIZAXE

- Explicarlle ao alumnado os contidos teóricos e prácticos relacionados coa música e a intervención asistida con cans, que poden ser utilizados nos diferentes ámbitos de actuación desta profesión, e favorecer a práctica directa coas persoas usuarias das entidades colaboradoras.
- Adquirir competencias para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas e formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.

SERVIZO

- Terapia asistida ben con animais de compañía e terapia ocupacional, ou ben con música e terapia ocupacional.
- O alumnado deseña e pon en marcha, baixo a tutela da profesora e tendo en conta as necesidades das persoas usuarias, actividades terapéuticas como obradoiros de terapia con cans, obradoiros de obra musical teatral etc.
- Elabórase un programa interxeracional con menores e maiores, co fin de potenciar a formación de lazos positivos entre persoas de distintas idades sen vínculo familiar a través das temáticas da materia.

DESENVOLVEMENTO

FASE 1

Nos meses anteriores ao inicio da materia, contáctase con diferentes servizos e centros para concertar reunións co fin de determinar a necesidade de levar a cabo neles a actividade e as posibilidades de facelo.

FASE 2

Preséntase a actividade ao alumnado da materia, co cal se discute sobre a participación nela. Formúlase a opción de que sexa voluntaria, así como tamén se establecen os detalles da súa cualificación e avaliación (observación e rexistro do realizado, opinión das persoas usuarias e do equipo do centro) e os procedementos para facer cambios e/ou adaptacións da actividade.

FASE 3

Estúdanse os resultados das avaliacións da historia musical e da entrevista sobre a terapia asistida con animais.

As actividades prepáranse conxuntamente coas persoas usuarias, realízanse e avalíanse.

AVALIACIÓN

A valoración e cualificación dos bloques temáticos I e II (a puntuación é sobre o 50% da materia, porque é unha materia compartida) realízase da seguinte maneira:

- Organización, preparación e avaliación do estudo de casos (en APS), 20%
- Prácticas de laboratorio na actividade de APS, 20%
- Elaboración e presentación dun traballo en que se informe da opinión das persoas usuarias, 10%

Así mesmo, todos anos se entrevista ás persoas usuarias para coñecer o seu parecer sobre a actuación do alumnado e a experiencia en si.

RESULTADOS

- Acórdase co alumnado a programación das actividades, os días das reunións en que se autoavaliará e a maneira de as persoas usuarias e o equipo do centro valoraren a experiencia.
- Cabe salientarmos que todos os anos o alumnado solicita realizar unha entrevista semiestructurada con preguntas curtas que lles faciliten ás persoas usuarias e ao equipo opinar acerca das actividades formuladas.

EVOLUCIÓN

COLABORACIÓNS INICIADAS NO PERÍODO 2012-2014

Asociación de Dano Cerebral da Coruña (ADACECO). 2012 e 2013.

Centro de Acollida de Menores. 2013, 2014, 2015, 2016 e 2017.

Ciberaula do Hospital Materno-Infantil Teresa Herrera. 2014, 2015 e 2018.

COLABORACIÓNS INICIADAS NO PERÍODO 2015-2017

Asociación Pro Enfermos Mentales A Coruña (APREM). 2015.

Centro de Día Hera. 2016.

Centro de Acollida de Menores. 2013, 2014, 2015, 2016 e 2017.

Fundación María José Jove. 2016 e 2017.

+ INFORMACIÓN

- Presentación-resumo do proxecto no ano [2016](#) dispoñibles para consulta no RUC da UDC.
- Repercusión do proxecto en prensa e web: [Fundación María José Jove](#), [Centro de día Hera](#)

A black and white photograph of a person in a downward dog yoga pose on a grey mat. The person's hands are flat on the floor, and their feet are also flat. The background is a light-colored wooden floor. An orange semi-transparent vertical bar is on the left side of the image.

23.

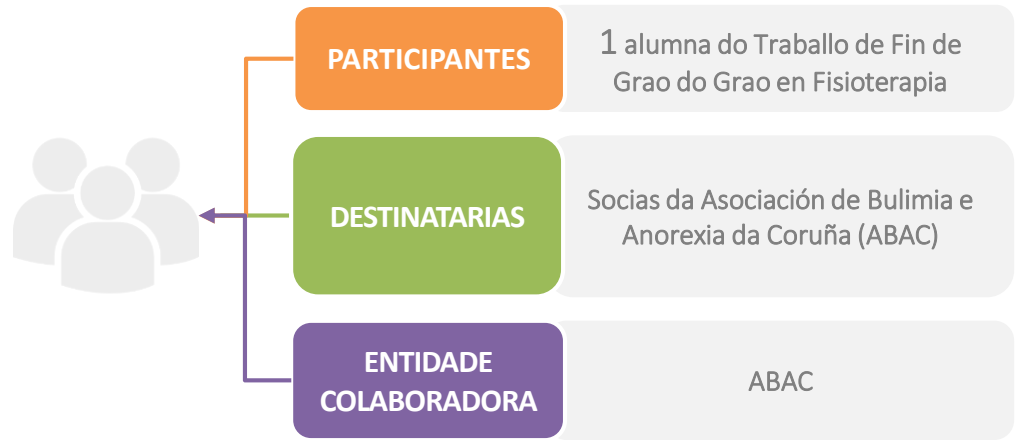
REEDUCACIÓN NEUROMUSCULAR DE MULLERES CON TRASTORNOS DA CONDUTA ALIMENTARIA (TCA)

Responsable

Alicia Martínez Rodríguez
Convocatoria de 2018

OBXECTIVOS

1. Para o alumnado:
 - Aplicar os coñecementos, competencias, destrezas e habilidades adquiridos para deseñar e dirixir un programa grupal de reeducación neuromuscular destinado a persoas con trastornos da conduta alimentaria (TCA).
 - Interpretar os resultados do devandito programa tanto en clave persoal como en canto servizo á comunidade.
2. Para as destinatarias: mellorar as súas condicións xerais de saúde, en especial a nivel funcional e no tocante á súa calidade de vida, mediante a participación nun programa de fisioterapia activa.

APRENDIZAXE

- Manexar probas de valoración física, funcional e de calidade de vida de persoas con TCA.
- Deseñar e dirixir un programa de fisioterapia activa para un grupo de persoas con TCA.
- Extraer datos antes e despois da intervención e comparalos.
- Reflexionar sobre a APS a través da experiencia.

SERVIZO

- Toma de conciencia das principais disfuncións neuromusculares que presentan as destinatarias.
- Valoración do estado físico e funcional pre e postintervención.
- Prescrición dun programa de fisioterapia activa para diminuír a dor e atinxir unha mellora funcional e da calidade de vida.
- Participación supervisada ao longo de 11 sesións aplicadas en grupos, entre unha sesión de valoración inicial e outra final (para coñecer a situación inicial e a impresión final, respectivamente).

DESENVOLVEMENTO

FASE 1

Deseño en colaboración coas persoas responsables de ABAC e a profesora Lidia Carballo Costa. Febreiro-marzo do curso 2017/18. Profesora responsable: Alicia Martínez Rodríguez.

Reunións de contacto inicial, aclaración de necesidades e enfoque do programa para o deseño final.

FASE 2

Aplicación do programa de fisioterapia activa na sede de ABAC. Marzo-abril do curso 2017/18.

11 sesións grupais de exercicio preventivo e terapéutico, con tres niveis de execución para adaptarse ás particularidades das compoñentes do grupo.

FASE 3

Valoración dos aspectos sociodemográficos e do estado físico e funcional das destinatarias, así como da eficacia da intervención (ao inicio do programa e no seu remate, que ten lugar en maio do curso 2017/18).

Coñecemento e comparación do nivel de dor e de actividade física, o estado da musculatura profunda, o padrón respiratorio, o equilibrio, a capacidade de relaxación, a calidade de vida, a eficacia da intervención e a satisfacción das usuarias.

AVALIACIÓN

- Avaliación continuada da titora que incorpora a perspectiva das usuarias (enquisa) e das responsables de ABAC (entrevista).
- Avaliación final por parte do tribunal do TFG, composto por tres profesores alleos ao proxecto, e mediante a rúbrica específica para este traballo.
- Autoavaliación da alumna das implicacións e repercusións do proxecto no educativo e social (cuestionario de avaliación do plan de APS).

RESULTADOS

- Participaron sete mulleres, aínda que só catro completaron a avaliación final, por causa dos seus estudos e motivos laborais.
- A intervención conseguiu aumentar a súa capacidade de relaxación, a súa forza muscular e a resistencia da súa musculatura estabilizadora. Tamén mellorou o padrón respiratorio nas mulleres con presentación inicial costal superior. Non houbo incidencia sobre a dor.
- As catro persoas que completaron a avaliación final manifestaron estar moi satisfeitas cos resultados e totalmente de acordo coa forma en que se desenvolvera a actividade. Expresaron, de feito, o seu desexo de que fose ampliada.
- A alumna acadou con éxito os obxectivos e as competencias do TFG, ademais dos parabéns das responsables de ABAC.

EVOLUCIÓN

2017-2018

Como o resultado foi positivo, pero a experiencia tivo escasa duración, proponse a súa continuación e mellora no curso 2018/19, desta volta baixo a dirección da profesora da materia de Fisioterapia nos Trastornos Alimentarios, Lidia Carballo Costa.

+ INFORMACIÓN

- Presentación-resumo do proxecto no ano [2018](#) dispoñibles para consulta no RUC da UDC.

24.

PREVENCIÓN E TRATAMIENTO DOS TRASTORNOS MÚSCULOESQUELÉTICOS EN MARISCADORAS E MARISCADORES

Responsables

Alicia Martínez Rodríguez
Beatriz Rodríguez Romero
Convocatoria de 2016

OBXECTIVOS

1. Para o alumnado:
 - Entender conceptual e clinicamente o exercicio terapéutico, alén de decatarse da importancia desta modalidade terapéutica para a prevención e o tratamento das alteracións posturais e a dor de costas.
 - Identificar o labor asistencial e comunitario da fisioterapia na atención primaria da saúde.
2. Para as persoas destinatarias: promover a saúde e previr os trastornos musculoesqueléticos nun colectivo cun alto risco de sufrir estes trastornos.

APRENDIZAXE

- Manexar probas de valoración física, funcional e da calidade de vida de traballadoras e traballadores con trastornos musculoesqueléticos e dor de costas.
- Valorar a musculatura implicada na estabilidade da columna.
- Colaborar na dirección e supervisión dun programa de exercicio terapéutico para un grupo de intervención.
- Identificar os obxectivos xerais e específicos dos exercicios aplicados ao grupo de intervención.
- Incluír a perspectiva biopsicosocial para ter en conta os condicionantes psicoemocionais e sociais das persoas usuarias.

SERVIZO

- Valoración do estado físico e funcional das mariscadoras antes e despois da actividade.
- Prescrición dun programa de exercicio terapéutico orientado a automatizar posturas e xestos laborais máis saudables, con vistas a unha mellora funcional xeral.
- Participación supervisada ao longo de 16 sesións aplicadas en grupos de 5-6 traballadoras; e de tres sesións complementarias de reforzo e retroalimentación.

DESENVOLVEMENTO

FASE 1

Participación no proxecto de prevención dos trastornos musculoesqueléticos nas mariscadoras «Coida o teu corpo, a túa ferramenta de traballo», da Consellería de Pesca e Asuntos Marítimos e da Consellería de Traballo. Curso académico 2007/08. Profesora responsable: Beatriz Rodríguez Romero.

Impártense obradoiros prácticos sobre medidas preventivas da dor musculoesquelética en diferentes zonas de marisqueo. Recóllense neles datos epidemiolóxicos.

FASE 2

Aplicación do programa de exercicio terapéutico ás mariscadoras da Confraría de Pescadores da Coruña. Cursos académicos 2008/09 e 2009/10. Profesoras responsables: Beatriz Rodríguez Romero e Alicia Martínez Rodríguez.

O programa de exercicio terapéutico e corrección postural esténdese ao longo de cada curso con dúas sesións semanais cuxo fin é prever ou tratar trastornos musculoesqueléticos.

FASE 3

Valoración do estado físico e funcional das mariscadoras, e da eficacia da intervención. Cursos académicos 2008/09 e 2009/10. Profesoras responsables: Beatriz Rodríguez Romero e Alicia Martínez Rodríguez.

Fíxose unha avaliación inicial e outra final para coñecer e comparar a calidade de vida, a incapacidade funcional, o estado funcional da musculatura implicada na dor de costas, a eficacia da intervención e a satisfacción das persoas destinatarias da acción.

AVALIACIÓN

A avaliación do alumnado realizouse fundamentalmente por dúas vías:

- avaliación continuada mediante o caderno de estadías clínicas, que incorporou rúbricas sobre a aprendizaxe psicomotora e o razoamento clínico, así como as actitudes, dos e as estudantes, amais dunha enquisa para as cuestións de tipo psicosocial formuladas;
- e unha avaliación final, mediante un exame práctico, co fin de valorar as súas destrezas á hora de abordar de maneira individual un/ha paciente e as súas circunstancias.

RESULTADOS

- Participaron 19 mariscadoras e mariscadores (94,7% mulleres), cunha media de idade de 55,1 anos.
- A intervención diminuíu de forma significativa a prevalencia da dor lumbar, dorsal e cervical. Ademais foi eficaz para aumentar a resistencia dos músculos extensores e flexores do tronco. Obxectívase un descenso na puntuación do comportamento medo-evitación.
- Melloraron cinco dimensións da calidade de vida relacionada coa saúde e os dous compoñentes sumarios (físico e mental).
- O 94,7% das persoas participantes asistiu a 15-16 sesións. O 94,7% acudiu a unha das dúas sesións de revisión establecidas ou ás dúas.
- Dun mínimo recomendado de dúas sesións por semana, o 57,9% manifestou que tivera 10 ou máis sesións nas primeiras cinco semanas posteriores á aprendizaxe do programa domiciliario; un 31,6% referiu que acudira a 16 sesións ou máis nas seguintes oito semanas.
- O 68,4% continuou realizando o programa domiciliario como mínimo unha vez por semana, ás 13 semanas de seguimento.
- O 89,5% das persoas manifestou estar entre extremadamente satisfeito e moi satisfeito coa prescrición do programa.
- O alumnado acadou os obxectivos e as competencias da materia en canto a aprendizaxe psicomotora, razoamento clínico e actitudes, así como integración da perspectiva biopsicosocial.

EVOLUCIÓN

2007-2008

A experiencia de APS incorporouse ao proxecto de prevención dos trastornos musculoesqueléticos nas mariscadoras «Coida o teu corpo, a túa ferramenta de traballo», da Consellería de Pesca e Asuntos Marítimos e da Consellería de Traballo.

Participaron 76 alumnas e alumnos e 361 mariscadoras e mariscadores.

Como resultado puxéronse en marcha posteriormente actividades similares na Confraría de Pescadores da Coruña.

2008-2009

A experiencia de APS integrouse dentro do proxecto de colaboración coa Confraría de Pescadores da Coruña.

Participaron 59 estudantes e 19 mariscadoras.

Como resultado desta experiencia, no curso seguinte este proxecto integrouse dentro do horario de traballo das mariscadoras.

2009-2010

A experiencia de APS incorporouse no proxecto de colaboración coa Confraría de Pescadores da Coruña.

Participaron 65 estudantes e 19 mariscadoras.

+ INFORMACIÓN

- Presentación-resumo do proxecto no ano [2016](#) dispoñibles para consulta no RUC da UDC.

25.

ESTUDO DA PREVALENCIA DOS TRASTORNOS MUSCULOESQUELÉTICOS E A EFICACIA DUN PROGRAMA DE FISIOTERAPIA PREVENTIVA ENTRE AS TRABALLADORAS DO SECTOR TÉXTIL

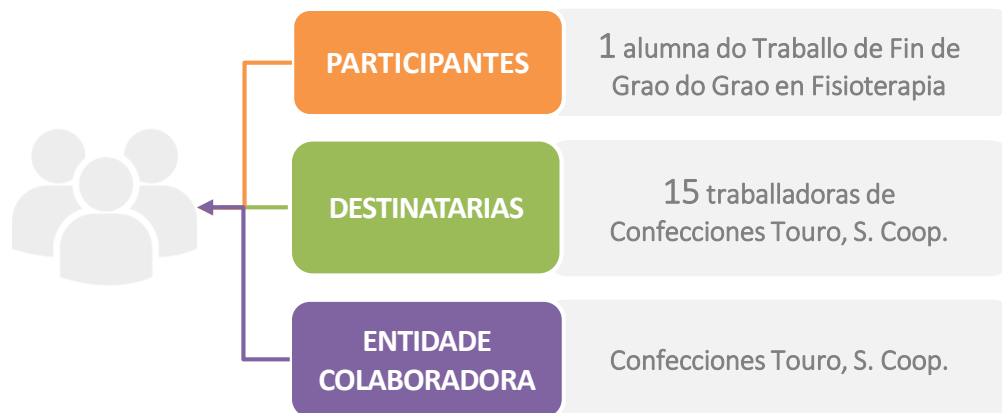
Responsable

Beatriz Rodríguez Romero
Convocatoria de 2016

25. ESTUDO DE PREVALENCIA DOS TRASTORNOS MUSCULOESQUELÉTICOS E A EFICACIA DUN PROGRAMA DE FISIOTERAPIA PREVENTIVA ENTRE AS TRABALLADORAS DO SECTOR TÉXTIL

OBXECTIVOS

1. Analizar a prevalencia e os determinantes da dor musculoesquelética (DME) entre as traballadoras dunha cooperativa téxtil do Concello de Touro (A Coruña).
2. Aplicar un programa de exercicio terapéutico sobre a dor, a incapacidade funcional, a calidade de vida relacionada coa saúde e o funcionamento da musculatura estabilizadora da rexión lumbopélvica. Estudar a eficacia deste programa.
3. Adquirir as competencias específicas do Traballo de Fin de Grao.

APRENDIZAXE

Adquirir competencias para:

- intervir nos ámbitos da promoción, a prevención, a protección e a recuperación da saúde;
- valorar o estado funcional das pacientes, considerando aspectos físicos, psicolóxicos e sociais;
- deseñar e pór en práctica un plan de intervención de fisioterapia atendendo a criterios de adecuación, validez e eficiencia;
- executar, dirixir e coordinar o devandito plan;
- avaliar a evolución dos resultados da intervención.

SERVIZO

- As traballadoras coñeceron o estado físico e funcional do seu sistema musculoesquelético e aprenderon un programa de exercicio terapéutico que lles permitiu, por unha parte, identificar os factores de risco durante a realización das súas tarefas (posturas inadecuadas, por exemplo); e, pola outra, contribuír ao alivio da dor e a mellora da súa funcionalidade.

25. ESTUDO DE PREVALENCIA DOS TRASTORNOS MUSCULOESQUELÉTICOS E A EFICACIA DUN PROGRAMA DE FISIOTERAPIA PREVENTIVA ENTRE AS TRABALLADORAS DO SECTOR TÉXTIL

DESENVOLVEMENTO

SESIÓNS DE PLANIFICACIÓN

Primeira visita ao taller para informar as traballadoras sobre a actividade, resolver as súas dúbidas e obter o seu consentimento informado. Tamén se identifican os postos de traballo.

VALORACIONES DE LIÑA BASE

Valoración das traballadoras a través de cuestionarios e da medición ecográfica dos músculos abdominais.

INTERVENCIÓN A TRAVÉS DUN PROGRAMA DE EXERCICIO TERAPÉUTICO, E VALORACIÓN FINAL

Realizáronse 16 sesións dirixidas, de 80 minutos de duración, con valoración final das participantes.

AVALIACIÓN

- A valoración das participantes realizouse antes e despois da intervención por parte de dous profesores da UDC coa finalidade de que fose cega respecto da persoa que faría a intervención.
- Entregáronse varios cuestionarios para as persoas usuarias os cubriren e obter datos sobre variables sociodemográficas, factores do estilo de vida, a escala visual analóxica (EVA), prevalencia da dor músculoesquelética, discapacidade do membro superior (DASH), o índice de discapacidade cervical (IDC), a escala de incapacidade por dor lumbar de Roland-Morris e a calidade de vida (cuestionario SF-36). De igual maneira, levouse a cabo unha medición ecográfica da musculatura abdominal.
- Na valoración postintervención valorouse ademais o grao de satisfacción e a percepción de posibles cambios de cada traballadora.
- A alumna foi avaliada de acordo co sistema oficial establecido pola [Normativa do TFG da Facultade de Fisioterapia](#). Presentou por escrito o seu proxecto e defendeuno publicamente ante un tribunal. O devandito TFG foi aprobado, así mesmo, polo Comité Ético da UDC.

RESULTADOS

- Participaron 13 traballadoras, o 86,7% do total da mostra elixible, cunha media de idade de $46,7 \pm 6,1$ anos. A media de asistencia ao programa foi de dez sesións.
- A intervención resultou eficaz en termos de diminución da prevalencia da dor musculoesquelética, especialmente na redución da intensidade da dor na parte superior do lombo, a zona lumbar e as cadeiras. Tamén tivo efectos beneficiosos e significativos do punto de vista estatístico sobre a dor e a discapacidade cervical, amais de sobre a incapacidade funcional por lumbalxia.
- A calidade de vida relacionada coa saúde das traballadoras mellorou de forma significativa co programa de fisioterapia, en particular nas dimensións Función física, Rol físico, Saúde xeral, Vitalidade e Función social, ademais de no compoñente sumario físico. O exercicio terapéutico resultou igualmente eficaz na mellora da funcionalidade da musculatura abdominal.
- Unha porcentaxe elevada de participantes referiu encontrarse «moito mellor» (61,5%) ou «completamente mellor» (15,4%) tras a intervención. A satisfacción foi moi elevada, xa que as participantes referiron encontrarse «moi satisfeitas» (61,5%) ou «extremadamente satisfeitas» (38,5%).

Cambios percibidos	n	%	IC 95%
Completamente mellorado	2	15,4	1,9-45,4
Moito mellor	8	61,5	31,6-86,1
Lixeiramente mellor	3	23,1	5,0-53,8
Sen cambios	0	0,0	0,0-24,7
Lixeiramente peor	0	0,0	0,0-24,7
Moito peor	0	0,0	0,0-24,7
Peor que nunca	0	0,0	0,0-24,7
Non estou segura / non teño opinión	0	0,0	0,0-24,7
Satisfacción	n	%	IC 95%
Extremadamente satisfeita	5	38,5	13,9-68,4
Moi satisfeita	8	61,5	31,6-86,1
Algo satisfeita	0	0,0	0,0-24,7
Nin satisfeita nin insatisfeita	0	0,0	0,0-24,7
Algo insatisfeita	0	0,0	0,0-24,7
Moi insatisfeita	0	0,0	0,0-24,7
Extremadamente insatisfeita	0	0,0	0,0-24,7
Non estou segura /non teño opinión	0	0,0	0,0-24,7

25. ESTUDO DE PREVALENCIA DOS TRASTORNOS MUSCULOESQUELÉTICOS E A EFICACIA DUN PROGRAMA DE FISIOTERAPIA PREVENTIVA ENTRE AS TRABALLADORAS DO SECTOR TÉXTIL

+ INFORMACIÓN

- Presentación-resumo do proxecto no ano [2016](#) dispoñibles para consulta no RUC da UDC.
- Fernández Alonso, F.; Rodríguez Romero, B. e Senín Camargo, F.J (2016): Effect of supervised exercises on pain, disability and health related quality of life in textile workers. En *Physiotherapy*, vol. 102, supplement 1, p. e265-e266.

DOI: <https://doi.org/10.1016/j.physio.2016.10.335>

- Fernández Alonso, E.; Rodríguez Romero, B. e Senín Camargo, F.J. (2018): Effect of supervised exercises on abdominal muscles recruitment in textile workers with low back pain and disability. En *British Journal of Sports Medicine*, Vol. 52, Issue suppl.2. Recuperado de https://bjsm.bmj.com/content/52/Suppl_2/A23.1

A close-up, artistic photograph of a person's arm and hand holding a violin. The image is split into two main color zones: a warm orange on the left and a dark grey/black on the right. The violin is positioned diagonally across the frame.

26.

EFICACIA DO EXERCICIO TERAPÉUTICO NA DOR NEUROMUSCULOESQUELÉTICA E NA CALIDADE DE VIDA DOS MÚSICOS: UN PROXECTO DE APS

Responsable

Beatriz Rodríguez Romero
Convocatoria de 2017

26. EFICACIA DO EXERCICIO TERAPÉUTICO NA DOR NEUROMUSCULOESQUELÉTICA E NA CALIDADE DE VIDA DOS MÚSICOS: UN PROXECTO DE APS

OBXECTIVOS

1. Para as persoas destinatarias: familiarizarse cun programa de exercicio terapéutico orientado á promoción da saúde e á prevención dos trastornos neuromusculoesqueléticos.
2. Para o alumnado: adquirir as competencias específicas do Traballo de Fin de Grao.

APRENDIZAXE

- Pór en práctica as habilidades, destrezas e competencias que permiten dirixir sesións de exercicio terapéutico.
- Identificar as limitacións e dificultades que comporta a posta en marcha dunha intervención activa e grupal de fisioterapia.
- Manexar instrumentos de medida para extraer resultados e reflexionar acerca destes datos.
- Realizar unha análise reflexiva sobre o proceso de aprendizaxe a partir da experiencia vivida.

SERVIZO

- O estudiantado e o profesorado do Conservatorio Superior de Música da Coruña aprende a identificar as principais malas posturas que adopta durante a súa práctica musical e que lle xeran dor neuromusculoesquelética.
- Logo de tomar conciencia das correccións posturais que deben aplicar mentres tocan, aprenden e poñen en práctica unha ampla variedade de exercicios terapéuticos para previr a dor neuromusculoesquelética.

DESENVOLVEMENTO

SESIÓNS PREVIAS DE PLANIFICACIÓN

Leváronse a cabo reunións de coordinación co alumnado, alén de coa dirección do Conservatorio e o profesorado da materia Técnicas de Control Emocional e Corporal.

PROCURA BIBLIOGRÁFICA E DESEÑO DA INTERVENCIÓN

Identificouse e estudouse a evidencia dispoñible sobre as intervencións preventivas de fisioterapia no colectivo dos músicos. Deseñamos un programa en sedestación e no chan.

POSTA EN MARCHA DA INTERVENCIÓN DE FISIOTERAPIA E VALORACIÓN

Realizáronse cinco sesións dirixidas, dunha hora de duración, cunha valoración inicial e final das persoas usuarias.

AVALIACIÓN

- A valoración das persoas usuarias realizouse antes e despois da intervención, nas sesións 1 e 5. Así mesmo, entregáronselles varios cuestionarios para os cubriren e devolveren de forma anónima.
- O caderno de recollida de datos constaba dun cuestionario de características xerais; a escala visual analóxica (EVA); o cuestionario de discapacidade de brazo, ombreiro e man (DASH); o índice de discapacidade cervical (IDC); a escala de incapacidade por dor lumbar de Oswestry; o cuestionario de calidade de vida SF-36; e espazo para fotografías pre e postintervención.
- Na valoración postintervención avalíouse ademais o grao de satisfacción das persoas usuarias coa organización da intervención e a intervención en si, amais da percepción que tiñan da súa utilidade.
- O alumnado foi avaliado de acordo co sistema oficial establecido pola [Normativa do TFG da Facultade de Fisioterapia](#). Presentou por escrito o seu proxecto e defendeuno publicamente ante un tribunal.

RESULTADOS

- Resultados de satisfacción das persoas usuarias: para o 57,1% cubríronse as expectativas de forma excelente. O 71,4% estivo moi satisfeito coas sesións de fisioterapia, mentres que o 57,1% sentiuse lixeiramente mellor e o 42,9% moito mellor.
- Resultados da intervención: a análise descritiva dos datos reflectiu que logo da intervención se producira unha redución da intensidade da dor en diferentes rexións corporais; e, así mesmo, unha diminución da puntuación inicial á final ($12,1 \pm 7,0$ vs. $7,5 \pm 4,6$) da incapacidade funcional do membro superior. Cabe salientarmos a redución na prevalencia, despois da intervención, da dor no pescozo (57,1% vs. 42,9%) e da dor de cabeza (85,7% vs. 57,1%), entre outros resultados.
- Retroalimentación das persoas colaboradoras: manifestaron a necesidade de levar a cabo máis accións, e de maior duración, de poder ser, deste tipo.
- O alumnado, ademais, familiarizouse coas escalas e demais instrumentos de medida que debe usar na súa práctica profesional, e aprendeu a reflexionar sobre os datos extraídos coa súa axuda. De igual maneira, tomou conciencia das principais actitudes posturais durante a práctica da interpretación musical a través da análise das fotografías tomadas.

Parte corporal	EVA inicial	EVA final
	MEDIA \pm DT	MEDIA \pm DT
Cervicais	$3,71 \pm 2,29$	$2,14 \pm 1,68$
Parte alta da espalda	$3,71 \pm 2,43$	$2,86 \pm 2,80$
Codo dereito	$1,57 \pm 1,81$	$1,14 \pm 1,68$
Articulación pulso dereita	$2,43 \pm 3,41$	$2,00 \pm 3,05$
Pulgar dereito	$2,43 \pm 3,60$	$1,86 \pm 2,91$
Índice dereito	$1,29 \pm 2,21$	$0,86 \pm 2,27$
Corazón dereito	$0,86 \pm 2,27$	$0,71 \pm 1,89$
Anular esquerdo	$0,71 \pm 1,25$	$0,29 \pm 0,48$
Anular dereito	$1,00 \pm 2,65$	$0,86 \pm 2,27$
Meñique esquerdo	$0,57 \pm ,13$	$0,29 \pm 0,48$
Meñique dereito	$1,00 \pm 2,65$	$0,57 \pm 1,15$
Lumbares	$3,71 \pm 2,75$	$2,43 \pm 2,37$
Xeonllos	$1,71 \pm 1,50$	$1,00 \pm 1,83$
Cadeira	$1,29 \pm 2,56$	$0,14 \pm 0,38$

+ INFORMACIÓN

- Presentación-resumo do proxecto no ano [2017](#) dispoñibles para consulta no RUC da UDC.

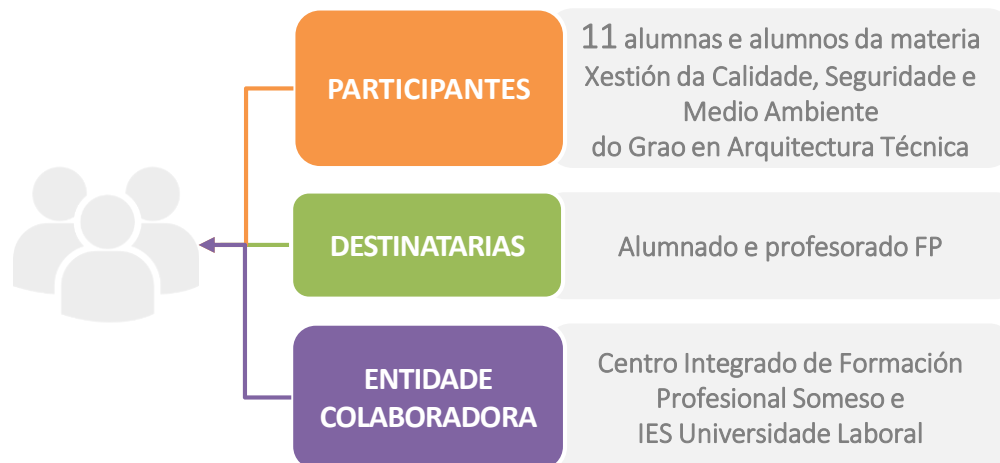
27.

BOAS PRÁCTICAS AMBIENTAIS NAS VIVENDAS E XESTIÓN DE RESIDUOS DE CONSTRUCCIÓN E DEMOLICIÓN

Responsables Santiago López Piñeiro
 Manuel Porta Rodríguez
 Convocatoria de 2018

OBXECTIVOS

1. A universidade ten un enorme poder de transferencia do coñecemento e de sensibilización sobre os problemas ambientais. As e os futuros profesionais poden transmitirle á sociedade, mediante unha exposición obxectiva e técnica, os principais problemas e solucións a este respecto, o que resulta de máis interese se cabe cando falamos de persoas de campos próximos.

APRENDIZAXE

- Decatarse da importancia da reflexión e o debate previos á realización dun traballo. Neste caso, a partir de materiais seleccionados segundo o criterio do alumnado de Arquitectura Técnica, en función da súa importancia para o alumnado de formación profesional.
- Ser capaz de preparar unha exposición eficaz á hora de transmitir os problemas relacionados coas etapas do ciclo de vida dun edificio, adaptada ao contexto e aos interlocutores, e de defendela en público.

SERVIZO

- Establecer unha conexión entre a universidade e a formación profesional por medio do alumnado de disciplinas afíns.
- Espertar conciencias e desenvolver unha cidadanía medioambientalmente responsable, creando un espazo de reflexión para o alumnado.
- Compartir co alumnado e o profesorado de formación profesional unha selección de contidos, criterios e directrices que poidan serlles útiles na súa práctica profesional.
- Realizar e expoñer un material divulgativo/docente elaborado polo alumnado do Grao en Arquitectura Técnica.

DESENVOLVEMENTO

PROCESO DE IMPLANTACIÓN

Establécese contacto cos centros de FP en que se podería levar a cabo a actividade de APS.

Proponse ao alumnado que participe nela.

TRABALLANDO NA PROPOSTA

Fórmanse grupos de traballo e os e as estudantes comezan a buscar información, debater e reflexionar sobre os principais problemas ambientais e como concienciar outras persoas. A seguir, pasan a redactar os materiais que empregarán nas súas intervencións.

PRESENTACIÓN DA PROPOSTA

Unha vez revisadas as presentacións do alumnado, organízanse as correspondentes xornadas de difusión nos centros de FP colaboradores.

AVALIACIÓN

- Tanto o alumnado como o profesorado dos centros en que se fixeron os relatorios cobren enquisas deseñadas especificamente para a valoración da actividade.

RESULTADOS

- Ofrecéuselle ao alumnado unha experiencia fóra da UDC en que puidese colaborar entre si, con outro profesorado e outros futuros profesionais do sector, para realizar documentación que pode ter unha utilidade didáctica nun futuro.
- A implicación do alumnado sentou as bases para que esta experiencia poida repetirse nos vindeiros anos. Algunha persoa xa amosou, de feito, o seu interese en continuar.
- Ao remate do curso, o alumnado participante deseñou unha presentación para a páxina web e as pantallas da entrada da nosa escola, co obxecto de potenciar a titulación e animar outros e outras estudantes a participar no próximo curso.
- Mantense o contacto cos centros de FP que xa colaboraron nesta iniciativa.
- Iniciáronse os contactos co Colexio de Arquitectos Técnicos da Coruña para desenvolver unha nova actividade de APS co mesmo obxecto, pero independente e destinada ao alumnado do TFG e do TFM.

+ INFORMACIÓN

- Presentación-resumo do proxecto no ano [2018](#) dispoñibles para consulta no RUC da UDC.

28.

FISIOTERAPIA PARA NENAS E NENOS CON DIVERSIDADE FUNCIONAL A TRAVÉS DE ACTIVIDADES LÚDICAS EN AMBIENTE ESCOLAR

Responsables

Francisco Senín Camargo
Susana Viñas Diz
Convocatoria de 2016

OBXECTIVOS

1. Coñecer a realidade das asociacións de persoas enfermas, e máis en concreto as dificultades económicas que atravesan as súas familias para poder ofrecerlles unha atención mínima e de calidade.
2. Diseñar programas de intervención a través de actividades lúdicas en ambiente escolar para nenos e nenas con diversidade funcional e en risco de exclusión social, ademais de formar os seus familiares para mellorar os seus coidados.

APRENDIZAXE

- Integrar os coñecementos adquiridos nos estudos.
- Conseguir autonomía suficiente para traballar de forma colaborativa co resto de compañeiras e compañeiros do programa e co equipo educativo, para así poder optimizar a intervención e os recursos dispoñibles.
- Adquirir habilidades organizativas e de xestión de recursos, así como habilidades comunicativas, didácticas e de empatía.
- Tomar conciencia da realidade social (cidadanía responsable).

SERVIZO

- Valorar o estado físico e funcional das nenas e os nenos de ASFADIC, co fin de deseñar e pór en marcha un programa de fisioterapia con actividades de tipo lúdico en ambiente escolar.
- Levar a cabo as intervencións con base na atención integral da saúde, o que comporta unha cooperación multiprofesional, a integración dos procesos e a continuidade asistencial.
- Impartir formación ás familias de nenas e nenos con diversidade funcional.

DESENVOLVEMENTO

FASE 1

Análise da realidade das familias con nenas e nenos con diversidade funcional.

Valoración do estado físico e funcional das nenas e os nenos.

FASE 2

Deseño dun programa de fisioterapia con actividades de tipo lúdico en ambiente escolar, aplicable tamén ao ámbito doméstico.

FASE 3

Posta en marcha do programa de fisioterapia.

Formación das familias con nenas e nenos con diversidade funcional.

AVALIACIÓN

- A avaliación da experiencia fíxose mediante a entrega, por grupos, dunha memoria e historia clínica en que se describen de forma detallada os datos da valoración inicial e final de cada nena e neno, así como o deseño das diferentes sesións programadas, cos obxectivos que se buscou atinxir con cada tarefa.

RESULTADOS

- Ao se tratar dunha actividade voluntaria, os datos de participación varían de curso a curso. Durante o primeiro en que se ofreceu participar, tan só dúas estudantes o solicitaron.
- Froito da súa experiencia positiva e do seu elevado grao de satisfacción persoal e profesional, nos seguintes cursos académicos o número de participantes foi multiplicándose de maneira exponencial.
- Dada a mellora motora que mostran as nenas e os nenos, non só referida polas súas nais e os seus pais, senón tamén evidenciada durante as valoracións finais, cremos insuficiente realizar unha única sesión semanal.
- Porén, a localización do centro e as dificultades á hora de conciliar os horarios de todas as persoas involucradas non fan posible incrementar o número de sesións semanais.
- O estudantado refire unha experiencia inesquecible e enriquecedora, que lle permitiu experimentar o traballo en equipo con outros profesionais da saúde, así como adquirir autonomía para a toma de decisións, e, deste xeito, mellorar a súa seguridade e autoestima.
- De igual maneira, os/as alumnos/as agradecen que a actividade lles dese a posibilidade de asimilar os coñecementos teóricos adquiridos nos seus estudos e transformalos en actividades de tipo lúdico que perseguen un obxectivo concreto.

EVOLUCIÓN

2008

O proxecto púxose en marcha no curso 2008/09, coa participación de dous estudantes do Grao en Fisioterapia.

2012

O número de estudantes que participan no programa multiplícase de xeito exponencial: en 2012 son 18.

2014

Os cambios horarios que experimentou a docencia do Grao en Fisioterapia imposibilitou conciliar os horarios das nenas e os nenos co do noso estudantado, o que levou a lle pór fin ao programa.

+ INFORMACIÓN

- Presentación-resumo do proxecto no ano [2016](#) dispoñibles para consulta no RUC da UDC.

29.

CAMIÑO POLA MEMORIA

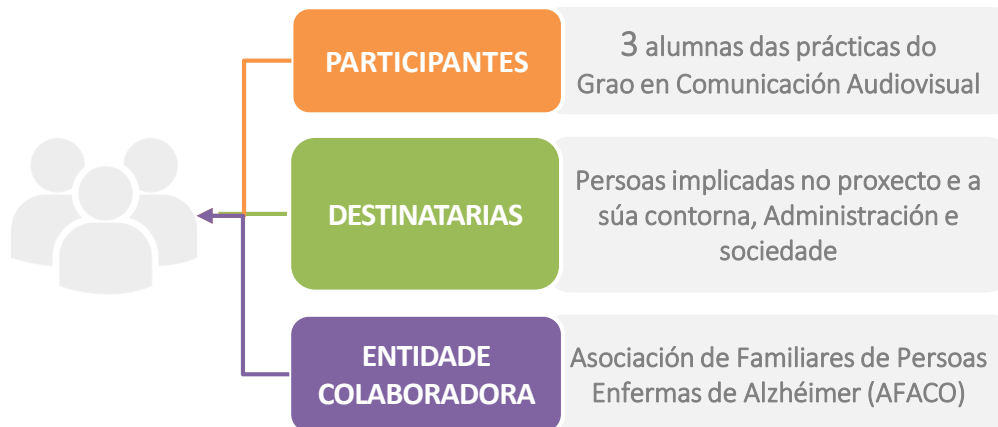
Responsable

Mª Teresa Piñeiro Otero
Convocatoria de 2018

OBXECTIVOS

1. Realizar prácticas preprofesionais no eido da comunicación audiovisual e o deseño (gráfico, editorial, 3D) no marco dun proxecto de carácter social.
2. Ser capaz de deseñar e botar a andar un proxecto audiovisual axeitado ás demandas e necesidades dos públicos a que se dirixa.
3. Integrarse nun proxecto que permita desenvolver competencias sociais e cidadás a través da resposta a necesidades reais.

APRENDIZAXE

- Habilidade para o desenvolvemento de proxectos audiovisuais.
- Desenvolvemento de proxectos audiovisuais nas súas diferentes fases.
- Capacidade de adaptación a contornas socialmente diversas.
- Capacidade de traballar en equipo, de propor e defender ideas e de presentar un resultado de calidade.

SERVIZO

- Desenvolvemento dun vídeo documental para transmitir a esencia do proxecto. As estudantes colaboraron no proceso de ideación e desenvolveron a preproducción, a produción e a posproducción da peza audiovisual, incluídas as entrevistas ás persoas participantes e colaboradoras.
- Deseño de cartel do último encontro.
- Maquetación e portada do libro da experiencia, que incluíu fotografías das persoas participantes feitas polas estudantes.
- Modelaxe 3D da mascota virtual de Camiño pola memoria.

DESENVOLVEMENTO

FASE 1

Coñecemento do proxecto e as persoas implicadas.

FASE 2

Seguimento e gravación audiovisual dos encontros.

FASE 3

Desenvolvemento e exposición dos materiais finais.
Interacción cos diferentes públicos.

AVALIACIÓN

Como parte das prácticas da titulación, a actividade avalíase por dúas vías: tendo en conta a valoración da entidade, dunha parte; e, da outra, considerando a memoria final das estudantes.

- A valoración de AFACO (cun valor do 70% da nota final) obtívose, ademais de mediante o contacto coa titora profesional, cun formulario para avaliar as diversas aptitudes e actitudes das estudantes durante o desenvolvemento da actividade de APS. Neste formulario tamén se solicitaba que, ademais da valoración cualitativa, se sinalase unha nota numérica entre o 0 e o 10 (0 significaba moi deficiente e 10 excelente).
- As alumnas tiveron que preparar unha memoria con formato de portafolios en que se lles pediu que reflexionasen sobre a experiencia e o impacto que tivera na súa formación como profesionais e cidadás. Esta memoria foi titorizada en todas as súas fases, o que deu lugar a unha interacción titora académica-estudante que enriqueceu o proceso e se reflectiu na nota final.

RESULTADOS

- Desenvolvemento de diversos materiais: libro, cartel, vídeo e mascota 3D, para trasladar a vivencia do proxecto á contorna das persoas participantes e, de forma xeral, difundila entre a sociedade.
- Tras o temor inicial por teren que abordar o proxecto dun xeito autónomo (nin a entidade nin a titora profesional estaban especializadas en comunicación), as participantes destacaron esta experiencia como moi positiva desde a perspectiva profesional e, sobre todo, persoal. De feito, o grao de implicación e a satisfacción co traballo realizado foron superiores aos de compañeiras e compañeiros que fixeron as súas prácticas noutras entidades máis convencionais.

+ INFORMACIÓN

- Presentación-resumo do proxecto no ano [2018](#) dispoñibles para consulta no RUC da UDC.

30.

ENKI: O DEPORTE INCLUSIVO COMO EXPERIENCIA DE APS EN TERAPIA OCUPACIONAL

Responsable

Thais Pousada García
Convocatorias de 2016 e 2017

OBXECTIVOS

1. Adquirir competencias específicas da titulación cunha actividade de servizo á comunidade.
2. Participar activamente na vida da contorna para facilitar e mellorar a realización de deportes adaptados e inclusivos.
3. Contribuír aos fins e as actividades dunha ONG.
4. Fomentar a conciencia social ante a diversidade funcional.
5. Transformar a actitude da poboación ante a diversidade.
6. Difundir e fomentar a práctica de deportes adaptados, de xeito inclusivo.

APRENDIZAXE

Adquisición das competencias propias da materia:

- Capacidade de traballar en equipo e de resolución de problemas.
- Competencias para dirixir e xestionar dinámicas grupais.
- Habilidade de análise, adaptación e gradación de actividades
- Achegamento á situación da xente con diversidade funcional.
- Coñecementos sobre estratexias de promoción da saúde a través da práctica de actividades deportivas e de lecer.

SERVIZO

- O servizo estivo dirixido a apoiar e dinamizar con propostas propias varias actividades da Fundación Abrente no marco do proxecto ENKI. O estudantado tomou a iniciativa na execución práctica das sesións: propuxo actividades nas escolas inclusivas, tomou ao seu cargo a acción «Ponte no meu lugar» nas visitas aos centros educativos e entrevistou deportistas con diversidade, para saber máis en materia de adaptacións do adestramento deportivo.

DESENVOLVEMENTO

PRESENTACIÓN, ORGANIZACIÓN E PLANIFICACIÓN

Presentación da iniciativa por parte das e dos representantes do proxecto ENKI.

Establecemento dos grupos de traballo.

Instrucións da docente para participar nas actividades programadas.

PARTICIPACIÓN ACTIVA

Participación do estudantado nas propostas do proxecto ENKI: escolas deportivas inclusivas, campañas de sensibilización en centros educativos e adestramento con deportistas con diversidade.

RESULTADOS E FEEDBACK

Reflexión sobre a aprendizaxe derivada da participación neste proxecto (competencias transversais e específicas) e resultados do servizo proporcionado.

AVALIACIÓN

Esta experiencia de APS inclúese na guía docente da materia desde o curso 2016/2017 e constitúe o 10% da nota final. Xa que logo, desde o primeiro momento informamos o alumnado sobre como participar e como será avaliado, en presenza de representantes de ENKI. As condicións son estas:

- Cada alumno/a debe colaborar, cando menos, nunha das tres actividades de deporte inclusivo propostas polo proxecto ENKI.
- Así mesmo, cómpre que leve a cabo un traballo de reflexión sobre a experiencia e o que esta lle proporcionou, e que tal traballo sexa creativo: colaxes de fotografías, vídeos, infografías, pósteres, presentacións de PowerPoint, presentacións de Prezi, mapas conceptuais e esquemas, *storytelling*...
- O traballo é avaliado pola docente responsable con base en criterios de adquisición de competencias, e posto en común coas persoas representantes de ENKI.

RESULTADOS

- Ata o momento, participaron nesta experiencia: estudiantado do Grao en Terapia Ocupacional (134 alumnos/as de tres cursos diferentes); persoas con diversidade funcional (catro adultas e 15 nenas); e nenas e nenos de educación primaria e secundaria, xunto co profesorado do seu centro educativo (1523 participantes, 21 centros da Coruña).
- O estudiantado tomou a iniciativa na execución práctica das sesións para achegarse á realidade do deporte inclusivo; aplicar unha observación consciente, reflexiva e práctica; e, ademais, complementar a adquisición de certas competencias profesionais. Así mesmo, elaborou unha memoria creativa sobre a súa experiencia e o que lle proporcionou.
- No tocante ás persoas destinatarias desta actividade de sensibilización a través do deporte, con ela conséguese promover a inclusión e a igualdade de oportunidades.
- Todas as partes implicadas quedaron moi satisfeitas, como reflicten a súa participación activa e os testemuños nas redes sociais e os medios de comunicación ([La Opinión Coruña](#), [El Ideal Gallego](#) e [CRTVG](#)).

EVOLUCIÓN

2015

Primeiro ano de aplicación da experiencia de APS en colaboración coa Fundación Abrente, a través do club deportivo inclusivo ENKI. Non é posible incluíla como metodoloxía propia na guía docente da materia.

Participación do estudiantado nas campañas de sensibilización nos centros educativos e nas carreiras pola inclusión do proxecto ENKI (A Coruña e Vigo).

2016

Implantación da APS como metodoloxía propia da materia (incluída na avaliación global).

Participación do estudiantado nas campañas de sensibilización en centros educativos; as carreiras pola inclusión do proxecto ENKI (A Coruña, Santiago e Vigo); as escolas deportivas inclusivas (Arteixo) e as sesións de adestramento con deportistas con diversidade (ximnasio e piscina).

2017

Á metodoloxía de traballo do curso anterior engádenselle como novidade sesións de adestramento en espazos exteriores (*handbikes*).

Participan 49 estudantes da titulación

+ INFORMACIÓN

- Presentacións-resumo do proxecto nos anos [2016](#) e [2017](#).
- Pousada García, T. (2018): A promoción do deporte inclusivo como experiencia de Aprendizaxe-Servizo en Terapia Ocupacional. En De la Torre Fernández, E. (ed.) (2018). *Contextos universitarios transformadores: retos e ideas innovadoras. II Xornadas de Innovación Docente*. Cufie. Universidade da Coruña (pág. 407-409).

DOI: <https://doi.org/10.17979/spudc.9788497496780>

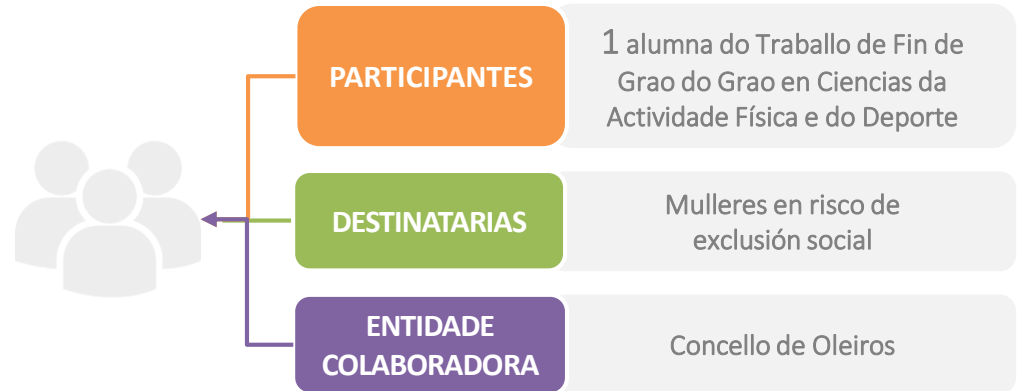
31.

AULA DO CORPO

Responsables Cristina López Villar
María José Mosquera González
Convocatoria de 2016

OBXECTIVOS

1. Coñecer a importancia do deporte con fins sociais.
2. Relacionar os coñecementos adquiridos durante os estudos universitarios cunha experiencia de servizo á comunidade
3. Aplicar coñecementos sobre feminismo a unha experiencia práctica.

APRENDIZAXE

- Aplicar a perspectiva feminista á actividade física.
- Deseñar un programa específico para mulleres.
- Desenvolver habilidades de empatía, responsabilidade e iniciativa social.
- Valorar a importancia do deporte con fins sociais.

SERVIZO

- Mellorar a calidade de vida das mulleres destinatarias.
- Aumentar a autoestima individual e colectiva.
- Desinhibirse e sentirse parte dun grupo.
- Tomar conciencia do propio corpo e valoralo positivamente.
- Coñecer a importancia do exercicio físico para a saúde das mulleres.
- Gozar da práctica de actividade física.
- Aprender actividades para desenvolver na vida cotiá.

DESENVOLVIMENTO

FASE 1

Contacto co Concello de Oleiros para organizar a actividade, que finalmente se integrou no seu Plan de igualdade.

FASE 2

Repítese a experiencia por segundo ano

FASE 3

O Concello de Oleiros pasa a facerse cargo da actividade.

AVALIACIÓN

Fixéronse entrevistas e grupos de discusión coas participantes.

As alumnas, pola súa parte, foron avaliadas mediante un sistema de titorías, a elaboración dun diario e o TFG, así como a través de observación participante. Algunhas das reflexións das alumnas foron:

- «Deume a posibilidade de traballar nun contexto real, en que a situación inicial que me encontrei non era pechada, senón que os problemas que tiven que afrontar para buscarlles solucións eran moi variables, non controlables e inesperados».
- «Proporcionoume a capacidade de relacionar os mundos académico, profesional e social, que ata o momento eu entendera como separados, e de darme conta de que as problemáticas sociais teñen un motivo e unha solución».
- «É como se a aula se ampliase e se conectase coa realidade, con persoas reais e con problemas reais».
- «Embarqueime neste proxecto sobre todo para aprender. Unha compañeira que participara na actividade o ano anterior animoume a darlle a remuda dicíndome que era algo moi satisfactorio, que as mulleres participante ían ser estupendas e que ía aprender moito».

EVOLUCIÓN

2012-2013

Entrevista inicial e final das usuarias.

Reunións periódicas coa técnica dos Servizos Sociais do Concello de Oleiros.

2013-2014

Incorpórase ao proxecto a profesora M.ª José Mosquera, docente da materia de Socioloxía na Facultade de Ciencias do Deporte e a Educación Física.

Entrevistas en profundidade e grupos de discusión coas usuarias.

Realízanse charlas sobre hábitos saudables de alimentación e hixiene do sono.

Participase na II Andaina contra a Violencia de Xénero.

Reunións periódicas coa técnica dos Servizos Sociais do Concello de Oleiros.

Entran mulleres con problemas de saúde mental.

2014-2015

O Concello de Oleiros asume a actividade dentro do seu programa municipal de servizos sociais.

+ INFORMACIÓN

- Presentación-resumo do proxecto no ano [2016](#).

The background image is a grayscale photograph showing a person's hands and arms. One hand is resting on a surface, while the other is holding a piece of paper. Several other papers are scattered around, some with handwritten text. The image has a soft, slightly blurred quality. An orange semi-transparent vertical bar is on the left side, and a green semi-transparent horizontal bar is at the bottom.

32.

APRENDIZAXE E SERVIZO: ORGANIZACIÓN E XESTIÓN NUN CENTRO DE INTEGRACIÓN DE PERSOAS CON DISCAPACIDADE

Responsables Mª Mercedes Teijeiro Álvarez
 María Teresa García Álvarez
 Convocatoria de 2017

OBXECTIVOS

1. Facilitar o encontro dun grupo de estudantes da UDC e un grupo de traballadoras/es discapacitadas/os, co obxecto de colaborar no seu proceso de integración na sociedade.
2. Favorecer a reflexión sobre as necesidades das organizacións que empregan persoas con discapacidade, para potenciar que se produzan cambios de actitude nas empresas, así como que estas se comprometan cos colectivos con desvantaxes sociais.

APRENDIZAXE

- Redactar proxectos de xestión global ou de áreas funcionais de empresas.
- Desempeñar labores de xestión, asesoramento e avaliación en empresas.
- Aplicar os coñecementos adquiridos nos estudos universitarios ao traballo de forma profesional.
- Respetar os dereitos fundamentais e promover tanto os dereitos humanos como os principios de igualdade.

SERVIZO

- Preparación e desenvolvemento de informes de asesoramento, por parte do estudiantado, que responderon a problemáticas organizativas da empresa TRAMEVE.
- Fomentar o coñecemento dos problemas a que se enfrontan as persoas con discapacidade.

DESENVOLVEMENTO

FASE 1

Presentación da empresa TRAMEVE e de COGAMI, e dos aspectos organizativos máis relevantes destas entidades, a cargo dos seus responsables.

FASE 2

Desenvolvemento das wikis colaborativas en que se compartiría a información da empresa, así como do sector en que se desenvolve a súa actividade.

FASE 3

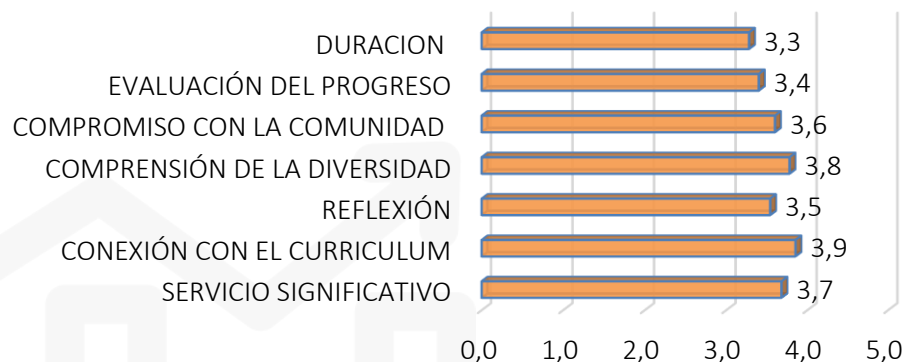
Entrega dos informes e avaliación dos resultados da actividade e das competencias alcanzadas polo alumnado.

AVALIACIÓN

- O profesorado elaborou unha enquisa inicial que se lle pasou ao alumnado logo de lle explicar os rudimentos da metodoloxía, en que se lle preguntaba cales cría que eran os beneficios do programa de APS, non só na materia impartida, senón para a súa formación universitaria en xeral, amais de polo seu interese na acción colectiva. Ao remate da experiencia realizouse unha enquisa similar para determinar a eficacia deste tipo de estratexia educativa e detectar se o seu interese pola acción colectiva variara nalgún sentido.
- De igual maneira, finalizada a acción, o alumnado tivo que cubrir outra enquisa en papel (baseada no modelo que ofrece a OCV da UDC na súa páxina web), que serviu para valorar os seguintes aspectos: servizo significativo, conexión co currículo, reflexión, diversidade, a voz da mocidade, avaliación do progreso e duración e intensidade.

RESULTADOS

- A avaliación das persoas participantes no proxecto foi moi positiva. Valoráronse especialmente os plans de acción conxuntos entre empresa e universidade para acadar os obxectivos establecidos inicialmente no programa de APS. Tanto as entidades como o profesorado involucrados amosaron o seu interese en manter colaboracións futuras.
- O estudantado fixo unha valoración moi positiva do programa, tal e como amosa o gráfico. Todos os compoñentes do proxecto acadaron unha puntuación igual ou superior a 3,4 nunha escala do 1 ao 5, en que 1 significaba totalmente en desacordo e 5 totalmente de acordo.

+ INFORMACIÓN

- Presentación-resumo do proxecto no ano [2017](#) disponible para consulta no RUC da UDC.
- García-Álvarez, M. T., Teijeiro-Álvarez, M. (2018). Diseño y puesta en marcha de un proyecto de Aprendizaje y Servicio en Análisis Económico de las Organizaciones. En De la Torre Fernández, E. (ed.) (2018). *Contextos universitarios transformadores: retos e ideas innovadoras. II Jornadas de Innovación Docente*. Cufie. Universidade da Coruña (pág. 169-182).

DOI: <https://doi.org/10.17979/spudc.9788497496780.169>

33.

APRENDIZAXE E SERVIZO: ORGANIZACIÓN E XESTIÓN NUNHA COOPERATIVA DE CONSUMO RESPONSABLE

Responsables

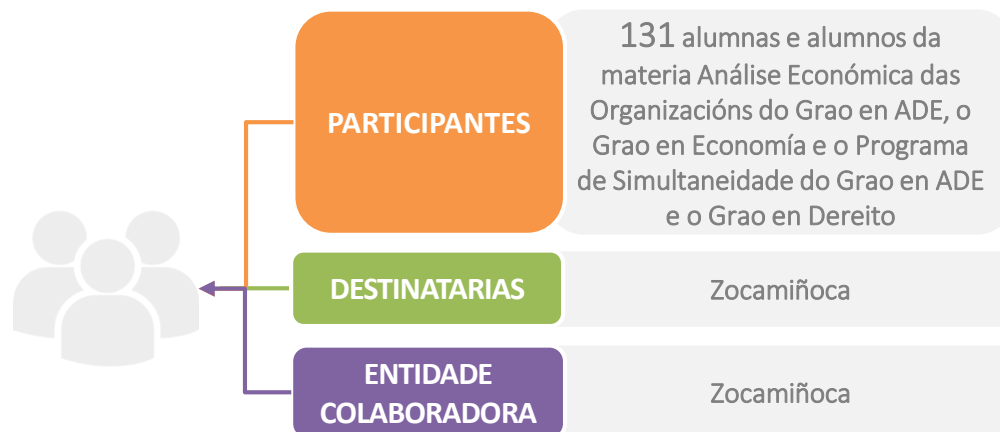
María Teresa García Álvarez
José López Rodríguez
Mercedes Teijeiro Álvarez
Convocatoria 2018

zocaminoca
cooperativa de consumo responsable

OBXECTIVOS

1. Coñecer a realidade dunha organización cooperativa.
2. Comprender a filosofía do consumo sustentable e responsable.
3. Facilitar o contacto entre as persoas participantes e os membros da cooperativa para colaboraren no desenvolvemento da economía local, o consumo responsable e a sustentabilidade do medio.
4. Favorecer a reflexión sobre as necesidades das organizacións que promoven o consumo responsable.

APRENDIZAXE

- Emitir informes consultivos sobre situacións específicas das cooperativas.
- Ter capacidade para resolver e analizar problemas organizativos relacionados coa xestión.
- Realizar tarefas de asesoramento e avaliación nas empresas.
- Adquirir coñecementos para o exercicio dunha cidadanía aberta, solidaria e crítica.

SERVIZO

- Preparación e redacción de informes de asesoramento, por parte do alumnado, que responderon aos problemas organizativos da cooperativa de consumo responsable Zocamiñoca.
- Fomentar o coñecemento do consumo responsable, así como o desenvolvemento dunha economía local en que prime a preocupación polo medio ambiente.

DESENVOLVEMENTO

FASE 1

Presentación da misión, a visión e os valores da cooperativa Zocamiñoca, así como dos seus problemas organizativos.

FASE 2

Desenvolvemento de wikis colaborativas en que se compartiría a información da cooperativa, así como do sector en que se desenvolve a súa actividade.

FASE 3

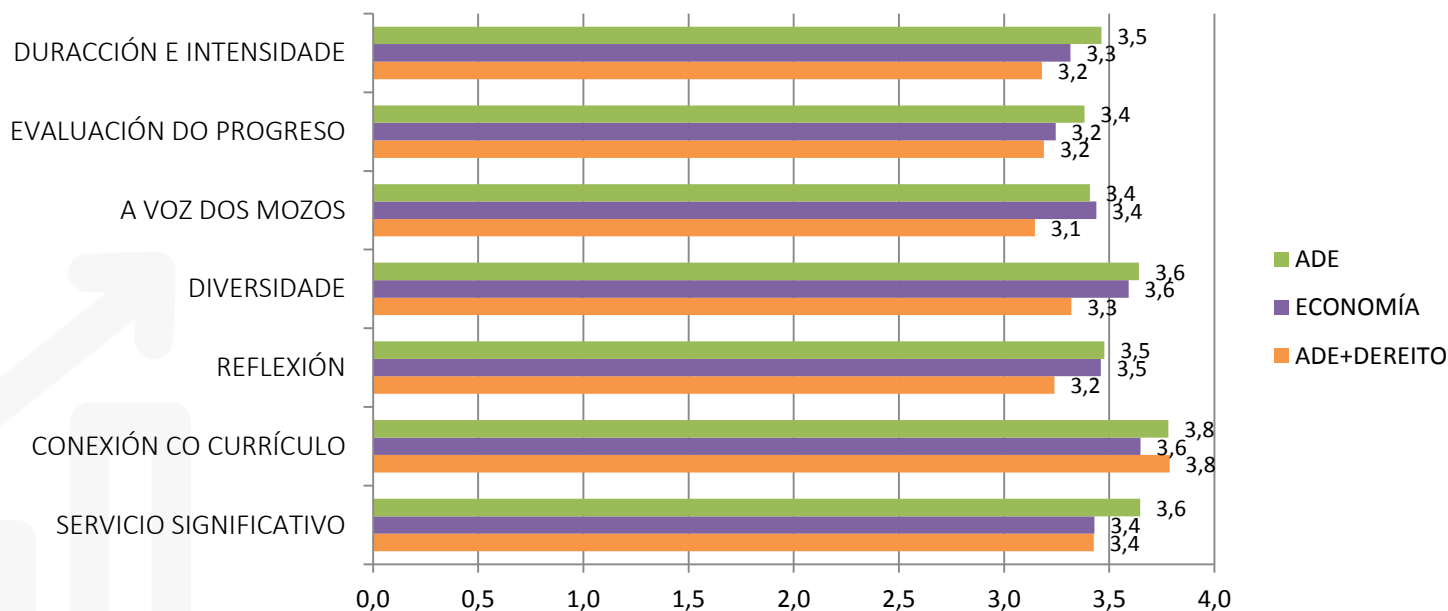
Entrega dos informes e avaliación dos resultados da actividade e das competencias acadadas polo alumnado.

AVALIACIÓN

- O profesorado elaborou unha enquisa inicial que se lle pasou ao alumnado logo de lle explicar os rudimentos da metodoloxía, en que se lle preguntaba cales cría que eran os beneficios do programa de APS, non só na materia impartida, senón para a súa formación universitaria en xeral, amais de polo seu interese na acción colectiva. Ao remate da experiencia realizouse unha enquisa similar para determinar a eficacia deste tipo de estratexia educativa e detectar se o seu interese pola acción colectiva variara nalgún sentido.
- De igual maneira, finalizada a acción, o alumnado tivo que cubrir outra enquisa en papel (baseada no modelo que ofrece a OCV da UDC na súa páxina web), que serviu para valorar os seguintes aspectos: servizo significativo, conexión co currículo, reflexión, diversidade, a voz da mocidade, avaliación do progreso e duración e intensidade.

RESULTADOS

- A avaliación das persoas participantes no proxecto foi moi positiva. Valoráronse especialmente os plans de acción conxuntos no tocante a acadar os obxectivos inicialmente establecidos no programa de APS. Tanto a entidade como o profesorado implicados amosaron o seu interese por manter futuras colaboracións.
- O estudantado fixo unha valoración moi positiva do programa, tal e como amosa o gráfico. Todos os elementos do programa atinxiron unha puntuación igual ou superior a 3,46 nunha escala do 1 ao 5, en que 1 significaba totalmente en desacordo e 5 totalmente de acordo.

+ INFORMACIÓN

- Presentación-resumo do proxecto no ano [2018](#) disponible para consulta no RUC da UDC.
- Teijeiro-Álvarez, M.; García-Álvarez, M.T.; López-Rodríguez, J. (2019): Aprendizaje y Servicio en Análisis Económico de las Organizaciones: el caso de una cooperativa de consumo responsable. En De la Torre Fernández, E. (ed.) (2019). *Contextos universitarios transformadores: retos e ideas innovadoras. II Jornadas de Innovación Docente*. Cufie. Universidade da Coruña (pág. 425-439).

DOI: <https://doi.org/10.17979/spudc.9788497497121.425>

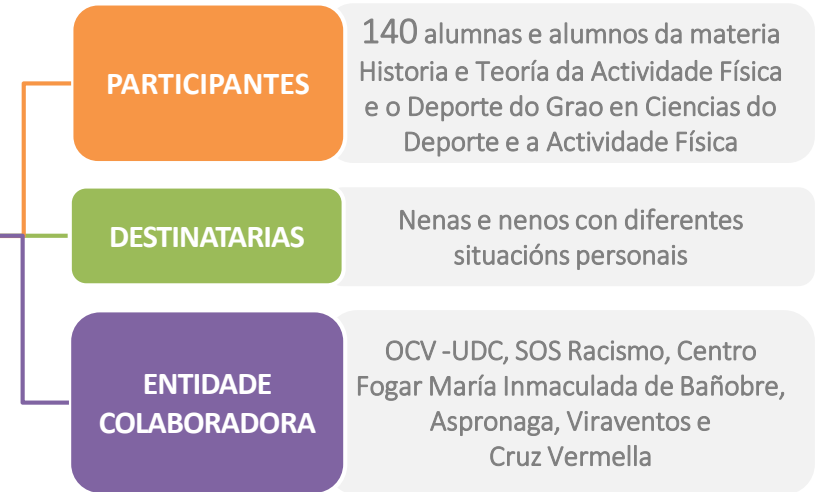
34.

EXPERIENCIAS DE APS EN EDUCACIÓN MATEMÁTICA I

Responsable Cristina Naya Riveiro
Convocatoria de 2016

OBXECTIVOS

1. Desenvolver unha sesión lúdica que permita ao alumnado atinxir diferentes aprendizaxes.
2. Entender o significado da ética nunha situación práctica.
3. Comprender a importancia das actividades de APS no contexto educativo.

APRENDIZAXE

- Aplicar os temas de ética que se imparten na aula a unha práctica concreta.
- Desenvolver competencias no tocante a falar en público, ter capacidade de liderado e traballar en grupo.
- Achegarse a outras culturas.

SERVIZO

- Ocupar o tempo de lecer de nenos e nenas cunha actividade sa e divertida.
- Convivir de forma respectuosa e lúdica por medio dunha xornada de xogos.

DESENVOLVEMENTO

FASE 1

Comunicación coa OCV da UDC para valorar a posibilidade de botar a andar esta experiencia.

Proba piloto no curso 2015/16.

FASE 2

A actividade convértese en obrigatoria para o alumnado da materia.

Os centros en que se intervén pasan a ser dous.

FASE 3

Consolidación da actividade de APS como parte importante da avaliación da materia.

AVALIACIÓN

Antes da intervención o alumnado tivo que facer unha titoría. Tras a intervención, entregou un traballo cos seguintes apartados:

- Definición e características da metodoloxía da APS, con experiencias de exemplo
- Descrición do contexto
- Obxectivos
- Sesión programada
- Sesión realizada
- Reflexión grupal e individual
- Bibliografía
- Anexos

As experiencias dos grupos analizáronse na aula.

RESULTADOS

As enquisas amosan que a maioría valora positivamente a experiencia de APS. O aspecto que se considera máis negativo é a súa duración, xa que loxicamente para conseguir algúns obxectivos no longo prazo se necesitarían máis sesións. Algún alumnado recoñece que se non fose obrigatoria non participaría, e en cambio pagou a pena. Velaquí algunhas reflexións dos e das estudantes:

«Veume á cabeza unha canción de hip hop: “¿No has probado nunca a conocer un extranjero? Fíjate en los niños, ellos saben de que va este juego”».

«Esta actividade faite ver que o mundo non é tal como pensas, faite abrir os ollos e espertar ante a realidade».

«Dáste conta de que algo tan insignificante como é para ti ir dúas horas facer unha actividade a unha asociación, é tan valioso para eles».

«Creo que esta materia se completa moi ben con esta sesión, porque nela se aprenden valores fundamentais que traballamos nas clases, como o respecto polos demais.»

«Quizais esta sexa a lección máis importante do traballo e non nola ensinou un profesor nin un experto en educación, senón precisamente eses nenos aos cales debiamos nós ensinalles algo».

EVOLUCIÓN

2016

Proba piloto no Centro Fogar María Inmaculada de Bañobre no primeiro cuadrimestre.

Colaboración co devandito centro e SOS Racismo.

Participación voluntaria no primeiro cuadrimestre.

Memoria individual sobre a experiencia.

2017

Colaboración con SOS Racismo, Viraventos e o Centro Fogar María Inmaculada de Bañobre.

Participación obrigatoria. Introdúcese como requisito que o alumnado acredite que non cometeu delitos de natureza sexual.

Traballo e reflexión grupal e individual.

2018

Colaboración con Viraventos, Aspronaga e o Centro Fogar María Inmaculada de Bañobre.

Participación obrigatoria. O alumnado debe acreditar que non cometeu delitos de natureza sexual.

Traballo e reflexión grupal e individual.

+ INFORMACIÓN

- Presentación-resumo do proxecto no ano [2016](#) disponible para consulta no RUC da UDC.

35.

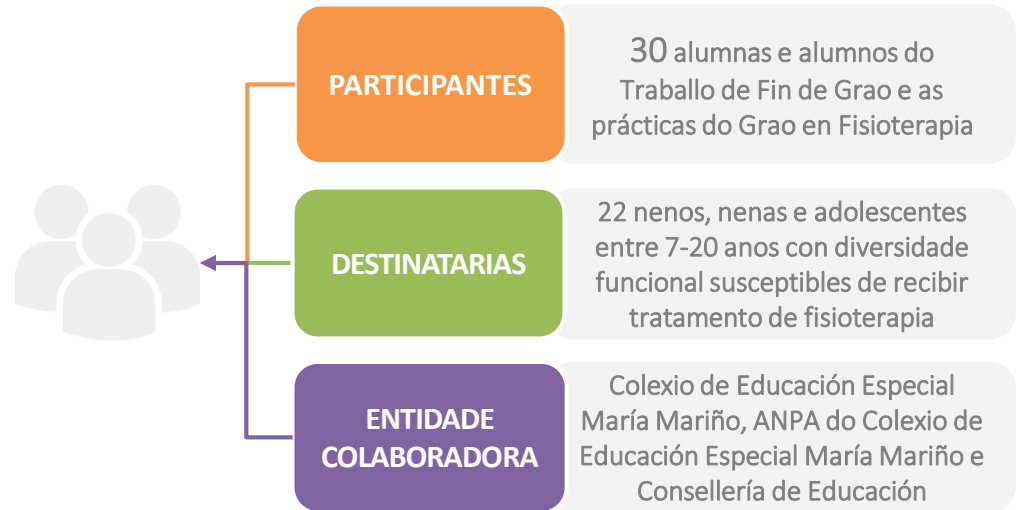
**FISIOTERAPIA ESCOLAR
NUN COLEXIO DE
EDUCACIÓN ESPECIAL**

Responsable

**Verónica Robles García
Convocatorias de 2016 e 2018**

OBXECTIVOS

1. Proporcionar apoio asistencial canto á necesidade de tratamento de fisioterapia, no ámbito escolar, para nenos, nenas e adolescentes con diversidade funcional.
2. Asesorar o persoal educativo e as familias dos nenos, nenas e adolescentes con diversidade funcional e dificultades de mobilidade.
3. Coñecer a intervención en fisioterapia e os roles do/a profesional da fisioterapia no ámbito escolar e no campo da diversidade funcional na infancia.

APRENDIZAXE

- Pór en práctica os coñecementos adquiridos nos estudos universitarios nun contexto real e de forma transversal.
- Desenvolver destrezas e aptitudes para traballar no ámbito escolar e no campo da diversidade funcional na infancia.
- Ter capacidade de traballo en equipo, neste caso cos compañeiros e compañeiras, alén de co equipo educativo, para avaliar cada caso, establecer obxectivos comúns e deseñar e aplicar estratexias terapéuticas conxuntas.

SERVIZO

- Tratamento de fisioterapia dentro e fóra da aula para nenos, nenas e adolescentes con diversidade funcional.
- Avaliación de fisioterapia dos nenos, as nenas e os/as adolescentes con diversidade funcional (historia de fisioterapia, entrevista á familia).
- Asesoramento sobre posicionamento e mobilidade para o persoal educativo e as familias dos nenos, as nenas e os/as adolescentes con diversidade funcional.

DESENVOLVEMENTO

FASE 1

Avaliación das nenas, os nenos e as/os adolescentes; entrevistas coas familias e co persoal educativo e establecemento dos obxectivos.

FASE 2

Deseño e posta en marcha da intervención terapéutica semanal coas nenas, os nenos e as/os adolescentes; seguimento e traballo co equipo educativo e os compañeiros e as compañeiras.

FASE 3

Avaliación dos resultados da intervención terapéutica; resumo do seu impacto na calidade de vida das nenas, os nenos e as/os adolescentes; comunicación co persoal educativo e as familias; asesoramento para o período vacacional e para establecer melloras no seguinte curso escolar.

AVALIACIÓN

- Enquisas de aprendizaxe do alumnado do Grao en Fisioterapia.
- Enquisas de satisfacción e opinión do alumnado do Grao en Fisioterapia.
- Enquisas de satisfacción e opinión do persoal educativo do Colexio de Educación Especial María Mariño.
- Enquisas de satisfacción e opinión sobre o alumnado do Grao en Fisioterapia das familias (nais, pais ou titores legais) dos nenos, as nenas e os/as adolescentes destinatarios/as.
- Avaliación clínica (historia de fisioterapia) e seguimento de nenas, nenos e adolescentes con diversidade funcional.
- Avaliación dos traballos de fin de grao realizados no marco deste proxecto de APS.

EVOLUCIÓN

2016

Detección da necesidade dunha iniciativa de APS.

Establecemento de relacións entre as entidades.

Comunicación entre as entidades para establecer os obxectivos e o cronograma da actuación.

Experiencia piloto con 11 nenos, nenas e adolescentes con diversidade funcional e 30 alumnos e alumnas do Grao en Fisioterapia.

I Xornada de Fisioterapia Escolar (alumnado colaborador).

2016

Xornada inaugural do programa de APS en fisioterapia escolar.

Establecemento de melloras de acordo coas enquisas do ano anterior.

Experiencia de APS con 18 nenos, nenas e adolescentes con diversidade funcional e 30 alumnos e alumnas do Grao en Fisioterapia.

Optimización da avaliación e do seguimento.

Realización de dous traballos académicos a partir deste programa de APS.

II Xornada de Fisioterapia Escolar (relatoras invitadas e alumnado colaborador).

2017

Participación do persoal educativo e as familias na xornada inaugural do programa de APS.

Establecemento de melloras de acordo coas enquisas do ano previo.

Asesoramento en materia de adquisición de material e ferramentas terapéuticas para o colexio (videoxogos, plataformas de equilibrio etc.).

Experiencia de APS con 20 nenos, nenas e adolescentes con diversidade funcional e 30 alumnos e alumnas do Grao en Fisioterapia

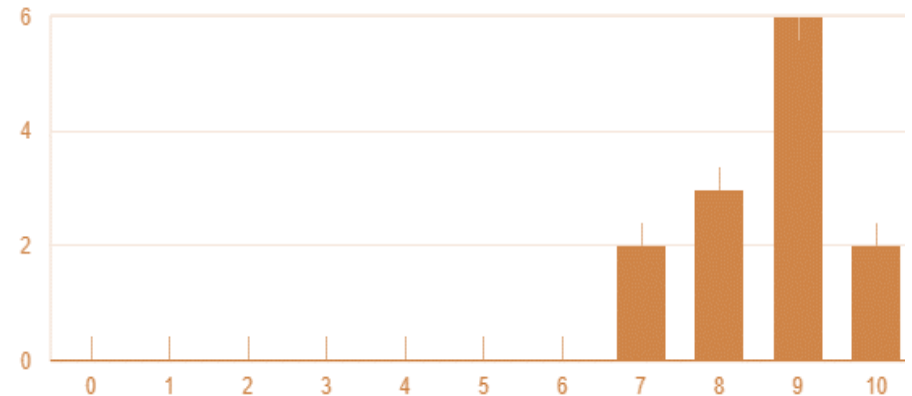
Elaboración de guías informativas para o novo alumnado.

Realización de tres traballos académicos (dous sobresalientes e unha matrícula de honra) e dous artigos científicos presentados en congresos nacionais e internacionais a partir deste programa de APS.

RESULTADOS

Velaquí algúns indicadores dos resultados obtidos no curso 2017/18:

- O nivel de aprendizaxe do alumnado do Grao en Fisioterapia, do 1 ao 5, obtivo unha puntuación media de 4,3. O 53,8% do alumnado valorouno cun 4; un 38,5% outorgoulle un 5 e, finalmente, un 7,7% deulle un 3.
- No tocante ao nivel de satisfacción do alumnado participante, do 0 ao 10, recibiu unha puntuación media de 8,62. O 46,2% valóraa cun 9, seguido dun 23,1% que lle concede un 8. O 15,4% indica que a súa satisfacción é de 10 e un 15,3% outórgalle un 7.
- Canto ao nivel de satisfacción das familias co programa de fisioterapia escolar, sendo 0 nada satisfactorio e 10 moi satisfactorio, un 75% das respostas puntuárono cun 10, un 20% cun 9 e un 5% cun 7. Á pregunta «Considera necesario que o seu fillo ou filla reciba este tipo de atención?», o 100% indicou que si.
- Por outra banda, o nivel de satisfacción co programa de fisioterapia escolar do persoal educativo do Colexio de Educación Especial María Mariño foi de media dun 9,6.

+ INFORMACIÓN

- Presentación-resumo do proxecto no ano [2016](#) disponible para consulta no RUC da UDC.

36.

SUPERPODERES PARA XENTE CORRENTE

Responsable

Sandra Martínez Costa
Convocatoria de 2016

agentecorriente.com

para no intervenir

SE BUSCA SUPERHÉROE

SOMOS BUENA GENTE BUSCANDO BUENA GENTE

WWW.SUPERPODERESPARAGENTECORRIENTE.COM

OBXECTIVOS

1. O obxectivo primordial desta acción foi fomentar o voluntariado nas súas distintas modalidades, e darlles visibilidade e recoñecemento ás accións daquela cidadanía que xa é voluntaria nalgunha ONG.
2. Tamén era importante amosar as distintas actividades das ONG participantes, contar as experiencias do traballo que realizan e ver o próximas que están da cidadanía.
3. Outra finalidade que nos marcamos foi concienciar a sociedade da relevancia das tarefas de voluntariado, e, sobre todo, do importantes que son as persoas voluntarias para aquelas outras ás que axudan.

APRENDIZAXE

- Á parte de que as estudantes puxesen en práctica os coñecementos adquiridos ao longo da carreira, foi importante que traballasen directamente con ONG, voluntariado e xente da rúa, xa que a participación cidadá foi o que máis as motivou. Resultou fundamental que se visen implicadas na realidade social das persoas máis desfavorecidas, o que mellorou a súa visión crítica, o seu compromiso e a súa solidariedade. Tamén aprenderon a traballar en equipo pola necesaria colaboración que deberon manter co voluntariado e as ONG.

SERVIZO

- Creación dunha páxina web con seccións pensadas para buscar a participación cidadá en actividades de voluntariado e darlles visibilidade ás persoas que xa están a traballar nelas. Tamén se fixo un documental protagonizado por persoas voluntarias e unha campaña de medios, para dar a coñecer o enriquecedora que é a experiencia do voluntariado en ONG.

DESENVOLVEMENTO

FASE 1

As estudantes propuxeron o traballo e puxéronse en contacto coas ONG colaboradoras. Coordinaron coa titora o tipo de enfoque do traballo.

FASE 2

Realización da plataforma web e do documental con entrevistas das persoas voluntarias. Posta en marcha da campaña de comunicación.

FASE 3

Edición do material, contactos nas redes sociais e estrea do documental ante o voluntariado e as persoas responsables das ONG colaboradoras.

AVALIACIÓN

- Fíxéronselles enquisas tanto ás estudantes como ás persoas responsables das ONG.

RESULTADOS

- As ONG participantes tiveron percepcións variadas sobre o traballo das estudantes. Algunhas non o consideraron moi útil polo feito de que no documental non foran directamente mencionadas, aínda que en cada entrevista figuraba impreso o nome da entidade con que colaboraba a persoa que se estaba a entrevistar. O certo é que os/as voluntarios/as protagonistas non falaban do seu traballo, senón dos sentimentos que espertaneles/as a actividade de voluntariado.
- As estudantes, pola contra, consideraron que o seu traballo resultara moi satisfactorio e que o recomendarían ao restante alumnado.

EVOLUCIÓN

2015-2016

O tempo de duración do proxecto foi dun ano, desde que as estudantes se puxeron en contacto coas ONG, planificaron o traballo e executaron a realización do contido.

+ INFORMACIÓN

- Presentación-resumo do proxecto no ano [2016](#) disponible para consulta no RUC da UDC.
- Repercusión do proxecto en redes sociais e blogs: [Youtube](#), [Facebook](#), [Cibervoluntarios](#).
- Martínez Costa, S., Formoso Barro, F., & Sanjuán Pérez, A. (2017). Efectos y proceso de la metodología de aprendizaje-servicio en comunicación audiovisual. *IJERI: International Journal of Educational Research and Innovation*, (9), 72-89. Recuperado a partir de <https://upo.es/revistas/index.php/IJERI/article/view/2525>

The image is a composite. The left side features a woman with dark hair tied back, smiling and looking at a tablet she is holding. This section has an orange overlay. The right side shows a young girl with dark hair in a ponytail, wearing large, ornate sunglasses and looking off to the side. This section is in black and white. The text is overlaid on the orange section.

37.

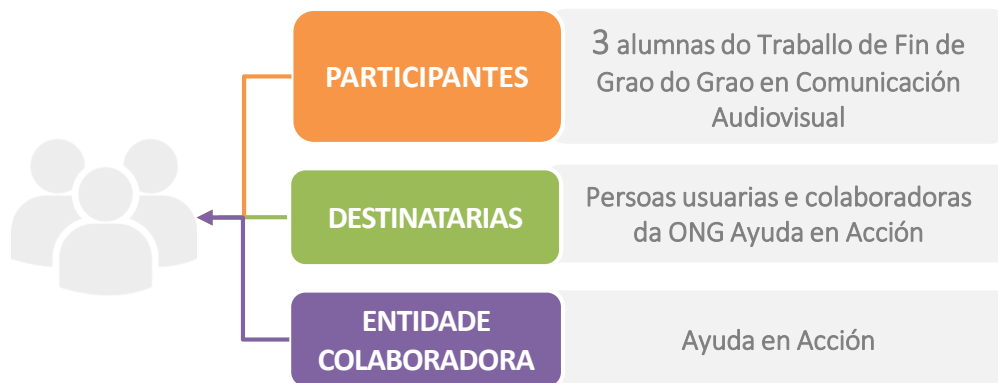
A TÚA ACCIÓN ÚNENOS

Responsable

Sandra Martínez Costa
Convocatoria de 2016

OBXECTIVOS

1. O obxectivo primordial desta iniciativa foi cubrir a necesidade de difusión das súas actividades da ONG Ayuda en Acción. A creación de contidos promocionais e audiovisuais axudan a lles amosar ás persoas socias e benefactoras da ONG o traballo que está a facer. Neste caso, Ayuda en Acción pretendía evidenciar que o seu traballo non ten lugar só no estranxeiro, pois a crise económica aumentou a porcentaxe de persoas en risco de exclusión social en España. O contido creado polas estudantes serviu para concienciar a sociedade dunha forma máis eficiente, ao facer ver que as desigualdades están cerca da nosa realidade cotiá.

APRENDIZAXE

- Buscouse que as estudantes demostrasen os coñecementos adquiridos ao longo da carreira nun contexto real, cun «cliente», neste caso a ONG Ayuda en Acción, que debía quedar satisfeito.
- Doutra banda, foi fundamental que se visen implicadas na realidade social das persoas máis desfavorecidas, o que mellorou a súa visión crítica, a súa capacidade de afrontar os problemas, o seu compromiso e a súa solidariedade. Tamén aprenderon a traballar en equipo pola necesaria colaboración que deberon manter coa ONG.

SERVIZO

- Desenvolvemento dun proxecto multiplataforma en que o eixe central foi un documental que constaba de tres pezas. Este documental colgouse nunha páxina web deseñada especificamente para darlle publicidade, aínda que tamén se fixo unha campaña de comunicación e unha publicación electrónica destinada ás persoas socias de Ayuda en Acción.
- O documental foi o resultado da gravación de entrevistas nos colexios con que colabora, co seu voluntario e con empresas que a axudan, ademais da gravación de eventos de Ayuda en Acción.

DESENVOLVEMENTO

FASE 1

A ONG propón ás estudantes o tema do TFG e elas están de acordo. Acordan conxuntamente coa titora e a ONG o contido, a orientación e a finalidade deste traballo.

FASE 2

As estudantes acoden ás escolas con que colabora Ayuda en Acción. Grávanse os testemuños para o documental e deséñanse tanto a web como a revista electrónica que se porán en marcha.

FASE 3

Publícase a web, coas catro pezas documentais, e faise unha campaña nas redes sociais. O material é entregado á ONG para o seu uso.

AVALIACIÓN

- Realizáronse enquisas sobre o proxecto á ONG e ás tres estudantes.

RESULTADOS

- Ayuda en Acción valorou moi ben a constancia e a responsabilidade das estudantes, alén do respectuosas que foron co proxecto, en especial porque o emprego da imaxe de menores en situación de vulnerabilidade económica era complicado. No entanto, a peor das dificultades veu do cumprimento dos prazos, xa que houbo que atrasar a entrega do proxecto debido á temporalidade das actividades na ONG.
- As estudantes, pola súa banda, quedaron descontentas coa nota final que acadaron no TFG. Consideraron que algúns membros dos tribunais non entenderon nin tiveron en conta a complexidade do proxecto e as dificultades que implicou. Así e todo, en xeral recomendaban a experiencia a outro alumnado, e crían que a utilidade do seu TFG era moi superior á de calquera outro tipo de traballo.

EVOLUCIÓN

2015-2016

O tempo de duración do proxecto foi dun ano e un mes, desde que as estudantes entraron en contacto coa ONG, realizaron as entrevistas, puxeron en marcha a páxina web e maquetaron a revista. A duración foi máis longa do previsto pola complexidade nas accións sociais da ONG.

+ INFORMACIÓN

- Presentación-resumo do proxecto no ano [2016](#) disponible para consulta no RUC da UDC.
- Repercusión do proxecto nas redes sociais: [Facebook](#), canle de [Youtube](#).
- [Documental “Tu acción nos une”](#).
- Martínez Costa, S., Formoso Barro, F., & Sanjuán Pérez, A. (2017). Efectos y proceso de la metodología de aprendizaje-servicio en comunicación audiovisual. *IJERI: International Journal of Educational Research and Innovation*, (9), 72-89. Recuperado a partir de <https://upo.es/revistas/index.php/IJERI/article/view/2525>

38.

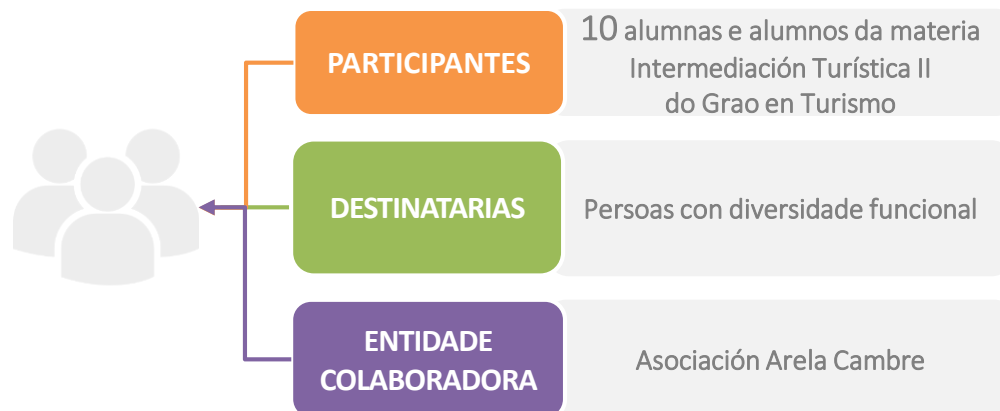
UN TURISMO PARA TODAS AS PESSOAS

Responsable

Jakson Renner Rodrigues Soares
Convocatoria de 2017

OBXECTIVOS

1. Concienciar da necesidade de realizar actividades e infraestruturas para todas as persoas. Pídese unha accesibilidade real, non só un seguimento da lei, xa que na práctica non se resolven todas as dificultades. A maioría da poboación non se opón á idea de facilitar a accesibilidade das persoas con diversidade funcional, e os erros proveñen da falta de coñecemento, non da malicia ou a apatía. Ademais, existe a pretensión de traer a debate a necesidade social de promover contornas accesibles para o conxunto da poboación, para o que se ofrecen suxestións canto a posibles zonas e actividades de lecer adaptadas.

APRENDIZAXE

- Cabe salientarmos o cambio de paradigma do alumnado, que comprendeu que as persoas con diversidade funcional non son un estorbo para as súas familias, senón individuos con necesidades especiais que deben ser consideradas, non como aspectos limitadores, mais que as fan únicas. Así, tamén deixaron de utilizar o termo «discapacitados» e comezaron a falar de «persoas con diversidade funcional». No tocante ao académico, tiveron a oportunidade de deseñar un produto real (viaxe) para un cliente específico.

SERVIZO

- A partir dun labor de consultoría turística, e xunto ás persoas usuarias e o equipo técnico da Asociación Arela Cambre, identificamos que se poderían traballar aspectos do turismo, entendendo que para as persoas con necesidades especiais, moitas veces, saír da casa a algo que non sexa unha terapia xa é o seu único lecer. Foi por iso que deseñamos un proxecto para identificar cinemas e teatros accesibles, ademais de proxectar unha área de lecer adaptada no Concello de Cambre.

DESENVOLVEMENTO

VISITAS DE DIAGNOSE Á ASOCIACIÓN

Identificar as motivacións, preferencias e necesidades do público obxectivo á hora de realizar actividades orientadas cara á inclusión.

REUNIÓN DE EMPRESA

Reunións semanais á procura de que o traballo non se fixese nun mes ou sen ter a calidade esperada. Aprendizaxe como práctica empresarial.

DESEÑO E PRESENTACIÓN DO INFORME DE CONSULTORÍA

Presentar a necesidade de considerar aspectos de accesibilidade en todas as obras públicas relacionadas co lecer da cidadanía de Cambre.

AVALIACIÓN

- Para avaliar a experiencia por parte do alumnado, o profesor utilizou a técnica das entrevistas cualitativas, coa finalidade de comprender o resultado da súa aprendizaxe. Nestas conversas abertas, que se fixeron en grupo, profesor e estudantes foron discutindo o resultado do traballo aplicado.
- Xa para avaliar o traballo en si, consideráronse os seguintes aspectos: participación nas titorías; aplicación de coñecementos relacionados coa disciplina; calidade da presentación oral do traballo; cantidade potencial de persoas usuarias do proxecto; tipoloxía do proxecto; principais produtos ofrecidos; análises realizadas; o traballo permite ao cliente decidir se paga a pena por o proxecto en marcha?; obxectivos claros; formato da entrega; relación interpersoal entre o alumnado; relación co profesor; avaliación do cliente; metodoloxía empregada; e conclusións claras e obxectivas.

RESULTADOS

- Elaboración de diagnósticos de accesibilidade de cada unha das principais infraestruturas de lecer que ofrece a cidade da Coruña.

ESPACIO CORUÑA			
LOS ROSALES			
CANTONES CINES			
CINESA (Marineda)			
TEATRO COLÓN			
TEATRO ROSALÍA			

	Adaptado para sillas de ruedas pero con asientos exclusivamente en primera fila, incluye baños adaptados
	Salas, accesos y baños adaptados totalmente para sillas de ruedas
	Algunas películas tienen posibilidad de narración de los actos mediante auriculares.
	Algunas películas tienen la posibilidad, mediante una aplicación móvil, de visualizar subtítulos.
	Este cine dispone de una sala que tiene una pantalla adicional con subtítulos
	Algunas películas tienen la posibilidad, mediante unas gafas especiales, de visualizar subtítulos.

- Elaboración do deseño dunha zona de lecer ao aire libre, concretamente á beira do río Mero.

+ INFORMACIÓN

- Presentación-resumo do proxecto no ano [2017](#) disponible para consulta no RUC da UDC.
- Rodrigues Soares, J.R. (2017): Formación y práctica universitaria: El uso del Aprendizaje Servicio en clases de turismo. En García, J.F.; De León, T. e Orozco, E. (Ed.) (2017): *Las tecnologías de información y comunicación para la innovación y el desarrollo. Humboldt International University* (pag. 230-236). Recuperado a partir de <http://www.eduaction2017.com/files/Libro%20EduAction%202017%20-%20digital.pdf>

39.

MULLERES COLLEITEIRAS

Responsables Araceli Serantes Pazos
Laura Cruz López
Neves Arza Arza
Convocatoria de 2016

OBXECTIVOS

1. Tomar conciencia da triple discriminación e das dificultades de inserción sociolaboral que sofren as mulleres pertencentes a minorías étnicas en situación de exclusión residencial e formativo-laboral.
2. Coñecer e sensibilizar sobre a problemática ambiental que supón a vertedura incontrolada dos aceites domésticos xa usados.
3. Coñecer e visibilizar a experiencia de cooperativa laboral de Mulleres Colleiteiras.

APRENDIZAXE

- O alumnado aprendeu a deseñar, desenvolver e avaliar unha campaña de sensibilización, para o cal tivo que identificar os factores que limitan a recollida de aceite doméstico usado no contedor de Mulleres Colleiteiras situado na Facultade de Ciencias da Educación, e darlles resposta.
- Así mesmo, desenvolveu aprendizaxes sobre exclusión social e laboral, discriminación por razón de sexo e etnia/procedencia, contaminación provocada polos aceites domésticos usados e compromiso social e ambiental.

SERVIZO

- Campaña de divulgación e sensibilización para implicar a comunidade universitaria na recollida de aceites domésticos usados e colaborar coa cooperativa Mulleres Colleiteiras. Esta campaña concretouse nunha serie de imaxes provocadoras, en carteis con información e un vídeo, amais dunha exposición interactiva baseada en catro tópicos (os aceites usados, os problemas ambientais, o proxecto das Mulleres Colleiteiras e as maneiras de colaborar).

DESENVOLVEMENTO

DOCUMENTACIÓN DO PROXECTO

Encontro coas mulleres da cooperativa e con membros de Arquitectura sen Fronteiras, en que se dialogou sobre o proxecto e as implicacións ambientais do vertido de aceite doméstico usado.

DESEÑO DAS CAMPAÑAS

Selección de tópicos e elección de métodos de divulgación e sensibilización: imaxes, vídeos, carteis e deseño dunha exposición.

ACTIVIDADES DE DIVULGACIÓN E SENSIBILIZACIÓN

Colocación do material nos espazos da Facultade de Ciencias da Educación, encontro coas Mulleres Colleiteiras e seguimento do depósito e a recollida de aceite.

AVALIACIÓN

Para avaliar esta actividade de APS tivéronse en conta os seguintes indicadores:

- Valoración inicial da necesidade da iniciativa de sensibilización coas Mulleres Colleiteiras e membros de Arquitectura sen Fronteiras
- Valoración final dos resultados da iniciativa de sensibilización de novo coas Mulleres Colleiteiras e os membros de Arquitectura sen Fronteiras.
- Enquisa de valoración do alumnado.
- Valoración da exposición por parte de avaliadoras externas.
- Litros de aceite recollidos.

RESULTADOS

- O alumnado tivo a oportunidade de participar no deseño e a posta en marcha dun proxecto real de sensibilización, así como de axudar na resolución do problema da falta de cooperación da comunidade universitaria na recollida de aceite doméstico usado.
- Así mesmo, o colectivo de Mulleres Colleiteiras viu como se incrementaba de forma significativa a súa recollida de aceite, e viviu un proceso de empoderamento, ao se enfrontar por primeira vez a un público universitario e comprobar que a súa iniciativa era valorada e apoiada.

+ INFORMACIÓN

- Presentación-resumo do proxecto no ano [2016](#) disponible para consulta no RUC da UDC.
- Arza Arza, N., Cruz López, L., & Serantes-Pazos, A. (2018). *"Mullerescolleiteiras" and Social Education students: a learning and serviceexperience. AmbientalMENTE Sustentable*, 23-24(1), 393-400.
<https://doi.org/10.17979/ams.2017.01.023-024.3392>

A black and white photograph of a library. Tall bookshelves filled with books line the walls. A person is standing in the aisle, looking at a book on a high shelf. In the foreground, there are several wooden chairs and a small table with books on it. The image is partially covered by an orange semi-transparent rectangle on the left side, which contains text.

40.

DA MEMORIA POPULAR ÁS AULAS: A LITERATURA DE TRADICIÓN ORAL COMO FERRAMENTA DE APS PARA A FORMACIÓN DO PROFESORADO DE EDUCACIÓN PRIMARIA

Responsables

Estefanía Mosquera Castro
Patricia Carballal Miñán
Convocatoria de 2017

40. DA MEMORIA POPULAR ÁS AULAS: A LITERATURA DE TRADICIÓN ORAL COMO FERRAMENTA DE APS PARA A FORMACIÓN DO PROFESORADO DE EDUCACIÓN PRIMARIA

OBXECTIVOS

1. Propiciar a achega interxeracional entre persoas usuarias de centros de día e residencias, alumnado do Grao en Educación Primaria e alumnado dos CEIP da Coruña e a súa contorna.
2. Chamar a atención sobre o papel das persoas maiores na educación
3. Revalorizar a literatura de tradición oral e mellorar a competencia lingüística do alumnado universitario nas linguas galega e castelá.
4. Contribuír a paliar as principais dificultades a que debe facer fronte o galego, en tanto que idioma minorizado.

PARTICIPANTES

62 alumnas e alumnos das materias Lingua Galega e a súa Didáctica e Lingua Castelá e a súa Didáctica do Grao en Educación Primaria

DESTINATARIOS

Persoas usuarias de centros de día e residencias, alumnado do Grao en Educación Primaria e alumnado dos CEIP da Coruña e a súa contorna

ENTIDADE COLABORADORA

Centro de Día Maiores, Centro de Día e Residencia do Complexo Xerontolóxico A Milagrosa, Residencia Meu Lar e Centro de Día da Sagrada Familia, Centro de Día e Residencia Padre Rubinos, Centro de Día San Carlos, Residencia Sarquavitae, Asociación Parkinson Galicia e Asociación de Familiares de Persoas Enfermas de Alzheimer (AFACO)

CEIP Os Muíños (Muxía), CEIP Joaquín Rodríguez Otero (Buño), CEIP Vales Villamarín (Betanzos), CEIP Concepción Arenal (A Coruña), CEIP San Pedro de Visma (A Coruña), Colegio Liceo La Paz (A Coruña) e CEIP Tarrío (Culleredo).

APRENDIZAXE

- Expresarse correctamente, oralmente e por escrito, nas linguas oficiais da comunidade autónoma.
- Afrontar situacións de aprendizaxe de linguas en contextos multilingües.
- Aprender a deseñar a programación didáctica na área da lingüística.
- Ser capaz de introducir a perspectiva da educación para o desenvolvemento en propostas de sensibilización ou dinamización lingüística e literaria.

SERVIZO

- Mellorar a autoestima e afectividade das persoas usuarias, ao valorizar os seus coñecementos integrándoos no marco da educación pública universitaria e non universitaria.
- Fomentar a interrelación interxeracional e favorecer a retroalimentación entre maiores e mocidade.
- Promover entre o alumnado, a través da proposta, o gusto pola literatura de tradición oral, e a valorización das persoas maiores como fonte de coñecemento, alén de mellorar a súa competencia lingüística.

DESENVOLVEMENTO

FASE 1

Formación do alumnado da titulación en cuestións lingüísticas, comunicativas, sociolingüísticas, etnoliterarias e didácticas.

FASE 2

Visita do estudantado aos centros xerontolóxicos da contorna e compilación de textos de literatura oral.

FASE 3

Clasificación dos textos recollidos.

FASE 4

Adaptación, proxección e programación didáctica do material compilado.

FASE 5

Execución das diferentes propostas nos centros educativos.

FASE 6

Avaliación e reflexión final sobre o proxecto de APS.

AVALIACIÓN

- A fase de avaliación e reflexión final desenvolveuse en dous períodos, un no primeiro cuadrimestre e outro no segundo, debido á estrutura do Grao en Educación Primaria e ao lugar que nela ocupan as materias en que se enmarcou o proxecto.
- Na de Lingua Galega e a súa Didáctica avaliáronse as fases de formación do alumnado e recollida e clasificación das mostras de literatura oral; na de Lingua castelá e a súa Didáctica, as fases de deseño e execución das propostas
- Nas visitas aos centros xerontolóxicos foron coordinadores/as e usuarios/as quen avaliou, a través de enquisas, a actividade de intercambio e a compilación de materiais. Así mesmo, o alumnado tivo que presentar esta compilación na aula para que tanto as profesoras como os/as compañeiros/as puidesen valorar o traballo.
- Nos centros educativos, docentes, nenas e nenos proporcionaron a súa avaliación ás veces por escrito, noutros casos verbalmente. Despois o alumnado compartiu a súa experiencia na aula para que pares e profesoras puidesen tamén valorala, tanto nas memorias entregadas como por medio da discusión sobre o proxecto.

RESULTADOS

A pesar de diversas propostas de mellora que xa consideramos para futuras implementacións, xulgamos que se cumpriron os obxectivos formulados:

- O alumnado tomou conciencia da importancia das persoas maiores en tanto que axentes activos no ámbito educativo, e a retroalimentación con elas fixo que estas aumentasen o seu grao de autoestima.
- A respecto da posta en práctica das intervencións didácticas nos centros educativos, cómpre salientarmos a cálida acollida por parte dos devanditos centros. Todos coinciden ademais nas necesidades detectadas e consideran útiles experiencias como esta.
- Por outra banda, os intercambios lingüísticos derivados do proxecto, xunto co traballo nas aulas, repercutiron en xeral na mellora das competencias orais do noso alumnado, en especial en lingua galega, na cal gañaron en fluidez.
- En lingua castelá as competencias en que se detectaron as melloras máis salientables foron na escoita activa e a diversidade de rexistros orais.
- Finalmente, o proxecto contribuíu a que o noso alumnado redescubrixe o importante patrimonio etnopoético que o rodea, o revalorizase e se convertese, a un tempo, en consciente portador e transmisor del.

40. DA MEMORIA POPULAR ÁS AULAS: A LITERATURA DE TRADICIÓN ORAL COMO FERRAMENTA DE APS PARA A FORMACIÓN DO PROFESORADO DE EDUCACIÓN PRIMARIA

+ INFORMACIÓN

- Presentación-resumo do proxecto no ano [2017](#) disponible para consulta no RUC da UDC.
- Mosquera Castro, E., Sobrino Freire, I., Carballal Miñán, P. e Muriano Rodríguez, M. (2018): De la memoria popular a las aulas: una propuesta para la formación lingüística y literaria del profesorado de educación infantil y primaria en *Revista Innovación Educativa*, número 28, Universidade de Santiago de Compostela. DOI: <http://dx.doi.org/10.15304/ie.28.4984>

**Oficina de Cooperación
e Voluntariado**
Mobilizando conciencias

Centro Universitario de Formación
e Innovación Educativa